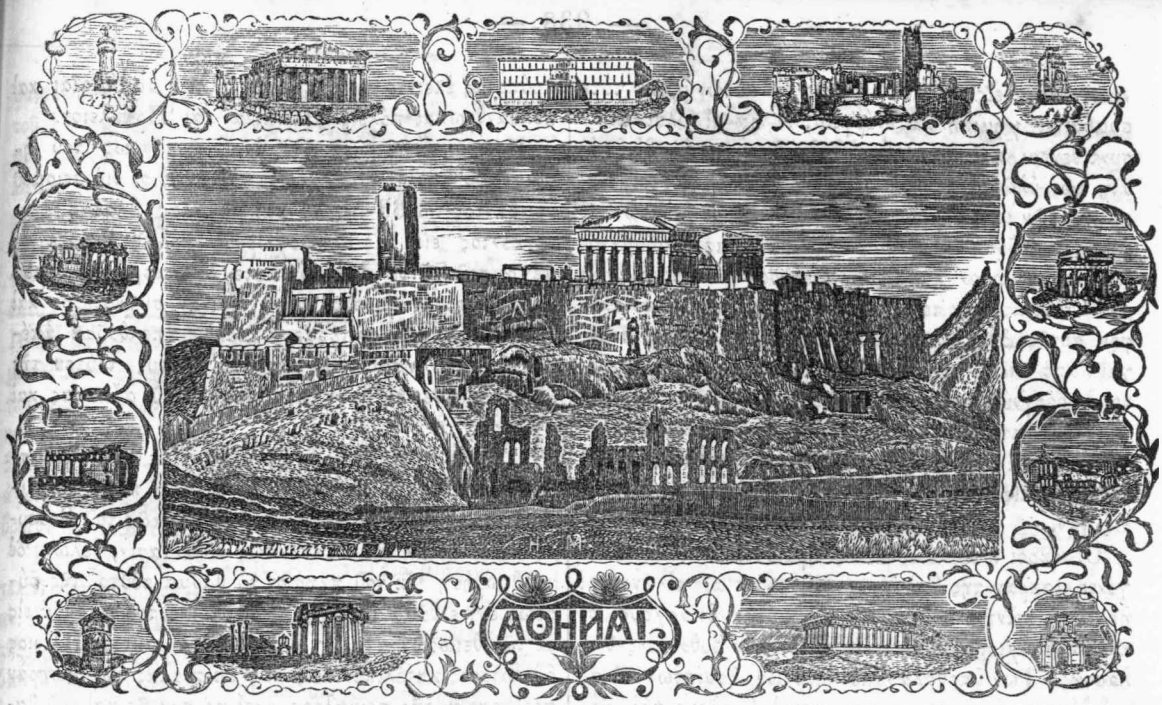

Η ΕΣΤΕΡΙΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Φυλλάδ. 64. Τόμος. Γ'.

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ. ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΝ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1850

ΠΕΡΙ ΗΦΑΙΣΤΕΙΩΝ ΟΡΕΩΝ.

Τῶν ἡφαιστείων ὀρέων τὰ καταπληκτικὰ καὶ πολλάκις καταστρεπτικὰ φαινόμενα εἵλκυσαν ἀνέκαθεν τὴν προσοχὴν καὶ περιέργειαν τῶν ἀνθρώπων· Ἀριθμοῦνται δὲ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς 200 ἡφαίστεια ὄρη. Ἐκ τούτων ἡ μὲν Ἀμερικὴ μετὰ τῶν νήσων αὐτῆς περιέχει 116 περίπου, ἡ δὲ Ἀσία μετὰ τῶν νήσων αὐτῆς 66, ἡ δὲ Εὐρώπη ὁμοίως μετὰ τῶν νήσων 13. Εἰς τὴν Ἀφρικανὴν ἤπειρον ἡφαιστοι εἰσέτι δὲν ἀνεκαλύφθησαν· οἱ δὲ τῶν παρακειμένων αὐτῇ νήσων συμπεριελήφθησαν εἰς τὸ ἀνωτέρω ποσόν.

Ὀλίγα τῶν ἡφαιστείων ὀρέων ἐνεργοῦσι δι.ηνεκῶς· πολλὰ μένουσιν ἐπὶ μᾶλλον ἢ ἧττον μακρὸν χρόνον ἀδρανῆ· τινὰ δὲ καὶ ἀπεσβέσθησαν ἤδη ὁλοτελῶς. Τὸ δὲ μέγεθος τοῦ ἡφαιστείου ὄρους ἢ τοῦ κρατῆρος αὐτοῦ δὲν συνεπάγει πάντοτε καὶ τὸ μέγεθος ἡφαιστείου δυνάμεως, ἐπειδὴ τὰ ὀλιγώτερον εὐμεγέθη εἶναι συνήθως καὶ τὰ ἐνεργότερα καὶ βιαιότερα εἰς τὰ ἀποτελέσματά των. Ὀλίγιστα δε εἶναι ὅσα ἐξερεύγουσι λάβαν ἤτοι πέτραν ὑπὸ τοῦ πυρὸς τηκομένην καὶ ῥέουσαν, τὰ πλεῖστα ἀναπέμπουσι συνήθως στάκτην ἁπλῶς, κάποτε δὲ ἐκφενδονίζουσι καὶ λίθους ἢ ὄγκους θερμοῦ ὕδατος καὶ ἰλύν. Ταῦτα δὲ τὰ χειμάῤῥους ὕδατος ἐκχέοντα ἡφαίστεια ἔχουσι πάντοτε τοὺς κρατῆρας ὑψηλοὺς καὶ χιονοσκεπεῖς, ὥστε μέγα ποσὸν τοῦ ὕδατος προέρχεται καὶ ἐκ τῆς ἐκ καιρῷ τῶν ἐκρήξεων γινομένης τήξεως τῆς χιόνος. Παράδειγμα τοῦ τοιούτου ἐπίσημον παρέχει ὁ ἡφαιστος Κοτόπαξις κατὰ τὴν Νοτίαν Ἀμερικήν. Τὸ ὄρος τοῦτο ὑπέρκειται τῆς ἀτμοσφαιρικῆς γραμμῆς ὅπου διηνεκὴς ἐπικρατεῖ παγετός· ὁσάκις δὲ συμβῇ ἔκρηξις, τῆς περὶ τὸν κρατῆρα ἢ ἐντὸς αὐτοῦ χιόνος τηκομένης, χείμαῤῥοι κατέρχονται ἄφθονοι παρασύροντες καὶ ἀγροικίας καὶ κώμας τὰς περὶ τοὺς πρόποδας. Ἤδη δέ ποτε ὁ χείμαῤῥος κατέκλυσεν ἐξ ὁλοκλήρου χωρίον τριάκοντα λεύγας ἀπέχον τοῦ ἡφαίστου.

Μολονότι εἰσέτι γνῶσιν ἀνριβῆ τῶν αἰτίων καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐνεργείας τοῦ ἡφαιςείου πυρὸς δὲν ἔχομεν· αἱ ἑξῆς παρατηρήσεις ὅμως δύνανται νὰ διασαφήσωσιν ὁπωσοῦν τὸ φαινόμενον τοῦτο καὶ νὰ παράσχωσιν ὄχι ἀπίθανον ἐξήγησιν αὐτοῦ. Καὶ πρῶτον μὲν φαίνεται ὅτι ὕδωρ εἶναι ἀναγκαῖος παραγωγὸς τοῦ ἡφαιστείου πυρὸς, ἐπειδὴ ἀτμοὶ ἄφθονοι καὶ ὄγκοι ἁλμυροῦ ὕδατος ἀναδίδονται συχνὰ ἐκ τῶν ἡφαίστων· προσέτι δὲ συμβάλλουσιν εἰς γένεσιν τοῦ πυρὸς καὶ διάφορα ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα μετὰ τοῦ θείου καὶ ἄλλων εὐφλογίστων ὑλῶν. Αἱ ὕλαι δὲ αὗται ἢ ὁμοῦ ἀναπεφυρμέναι ἢ εἰς χωριστὰ κείμεναι στρώματα ὑποτίθεται ὅτι μέ-

ουσιν ἀδρανεῖς μέχρι οὗ ῥεύσῃ ἐπ' αὐτῶν ὕδωρ· τότε συμβαίνει χημική τις ἐνέργεια, δι' ἧς αἱ ὕλαι ἀποσυντίθενται καὶ ἀνάφλεξις ἀκολουθεῖ· ἐπειδὴ δὲ ἑκάστη τῶν ὑλῶν ἀναλύεται εἰς τὰ ἁπλᾶ αὐτῆς στοιχεῖα, αὕτη ἡ τῶν μὲν στερεῶν εἰς ῥευστὰ, τῶν δὲ ῥευστῶν εἰς ἀέρια μεταβολὴ αὐξάνει τὸν ὄγκον, ὅστις θλιβόμενος εἰς στενὸν χῶρον καὶ ζητῶν διέξοδον κατασπαράττει μὲ· καὶ ἀνατρέπει τὰ ἔγκατα τῆς γῆς, σείει δὲ τὸ ἔδαφος αὐτῆς, ὅθεν οἱ σεισμοὶ, τὰ δὲ καθειργμένα στοιχεῖα ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐλαστικώτερα γινόμενα διαῤῥηγνύουσι τέλος τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἥτις τότε ἀνοίγεται εἰς σχῆμα κώνου ἢ ἀντεστραμμένου χωνίου, καὶ ἡ φλογώδης ὕλη ἐκτινάσσεται διὰ τοῦ κρατῆρος εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν ἢ ἐκχέεται εἰς τὴν περὶξ γῆν.

Οἱ νεκροὶ ἢ ἀποσβεσθέντες ἥφαιστοι ἀπαντῶνται ἐν γένει μακρὰν τῆς θαλάσσης· ἐξ ἐναντίας οἱ ἐνεργοὶ ἥφαιστοι κεῖνται πολλὰ πλησίον αὐτῆς· ὑπάρχουσι δὲ καὶ ὑποβρύχιοι κείμενοι εἰς αὐτὸν τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης. Τῶν ὑποθαλασσίων τούτων ἡφαίστων αἱ ἀναδιδόμεναι ὕλαι παράγουσι συχνὰ ὑφάλους καὶ νήσους· οὕτως ἐγεννήθησαν αἱ νῆσοι Ἀζόραι, ἡ νῆσος Θήρα, ἡ Στρόμβολη, καθὼς καὶ ἡ Θειόνησος εἰς τὴν Ἰαπωνικὴν θάλασσαν. Ἐνίοτε ὅμως αἱ νεοφανεῖς αὗται νῆσοι μὴ ἔχουσαι βάσεις ἱκανῶς στερεὰς ἐφ' ὧν νὰ στηριχθῶσιν, ἀφοῦ μείνωσιν εἰς τὸ φῶς ὀλίγον χρόνον, καταῤῥέουσι αὖθις καὶ ἐξαφανίζονται, ὡς συνέβη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας εἰς τὴν νῆσον Σαυρίναν καὶ εἰς τὸ μικρὸν νησύδριον τὸ ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀναδῦσαν ἐκ τῶν ὑδάτων πλησίον τῆς Σικελικῆς θαλάσσης.

ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ.

Τὸ μέγα ἡφαίστειον σύστημα τῆς Μεσογείου δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς κλάδους, τὸν τῆς Νεαπόλεως, τὸν τῆς Σικελίας μετὰ τῶν νήσων αὐτῆς καὶ τὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀρχιπελάγους. Τὸ ἡφαίστειον στρῶμα τῆς Νεαπόλεως ἀρχεται ἀπὸ τοῦ Βεσουβίου καὶ διὰ τοῦ Φλεγραίου πεδίου διατείνει μέχρι τῶν νήσων Προχύτης καὶ Ἰσχίας. Ἐντὸς δὲ τοῦ διαστήματος τούτου ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποχθονίου πυρὸς ἐκφαίνεται εἰς διάφορα μέρη ὅπου καὶ ὑπάρχουσι κρατῆρες καὶ ἐκπνοαί, ἀλλὰ τὸ κέντρον τῆς ἐνεργείας καὶ ὁ ἀξιολογώτερος κρατὴρ εἶναι τὸ Βεσούβιον.

ΒΕΣΟΥΒΙΟΝ.

Ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης τῶν Ἑλλήνων ἀποικήσεως εἰς Ἰταλίαν μέχρι τῶν 79 Μ. Χ. τὸ Βεσούβιον κάμμιαν ἡφαιστείου ὄρους ἰδιότητα δὲν ἐφανέρωσεν, εἰμὴ τὴν ὡς ἐκ τῆς μορφῆς αὐτοῦ ὁμοίας οὔσης μὲ τὴν τῶν ἀποσβεσθέντων ἡφαίστων καὶ τῆς περὶ τὰ πλευρὰ αὐτοῦ ἀπολελιθωμένης λάβας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ ὄρος ἦτο κωνοειδὲς καὶ ἡ ἐπίπεδος κορυφὴ ἔσωζεν ἴχνη ἀρχαίου κρατῆρος, ὅστις πεπληρωμένος ἤδη σχεδὸν ἐσχηματίζεν ἐλαφρὰν κοιλάδα, ἧς τὰ ἐνδότερα ἦσαν πεφυτευμένα μὲ ἀγριαμπέλους, ἐκτὸς τοῦ πυθμένος ὅστις ἀπετέλει γυμνὸν καὶ ἄγονον πεδίον. Ἔξωθεν δὲ τὰ πλευρὰ τοῦ ὄρους ἦσαν κατάφυτα μὲ δένδρα καρποφόρα καὶ λήϊα, ὑπὸ δὲ τοὺς πρόποδας ἔκειντο μετὰ πολλῶν ἄλλων αἱ ἀκμαῖαι καὶ πολυάνθρωπαι πόλεις Πομπηΐα καὶ Ἡράκλειον.

Πρῶτον σύμπτωμα τῆς ἀναζωπυρήσεως τοῦ ἡφαιστείου πυρὸς αὐτοῦ ἔδωσε τὸ Βεσούβιον διὰ σεισμοῦ συμβάντος τῷ 63 Μ. Χ. καὶ μεγάλας βλάβας ἐπενεγκόντος εἰς τὰς πλησιοχώρους πόλεις· ἔκτοτε δὲ μέχρι τοῦ 79 δὲν διέλιπον ποτὲ οἱ ἐλαφροὶ τιναγμοί· κατὰ δὲ τὸν Αὔγουστον μῆνα ἔγιναν συχνότεροι καὶ δυνατώτεροι ἕως οὗ τρομερὰ ἔκρηξις ἐπελθοῦσα ἀπέδειξεν ὅτι τὸ ἡφαίστειον πῦρ τοῦ μέρους τούτου τῆς γῆς ἐπανῆλθεν εἰς τοὺς πρώτους αὐτοῦ αὐλακας καὶ ἀγωγούς.

Πλίνιος ὁ πρεσβύτερος ἡγεμὼν, τότε κατὰ θάλασσαν εὑρίσκετο μὲ τὸν Ῥωμαϊκὸν στόλον παρὰ τὸ Μισηνὸν ἀκρωτήριον τὸ ὁποῖον ἀπέχει δυτικῶς τοῦ Βεσουβίου διπλασίαν τῆς Νεαπόλεως ἀπόστασιν, θέλων δὲ νὰ θεωρήσῃ ἐκ τοῦ πλησίον τὸ θαῦμα τοῦτο τῆς φύσεως ἔγινε θῦμα τῆς ἄγαν περιεργείας του ἀποπνιγεὶς ἐκ τῶν θειωδῶν ἀτμῶν· ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ Πλίνιος ὁ νεώτερος κατέλιπεν εἰς τὰς ἐπιστολάς του ζωηρὰν περιγραφὴν τῆς φρικαλέας ἐκείνης σκηνῆς καὶ τοῦ θανάτου τοῦ θείου του. Πρῶτον, λέγει, ἐφάνη ὑψουμένη καθέτως ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ Βεσουβίου μέλαινα καὶ πυκνὴ στήλη καπνοῦ, ἥτις μετὰ ταῦτα λαβοῦσα διεύθυνσιν ὁριζόντειον ἥπλωσε πανταχόσε διαφόρους κλάδους ὥστε νὰ ὁμοιάζῃ τὸ δένδρον τὴν Ἰταλικὴν πεύκην· ἐκφαύσεις δὲ πυρὸς λαμπραὶ ὡς ἡ ἀστραπὴ διέσχιζον ἐκ διαλειμμάτων τὴν στήλην ταύτην· καὶ μετ' ὀλίγον σκότος ἐπῆλθεν αἰφνίδιον καὶ ἡ ἡμέρα κατέστη ζοφερωτέρα τῆς νυκτός. Τότε ἤρχισεν ἡ ἔκρηξις μὲ τοιαύτην βίαν ὥστε ἡ πίπτουσα στάκτη ἔφθασεν εἰς τὰ πλοῖα τὰ παρὰ τὸ Μισηνὸν καὶ ἐκάλυψε δίκην σινδόνης μέγα μέρος τῆς θαλάσσης. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ἡ γῆ ἐσείετο δεινῶς καὶ ἡ θάλασσα ἔφυγε τόσον μακρὰν ἐκ τῶν αἰγιαλῶν ὥστε ὁ πυθμὴν αὐτῆς ἀπεκαλύφθη κ' ἔδειξε πολλὰ θαλάσσια τέρατα. Τὰ αὐτὰ ἀπαραλλάκτως συνέβησαν καὶ εἰς ἄλλας ἐκρήξεις πλέον προσφάτους, ἰδίως δὲ τὴν τοῦ 1822.

Δὲν φαίνεται ὅμως ὅτι κατὰ τὸ 79 ἔῤῥευσε λάβα ἐκ τοῦ Βεσουβίου, ἀλλὰ λίθοι μικροί, ψάμμος, κομμάτια βράχων καὶ παλαιᾶς ἀπεσκληρυμένης λάβας. Λανθάνονται λοιπὸν οἱ νομίζοντες ὅτι ἡ Πομπηΐα καὶ τὸ Ἡράκλειον κατεκαλύφθησαν ἀπὸ χειμάῤῥους ἀναμμένης λάβας· αἱ γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ἀπέδειξαν ὅτι αἱ πόλεις αὗται ἠφανίσθησαν ἀπὸ βροχὴν στάκτης· οὐδ' ἀληθεύει ὅτι ὅλοι οἱ κάτοικοι ἐτάφησαν ζῶντες ὡς ἐκαθηντο εἰς τὰ θέατρα κατὰ τὴν διήγησιν Δίωνος τοῦ Κασσίου. Ἀφότου αἱ ἀνασκαφαὶ ἤρχισαν παρῆλθον ἤδη τόσα ἔτη καὶ ὅμως ὁ ἀριθμὸς τῶν εὑρεθέντων εἰς τὰς ὁδοὺς, τὰ θέατρα, τοὺς ναοὺς καὶ τὰς οἰκίας πτωμάτων δὲν εἶναι ἀναλόγως μέγας· πολλαὶ ζωαὶ ἀναμφιβόλως ἐχάθησαν, ἀλλὰ οἱ πλεῖστοι ἐν γένει τῶν κατοίκων ἔφθησαν προαναχωρήσαντες καὶ περισωθέντες.

Μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῶν 39 διάφοροι ἄλλαι ἐπηκολούθησαν μᾶλλον ἢ ἧττον καταστρεπτικαί· ἤτοι ἡ τοῦ 1036, ὅτε πρῶτον ἀπὸ τῆς ἀναζωπυρήσεως τοῦ ἡφαιστείου ἔῤῥευσε χείμαῤῥος λάβας, ἡ τοῦ 1049, ἡ τοῦ 1138, ἡ τοῦ 1631 ἥτις ὑπῆρξεν ὀλεθριωτάτη· πρὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς εἰς 392 ἐτῶν διάστημα τὸ Βεσούβιον εἶχεν ἡσυχάσει καὶ ὁ κρατὴρ αὐτοῦ παρεῖχεν ὄψιν ἀποσβεσθέντος ἡφαίστου. Ὁ Βρακκίνης ὅστις εἶχεν ἰδεῖ τὸ Βεσούβιον πρὸ τῆς ἐκρήξεως δίδει τὴν ἑξῆς αὐτοῦ περιγραφήν. Ὁ κρατὴρ, λέγει, ὅτε τὸν ἐπεσκέφθην εἶχε πέντε μιλίων περίμετρον, βάθος δὲ 1000 βημάτων· τὰ ἐντὸς αὐτοῦ ἐκαλύπτοντο μὲ θάμνους τὸν δὲ πυθμένα κατεῖχε χλοερὰ πεδιὰς ὅπου ποίμνια ἔβοσκον· εἰς τὰ σύδενδρα τοῦ ὄρους ἐφυτοῦντο κάπροι ἄγριοι. Καὶ ὅμως τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1631 ὅλαι αὗται αἱ χλοεραὶ πεδιάδες καὶ τὰ δάση μὲ τοὺς ἀγρίους κάπρους καὶ τοὺς ἄλλους ἐγκατοίκους κατεβρώθησαν ὑπὸ τοῦ πυρός.

Ἑπτὰ ῥεύματα λάβας ἐξεῤῥάγησαν διὰ μιᾶς καὶ κατεκαλυψαν πολλὰς κώμας κειμένας κατὰ τὴν ὑπώρειαν. Ἡ πόλις Ῥεσίνα ἡ ἐν μέρει ᾠκοδομημένη ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου Ἡρακλείου ὅλη κατηναλώθη ὑπὸ χειμάῤῥου πυρός· ὄχι δὲ ὀλιγώτερον ἦσαν ὀλέθριοι καὶ οἱ ἐκ τοῦ κρατῆρος ἐκπεμπόμενοι καὶ μετὰ τῆς στάκτης συναναφυρόμενοι χείμαῤῥοι τοῦ ὕδατος καὶ τῆς ἰλύος.

Ἔκτοτε μέχρι τῆς σήμερον ἐξακολουθεῖ ἀδιάλειπτος σειρὰ ἐκρήξεων· σπανίως δὲ τὸ ὄρος λαμβάνει ἀνάπαυσιν δέκα κατὰ συνέχειαν ἔτη.

Ο ΚΩΝΟΣ ΤΟΥ ΒΕΣΟΥΒΙΟΥ.

Πρὸ τοῦ 1822 ὁ κρατὴρ τοῦ Βεσουβίου εἶχε βαθμηδὸν γεμίσει ἀπὸ λάβαν ἀναβαίνουσαν κάτωθεν καὶ ἀπὸ σκωρίας προαγομένας ἀπὸ ἄλλα μικρότερα στόματα τὰ ὁποῖα ἐκ διαλειμμάτων ἤνοιγον περὶ τὴν βάσιν καὶ τὰ πλευρὰ αὐτοῦ· ὥστε ἀντὶ μιᾶς κανονικῆς κοιλότητος ὁ κρατὴρ ἀπετέλει μέγα ἀνώμαλον ἔρκος πεπυργωμένον μὲ βράχους καὶ ὄγκους λάβας καὶ σποδεῦ καὶ φέρον τῆδε κἀκεῖσε ῥήγματα ὅθεν ἀεννάως ἀνέβαινον νέφη καπνοῦ. Ἀλλὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1822 βίαιοι τιναγμοὶ μετὰ ἐκρήξεως διαρκεσάσης ὑπὲρ τὰς εἴκοσι ἡμέρας κατεθρυμμάτισαν καὶ κατήρειψαν ὅλον αὐτὸν τὸν σεσωρευμένον ὄγκον ἀφήσαντες ὑπερμέγεθες χάσμα ἀκανονίστου σχήματος, ὠοειδές τι παριστῶντος, τριῶν μὲν μιλίων τὴν περίμετρον, τὴν δὲ διάμετρον ὀλιγώτερόν τι τριῶν τετάρτων τοῦ μιλίου· τὸ δὲ βάθος τῆς φοβερᾶς ταύτης ἀβύσσου διαφόρως ὑπελογίσθη ἐπειδὴ ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς γεννήσεώς της ἠλαττώθη βαθμηδὸν ὡς ἐκ τῆς καταπτώσεως τῶν χειλέων της· κατ' ἀρχὰς ἐλέγετο ὅτι τὸ βάθος ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἦτο 2000 ποδῶν· ἀλλ' ἀκολούθως αἱ ἐκρήξεις ἔκαμαν νὰ καταπέσῃ ἐκ τοῦ κώνου ὄγκος 800 ποδῶν ὥστε ὄχι μόνον τὸ βάθος τοῦ κρατῆρος ἐσμικρύνθη, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄρος αὐτὸ ἐνῷ πρότερον εἶχεν ὕψος 4200 ποδῶν κατέβη εἰς 3400.

ΑΠΟΨΙΣ ΤΟΥ ΒΕΣΟΥΒΙΟΥ ΔΙΑ ΝΥΚΤΟΣ ΕΝ ΚΑΙΡΩ ΕΚΡΗΞΕΩΣ.

Περιηγητὴς ἀποτελέσας ἐσχάτως μέλος μιᾶς συνοδίας ἀναβάσης τὸ Βεσούβιον ἐν ὥρᾳ νυκτὸς διηγεῖται κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον τὰ φαινόμενα ὅσα παριστάνει ἡ συνήθης ἔκρηξις. Ἦτο, λέγει, περασμέναι δέκα ὧραι καὶ ἡμίσεια ὅτε ἐφθάσαμεν τοὺς πρόποδας τῶν κρατήρων ἀμφοτέρων τότε ὄντων εἰς ἀναβρασμὸν καὶ δεινῶς συνταρασσομένων. Τὸ μέγα στόμα ἀνέπεμπε ὑπερμεγέθεις κίονας πυρὸς περιελισσομένους εἰς ζοφερότατον καπνὸν, καὶ μεμιγμένους μὲ ψάμμον ἥτις σκορπιζομένη ἐγέμιζεν τὰ ὄμματα καὶ ὦτά μας. Πᾶσαν τοῦ πυρὸς ἔκρηξιν προσιμίαζε καὶ μία βαθεῖα ἐκ τοῦ ὄρους βροντή. Τὸ μικρότερον στόμα ἐνήργει πολὺ δραστηριώτερον, καὶ αἱ ἐκρήξεις αὐτοῦ τόσον ἦσαν ταχεῖαι καὶ ἀλλεπάλληλοι ὥστε μόλις ἠδυνήθημεν νὰ μετρήσωμεν ἐν τῷ μεταξὺ τρία δεύτερα λεπτὰ τοῦ χρόνου. Οἱ δὲ ἀναῤῥιπτόμενοι λίθοι ἤθελον δεκαεπτὰ δευτερα λεπτὰ ἕως νὰ καταπέσωσι πάλιν, ὥστε συνυπῆρχον εἰς τὸν ἀέρα πάντοτε μὲν πέντε ἢ ἓξ ἐκρήξεις, ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπὲρ τὰς εἴκοσι ἐνταυτῷ. Οἱ δὲ ἀναμμένοι οὗτοι λίθοι ἢ μύδροι δὲν κατέπιπτον ὡς εἰς τὸν ἕτερον κρατῆρα καθέτως ἀλλ' ἐσχημάτιζον παραβολὴν παρέχουσαν λαμπρὸν καὶ φανταστικώτατον θέαμα. Οἱ ἐλάχιστοι τῶν λίθων εἶχον τὸ μέγεθος σφαίρας τηλεβόλου· οἱ πλειότεροι δὲ ἐφαίνοντο μεγάλοι ὡς βόμβαι· πλὴν ἄλλοι ἦσαν τεμάχια ἀληθινὰ βράχων πέντε ἢ ἓξ κυβικῶν ποδῶν μέγεθος ἔχοντες, ἔνιοι δὲ καὶ πλέον κολοσσαίων διαστάσεων. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἔπιπτον ὡσεπιτοπλεῖστον εἰς τὰ χείλη τοῦ κρατῆρος καὶ ἐκεῖθεν κατεκυλίοντο λαμπροὶ ἀναθρώσκοντες καὶ συντριβόμενοι εἰς ἄπειρα θραύσματα καθόσον προσέκοπτον εἰς τὴν σκληρὰν καὶ ὀξεῖαν ψυχρὰν λάβαν. Τινὲς τούτων τῶν λίθων εἶναι καίτοι πεπυρακτωμένοι ἱκανῶς ἔτι σκληροί, ἀλλ' οἱ πλέον εὐμεγέθεις ἀποτελοῦσιν εἶδος πυρίνου φυράματος εὐκόλως μαλασσομένου καὶ ἀποκοπτομένου πρὶν ἀποψυχθῇ. Κατεσπαρμένα τὰ πλάγια τοῦ κρατῆρος μὲ τοὺς φωτοβόλους αὐτοὺς λίθους ἐφαίνοντο ὡς στερέωμα οὐρανοῦ καταστράπτον ἀπὸ χρυσοῦς ἀστέρας.

Ὁ ἐκ τοῦ μικροῦ στομίου ἀναφυσώμενος καπνὸς ἦτο λευκὸς καὶ ἡ ὅλη αὐτοῦ ἐνέργεια εἶχέ τι μεγαλωστὶ ὡραῖον καὶ θαυμαστὸν, ἀλλὰ τὸ ἕτερον τὸ μεγαλήτερον ἐνεποίει τρόμον περισσότερον· οἱ πάταγοι αὐτοῦ ἦσαν ἄτακτοι καὶ ἀβέβαιοι, ἡ δὲ μελανότης τῶν γιγαντιαίων ὄγκων τοῦ ἐξαγομένου καπνοῦ ἀπέκρυπτον ἐν μέρει τὸ ἐξερευγόμενον πῦρ. Ἐνίοτε καὶ οἱ δύω κρατῆρες ἐξεῤῥήγνυντο ταὐτοχρόνως μὲ φοβερὰν λύσσαν, καὶ συνανεμίγνυον τοὺς ἀναπεμπομένους μύδρους των ἀλλ' ὄχι ποτὲ καὶ τὸν καπνόν των. Ἴσως ὑπολάβῃ τις ὅτι οἱ μαλακοὶ μύδροι καταπίπτοντες δὲν ἀποτελοῦσι μέγαν πάταγον· ἐξ ἐναντίας· ἀντηχοῦσιν ὡς τὸ κατακύλισμα τῶν σκληροτάτων βράχων ὅταν καταπίπτουν ἀπὸ ἀκρώρειαν βουνοῦ· οἱ δὲ μικροὶ μύδροι ἀποτελοῦσι ψόφον ὅμοιον μὲ τὸν τῆς κρημνιζομένης στέγης εἰς πυρπολουμένην οἰκίαν, ἐνίοτε δὲ τὸν κρότον τοῦ κεραυνοῦ ὅταν ἡ ἀστραπὴ πλήξῃ σῶμά τι ἐγγυτάτω ἡμῶν κείμενον.

Ἂν δύναταί τις διὰ τῆς φαντασίας ν' ἀντιληφθῇ τὸ θέαμα 500,000 πυραύλων (φυσεκίων) ἐκσφενδονιζομένων ἐν ὥρᾳ νυκτὸς διὰ μιᾶς εἰς ὕψος τρισχιλίων ἢ τετρακισχιλίων ποδῶν καὶ πάλιν καταπιπτόντων ἐν εἴδει ἐρυθρῶν σφαιρῶν, βομβῶν καὶ βράχων

σπινθηροβόλων, οὗτος ἐμπορεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν μιᾶς μόνης ἐκρήξεως τοῦ καιομένου αὐτοῦ ὄρους· ἀλλ' ἀμφιβάλλομεν ἂν ὑπάρχῃ φαντασία τόσον ἰσχυρὰ ὥστε νὰ ἐννοήσῃ τὸ ἀποτέλεσμα ἑκατὸν τοιούτων ἐκρήξεων εἰς διάστημα πέντε λεπτῶν τῆς ὥρας ἢ δωδεκάκις ἑκατὸν καὶ ἔτι πρὸς, εἰς διάστημα μιᾶς ὥρας· καὶ ὅμως τὸ θέαμα τοῦτο ἡμεῖς τὸ εἴδομεν, ἂν καὶ παντὰ ταῦτα ἦσαν μία μόνον φάσις τῆς καταπληκτικῆς σκηνῆς ἥτις ἐπρόκειτο ἐνώπιόν μας εἰς θαυμασμόν.

Ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὸ σκότος τὸ προερχόμενον ἐκ τοῦ ὅτι ὁ μέγας κρατὴρ ἀπέκρυπτε μὲ τὸν ὄγκον καὶ τὸν ζοφερόν του καπνὸν τὸν μικρότερον κρατῆρα, καὶ περιελθόντες κατὰ τὴν ἄλλην τοῦ ὄρους πλευρὰν ἴδομεν θέαμα θαυμασιώτατον· ποταμὸς ὁλόχρυσος λάβας κατήστραπτε ῥέων διὰ τῆς κοιλάδος τῆς ἀναμέσον τῶν κρατήρων καὶ τῆς κορυφῆς ὅπου ἤδη ἱστάμεθα. Ὁ πυριφλεγέθων ποταμὸς κατὰ μὲν τὴν γέννησιν αὐτοῦ ἦτο στενὸς ὄχι ἴσως πλατύτερος δεκαοκτὼ δακτύλων, ἀλλὰ ταχέως εὐρύνετο καὶ μετ' οὐ πολὺ διεσχίζετο εἰς δύω ῥεύματα ὧν τὸ μὲν εἶχε τοὐλάχιστον τεσσαρακοντα ποδῶν εὖρος, τὸ δὲ ἕτερον μικρὸν ἔλασσον, ἐσχηματίζον δὲ οἱ δύω ποταμοὶ ἐν τῷ μεταξὺ εἶδος νήσου, ἔπειτα παλιν συνηνοῦντο καὶ ἀπετέλουν ἕνα εὐρύτατον ῥόον προχωροῦντα μακρὰν καὶ χανόμενον βαθμηδὸν εἰς τὰς βαθείας τοῦ ὄρους βήσσας καὶ τὰς πλέον ἀπόπτους αὐτοῦ ἐσχατιάς Οἱ πύρινοι ἐκεῖνοι ποταμοὶ οὓς ἐθεωροῦμεν κατωθι ἡμῶν ἐκ τῆς ὑψηλῆς ἀποτόμου περιωπῆς ἔνθα ἱστάμεθα, οἱ ἀντίπεραν ὑψούμενοι σκοτεινοὶ βράχοι, τὰ φανταστικὰ σχήματα τὰ ὁποῖα ἐγέννα πανταχοῦ τὸ ἀμφίβολον φῶς, ἡ ζοφερὰ νὺξ ἡ ἐκτεινομένη παντοῦ ὅπου δὲν ἔρθανεν ἡ ἐκ τῆς λάβας ἀναλαμπή, καὶ οἱ τρομεροὶ τοῦ ἡφαίστου δοῦποι καὶ αἱ ἐκρήξεις τὰς ὁποίας ἤδη ἐβλέπομεν καὶ ἠκούομεν εὐκρινέστερον, πάντα ταῦτα ἦσαν φαινόμενα ἅτινα οὐδέποτε θέλω λησμονήσει· οὐδὲ θέλει ποτὲ ἐξαλειφθῆ ἀπὸ τὸν νοῦν μου ἡ ἐκ τῶν στοιχείων ἐκείνων τῆς φρίκης προξενηθεῖσα ἐντύπωσις.

ΓΕΝΕΣΙΣ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕ ΝΟΥΟΒΟΥ (ΝΕΟΥ ΟΡΟΥΣ) ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΟΛΠΟΝ ΤΩΝ ΒΑΙΩΝ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΝΕΑΠΟΛΙΝ.

Συχνοὶ σεισμοὶ ἠνώχλουν ἐπὶ δύω ἔτη τὴν περίχωρον τῶν Ποτιόλων (Puzzuoli) πρὸ τοῦ 1538· ἀλλὰ τὴν 27 καὶ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους τούτου οἱ σεισμοὶ ἔγιναν βιαιότεροι καὶ ἀληθῶς ἐπίφοβοι· τὴν δὲ νύκτα τῆς 29, δύω ὥρας μετὰ τὴν ἡλίου δύσιν χάσμα γῆς ἠνοίχθη μεταξὺ τῆς κωμοπόλεως Τριπεργόλας κειμένης τότε ὅπου τώρα ἵσταται τὸ Μόντε Νουόβον καὶ τῶν εἰς τὰ προάστεια τῆς Τριπεργόλας ἰαματικῶν λουτρῶν ἅτινα ὑπὸ πολλῶν ἐφοιτῶντο. Μία δὲ μεγάλη σχισμὴ προυχώρησε πρὸς τὸ πόλισμα πέμπουσα λίθους κισσηρώδεις, κομμάτια λάβας σκληρὰς, σποδὸν μεμιγμένην μὲ ὕδωρ καὶ ἐνίοτε καὶ φλόγας. Ἡ σποδὸς ἔπεσεν ἀφθονος ἕως καὶ εἰς τὴν Νεάπολιν· ἡ δὲ πλησίον πόλις Ποτίολοι ἔμεινεν ἔρημος κατοίκων. Ἡ θάλασσα ἐπλινδρόμησεν αἴφνης ἐκ τῶν ἀκτῶν αὐτῆς 200 ὀργυιὰς καὶ μέρος τοῦ πυθμένος αὐτῆς ἀπεκαλύφθη. Ἐνταῦτῳ δὲ ὅλη ἡ ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μόντε Νουόβον μέχρι πέραν τῶν Ποτιόλων ἀνυψώθη πολλοὺς πόδας ὑπὲρ τῆς Μεσογείου τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ εἰς τὸ ὕψος αὐτὸ διέμεινε μέχρι τῆς σήμερον. Τὴν 3 τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου ἡ ἔκρηξις ἔπαυσε καὶ τὸ ὄρος Μόντε Νουόβον γεννηθὲν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καὶ ἐν μιᾷ νυκτὶ ἔγινε προσιτόν.

Τὸ Μόντε Νουόβον κατέχει ἐν μέρει τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας Λίμνης Λουκρίνας ἥτις καὶ αὐτὴ δὲν ἦτον ἄλλο εἰμὴ κρατὴρ προϋπάρξαντος ὑφαιστείου ὄρους. Ἡ λίμνη αὕτη κατεχώσθη σχεδὸν ὅλη κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ 1530· ἄλλο δε ἤδη ἐξ αὐτῆς δὲν ὑπολείπεται εἰμὴ μικρὰ συναγωγὴ ἁλμυροῦ ὕδατος χωριζομένης ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ βραχέος τεχνητοῦ προχώματος· τὸ ὕψος τοῦ Μόντε Νουόβου καταμετρηθὲν ἐσχατως εὑρέθη 440 πόδας ὑπὲρ τὸ ἐπίπεδον τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως· ἡ δὲ περίμετρος τῆς βάσεως αὐτοῦ εἶναι ἓν καὶ ἥμισυ μίλιον, τὸ δὲ βάθος τοῦ κρατῆρος πόδες 421 ἐκ τῆς κορυφῆς, ἄρα ὁ πυθμὴν ὑπερέχει τοῦ τῆς θαλάσσης ἐπιπέδου δεκαεννέα μόλις πόδας.

ΦΛΕΓΡΑΙΟΝ ΠΕΔΙΟΝ.

Εἰς τὴν ὀνομαστὴν καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ταύτην περιοχὴν κειμένην περὶ τοὺς κόλπους τῶν Βαΐων καὶ τῆς Νεαπόλεως περιλαμβάνονται τὰ ὄρη Μόντε Νουόβον καὶ Μόντε Βάρβαρον, αἱ λίμναι Λυβρνία καὶ Λουκρίνα, ἡ Σολφατόρα καὶ ἡ πόλις Ποτίολοι. Περὶ τοῦ Μόντε Νουόβε ἐλαλήσαμεν ἤδη· τὸ δὲ Μόντε Βάρβαρον κείμενον πλησίον ἢ ὄπισθεν ἐκείνου εἶναι τῶν ἀρχαίων ὁ Γαῦρος, ὁ ὑπὸ Ἰουβενάλου ὀνομαζόμενος κενὸς Γαῦρος, Gaurus inanis, ἴσως διὰ τὸν βαθὺν κυκλοτερῆ κρατῆρά του ὅστις ἔχει ἑνὸς μιλίου διάμετρον. Ὁ τόσον εὐμεγέθης οὗτος κῶνος πρέπει βεβαίως νὰ προῆλθεν ἐκ μιᾶς μόνης ἐκρήξεως ὡς τὸ Μόντε Νουόβον. ἦτο δὲ περίφημον πάλαι τὸ ὄρος αὐτὸ διὰ τοὺς ἐξαιρέτους οἴνους του, καὶ τὴν σήμερον δὲ καλύπτεται ὑπὸ ἀμπελώνων, ἀλλ' ὅταν αἱ ἄμπελοι φυλλορροήσωσι, φαίνεται γυμνὸν καὶ ἄγαρι, συγκρινόμενον δὲ μὲ τὸ Μόντε Νουόβον τὸ δι' ὅλου τοῦ ἔτους περιβεβλημένον θάμνους, ὑάρτους καὶ ἄλλα ἀειθαλῆ, παρέχει εἰς τὸν ξένον ἰδέαν ὅτι αὐτὸ καὶ ὄχι ἐκεῖνο εἶναι τὸ ὄρος τὸ ἀναδοθὲν ἐκ τῆς γῆς κατὰ τὸν δέκατον ἕκτον αἰῶνα.

Ἡ Αὐερνία λίμνη στρογγύλη τὸ σχῆμα, κειμένη παρὰ τοὺς Ποτιόλους ἔχει ἡμίσεος μιλίου διάμετρον· ἦτο δὲ γνωστὴ τὸ παλαι διὰ τοὺς βλαβεροὺς εἰς τὴν ζωὴν ἀτμοὺς, ὅθεν οἱ ποιηταὶ ἔθεσαν αὐτοῦ τὴν εἰς ᾅδου καθοδον, ἀλλὰ τὴν σήμερον τὸ χωρίον εἶναι ὑγιεινόν.

Ἡ Σολφατόρα, ὁμοίως, παρὰ τοὺς Ποτιόλους κειμένη καὶ δυναμένη νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡμίσβεσος κρατὴρ φαίνεται ἐκ τοῦ Στράβωνος καὶ ἄλλων ἀρχαίων ὅτι καὶ κατὰ τοὺς πρὸ Χριστοῦ χρόνους εἶχεν ὅπως καὶ σήμερον ἀναπέμπουσα διηνεκῶς ἀτμοὺς ὑδαροὺς μετὰ θειωδῶν ἀερίων, ὁποῖα τὰ ἐκ τοῦ Βεσουβίου ἀναδιδόμενα· καλεῖται δὲ ἡ αὐτὴ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καὶ

Lago di Zolfo ἤτοι λίμνη θείου. Ῥύαξ ὕδατος θερμοῦ εἰσρέει ἀεννάως εἰς αὐτὴν ἐξ ἄλλης ὀλίγον τι ἀνωτέρω κειμένης ἀλλὰ πολὺ σμικροτέρας λίμνης. Τῆς λίμνης ταύτης τὸ ὕδωρ τόσην περιέχει ποσότητα ὀξυανθρακικοῦ ἀερίου ὥστε φαίνεται πραγματικῶς ζέουσα.

ΑΙΤΝΗ.

Ἡ Αἴτνη κεῖται ἐν τῇ νήσῳ Σικελίᾳ· ὑψοῦται δὲ 11,000 πόδας ἤτοι ὑπερ τὰ δύω μίλια ἄνω τῆς θαλάσσης· κατὰ τὰς εὐδίους ἡμέρας καθορᾶται εὐκρινῶς καὶ ἐκ τῆς νήσου Μελίτης ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἀπεχούσης μίλια. Εἶναι τὸ μέγιστον τῆς Εὐρώπης πυρπνόον ὄρος. Περὶ τὰς πλευρὰς αὐτοῦ ὑψοῦνται ἄλλα ὄρη προαχθέντα κατὰ κτιρσὺς διὰ μιᾶς ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς.

Ἡ εἰς τὴν Αἴτνην ἀνάβασις θεωρεῖται ὑπὸ τῶν πολλῶν ὡς ἐπιχείρησις ὄχι τῶν εὐχερεστάτων, τὸ μὲν διὰ τὸ δύσβατον τῆς ὁδοῦ, τὸ δὲ καὶ διὰ τὴν μακρὰν ἀπόστασιν. Ἐπειδὴ ἐκ τῆς πόλεως Κατάνης μέχρι τῆς ἀκρωρείας ἡ ὁδὸς εἶναι τριάκοντα μιλίων. Ἀλλ' ὅμως τὸ μέγεθος τοῦ ὄρους, τὸ ὑπερφυὲς ὕψος, ὁ εὐρύχωρος καὶ ποικίλη θέα τὴν ὁποίαν ἀπολαύει τις ἐκ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ γίνονται εἰς τοὺς περιέργους τόσαι ἰσχυραὶ ἐρεθίζουσαι αὐτοὺς νὰ περιφρονῶσι καὶ μόχθους καὶ ἱδρῶτα.

Διαιρεῖται δὲ ἡ Αἴτνη εἰς τρία τμήματα ἢ ζώνας. Ἡ *καλλιεργουμένη* ζώνη ἐκτεινομένη εἰς δώδεκα μίλια ὑπεράνω τῆς βάσεως περιέχει καλλίστας νομὰς, ἀμπελῶνας, δένδρα κάρπιμα ἄφθονα, ἐπαύλεις, κώμας καὶ μοναστήρια. Ἡ *δασώδης ἢ συγκερασμένη* ζώνη εἶν' ἐπίσης τερπνὴ, φύουσα βοτάνας ἀρωματώδεις, τὰ δὲ πολυπληθῆ χάσματα ὅθεν πρότερον ἀνέτελλον χείμαῤῥοι πυρὸς, ἤδη μετεδλήθησαν εἰς κοιλάδας καὶ δρυμοὺς, ὅπου αἱ καστανέαι καὶ δρύες φθάνουσι μέγεθος ἐξαίσιον. Ἡ δὲ ἐσχάτη ἢ *ἔρημος* ζώνη ἄρχεται ἓν μίλιον κάτωθι τῆς ἀκρωρείας, καὶ τὸ μὲν κατώτερον αὐτῆς μέρος μόνον τὸν χειμῶνα εἶναι χιονοσκεπές· τὸ ἀνώτερον δὲ φέρει δι' ὅλου τοῦ ἔτους τὴν λευκὴν ταύτην περιβολήν.

Τοῦ Βεσουβίου τὰ μακρότατα ῥεύματα λάβας δὲν ὑπερέβησαν ποτὲ ἑπτὰ μίλια μήκους· τὰ δὲ τῆς Αἴτνης φθάνουσιν εἰς δεκαπέντε, εἴκοσι, ἐνίοτε δὲ καὶ τριάκοντα μίλια. Ὁ κρατὴρ αὐτῆς σπανίως ἔχει περίμετρον μικροτέραν τοῦ ἑνὸς μιλίου, ἐνίοτε δὲ κατὰ τὰς μεγάλας ἐκρήξεις εὑρύνεται εἰς δύω καὶ τριῶν μιλίων μέγεθος.

Ὁ Σικελιώτης Διόδωρος ἀναφέρει ἐκρήξεις τῆς Αἴτνης συμβάσας πρὸ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου. Ἐν ἔτει δὲ 1669 Μ. Χ. ὁ φλογώδης τῆς λάβας χείμαῤῥος ἐπέλαβεν ἔκτασιν δεκατεσσάρων μιλίων μήκους, τεσσάρων δὲ πλάτους, καταλύσας ἐν τῇ διαβάσει αὐτοῦ 5,000 ἐπαύλεις καὶ ἄλλας οἰκήσεις, ὡς καὶ μέρος τῆς πόλεως Κατάνης, τελευταῖον δὲ ἐξέπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν. Μῆνάς τινας πρὶς ἡ λάβα ἐκραγῇ, τὸ παλαιὸν στόμιον ἢ ὁ μέγας κρατὴρ ἀνέπεμπε διηνεκῶς καπνὸν πυκνὸν καὶ φλόγας, καὶ ἡ κορυφὴ ἀποσπασθεῖσα ἐνέπεσεν ἐντὸς τοῦ κρατῆρος, ὥστε ὁ κῶνος ἔγινε πολὺ χαμηλότερος. Κατὰ δὲ τὸ 1809 δώδεκα νέοι κρατῆρες ἠνεώχθησαν περὶ μέσον τὸ ὄρος ἐκχέαντες ποταμοὺς λάβας καιομένης ἥτις κατεκάλυψε πλείσας ἐπαύλεις εἰς βάθος τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα ποδῶν. Ὁμοίως κατὰ τὸ 1811 ἠνεώχθησαν κατὰ τὴν ἀνατολικὴν τοῦ ὄρους πλευρὰν διάφορα νέα στόματα, ὅθεν ἐξέῤῥευσαν ὁρμητικώτατοι χείμαῤῥοι λάβας.

Ἡ τελευταία τῆς Αἴτνης ἔκρηξις συνέβη τὴν 31 Ὀκτωβρίου 1832. Περὶ μέσας νύκτας ἐφάνη αἴφνης ὑψουμένη χωρὶς ἄλλο κανὲν πρόδρομον σημεῖον, στήλη μέλαινα καπνοῦ καὶ φλὸξ ἐκ τῆς βάσεως τοῦ ἐσχάτου τῶν κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν κώνων. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ὁ κατὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν κρατὴρ ἀνέδωσε ἄπειρον ποσότητα φλογερᾶς ῥευστῆς ὕλης. Τὴν ἐπαύριον δὲ οἱ σεισμοὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ διάφορα ῥεύματα λάβας κατέῤῥεον μετὰ κρότου πολλοῦ· καπνὸς δὲ καὶ φλόγες ἀνέβαινον πανταχόθεν τοῦ ὄρους.

Πλησιάσαντες, λέγει εἷς μάρτυς αὐτόπτης τῆς σκηνῆς, ὅσον ἡ φρόνησις τὸ ἐπέτρεπε ἐγγυτάτω τοῦ χάσματος ὅθεν ἡ λάβα ἐξήρχετο, εὕρομεν τέσσαρας μεγάλους κρουνοὺς ῥέοντας πυρός, ἀναβλέψαντες δὲ ὑπεράνω των κρουνῶν, εἴδομεν τὸ ὄρος διεῤῥωγὸς εἰς διάστημα σχεδὸν μιλίου, ἐκ δὲ τοῦ ῥήγματος ἀνέβαινον ἐκ διαλειμμάτων νέφη καπνοῦ· ἐπειδὴ δὲ τὸ ῥῆγμα συνείχετο πρὸς τὰ κάτω μετὰ τοῦ χάσματος, ἠδυνήθημεν νὰ θεωρήσωμεν δι' αὐτοῦ τὴν εἰς τὰ σπλάγχνα τοῦ ἡφαιστείου φοβερὰν κάμινον, καὶ τὴν δεινῶς ἀναβράζουσαν ὕλην. Ἐν τούτοις ἠκούοντο ἀδιαλείπτως ὑποχθόνιοι βρονταί, ἡ λάβα ἔῤῥεεν ἀφθόνως, καὶ ἄλλαι δὲ ὕλαι ἀναμμέναι ἐξεσφενδονίζοντο εἰς μέγα ὕψος μετὰ καπνοῦ καὶ φλογῶν. Ἐνταυτῷ δὲ τὸ ἔδαφος ἐσείετο τόσον βιαίως ὥστε οἱ ἵπποι καὶ τὰ ποίμνια ἔφευγον κατεπτοημένα ἐκ τῶν τόπων ὅπου ἐβόσκοντο.

Τὴν ἑβδόμην τοῦ μηνὸς ἡ λάβα τῶν τεσσάρων στομάτων εἶχε διανύσει διάστημα τριῶν μιλίων. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως Βροντῆς (Bronde) δὲν εἶχον εἰσέτι διαταραχθῆ ὑπὸ φόβου τινός, ἐπειδὴ ἡ λάβα περιωρίζετο νὰ ῥέῃ εἰς μέρη ἔρημα καὶ ἀπόκεντρα· ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ὡρμησεν εὐθὺ πρὸς τοὺς ἀμπελῶνας καὶ ἠπείλει πρὸ πάντων αὐτὴν τὴν Βροντήν, ἂν καὶ ὁ φλόγινος καταῤῥάκτης ἀπεῖχεν ἔτι ὁδὸν ἓξ μιλίων.

Τὴν 12ην τὸ ῥεῦμα τῆς λάβας ἐξογκωθὲν ὡς ἐκ τῆς ἀεὶ ἐπεισρεούσης νεαρᾶς ὕλης εἰσέβαλε μανιωδῶς εἰς τὴν Λαμοῦσαν ἐξοχὴν κατάφυτον μὲ κήπους καὶ ἀμπελῶνας, κτήματα τῶν κατοίκων τῆς Βροντῆς. Τὴν 13ην κατεκάλυψε πάντα ταῦτα, καταστρέψασα πολλῶν γενεῶν δαπάνας καὶ μόχθους, εἰς δὲ τὸν τόπον τῶν δένδρων καὶ τῶν φυτῶν ἀφῆκεν ὄγκους μέλανας λάβας καὶ σποδόν!

Ἀφοῦ ὁ παμμεγέθης ἐκεῖνος ποταμὸς ἠπλώθη καὶ διέλαβε χῶρον ἑνὸς μιλίου τὸ εὖρος, ἀκολούθως διῃρέθη εἰς δύω βραχίονας· τούτων ὁ εἷς διακοσίων ὀργυιῶν ἔχων πλατος ἐπλησίαζε πρὸς τὰ τείχη τῆς Βροντῆς. Ὁ τρόμος τῶν κατοίκων, ὅστις δὲν ἦτον ἤδη μικρὸς, αὔξησε πολὺ περισσότερον κατὰ τὰς ἀκολούθους τρεῖς ἡμέρας ἐπειδὴ τὸ ῥεῦμα ἀπεῖχεν ἀπὸ τὰς κατοικίας των ἓν ἥμισυ μόνον μίλιον. Τὴν 17ην

ὅμως ὁ βραχίων οὗτος ἤρχισε νὰ μειοῦται, ἠύξησε δὲ ὁ ἕτερος· οἱ ἐγκάτοικοι τότε ἀνέπνευσαν μικρὸν, καὶ ἤρχισαν κταὰ συμβουλὴν ἐμπείρου τινος ἀρχιτέκτονος νὰ ἐγείρωσι μὲν προχώματα ἐκ λίθου στερεὰ κατὰ τὸν Παλαιὸν Ἅγιον Ἀντώνιον, ν' ἀνοίγωσι δὲ ταὐτοχρόνως δρόμον διὰ τὴν λάβαν πρὸς τὴν κοιλάδα τῆς Σαλικῆς. Ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ κάτοικοι ἀπὸ τὸν Πρίγγηπα Μαγανόλλην διοικητὴν τῆς ἐπαρχίας μετὰ τοῦ κλήρου καὶ τῶν δικαστῶν μέχρι τοῦ ἐσχάτου τῶν πολιτῶν ὅλοι εἰργάσθησαν μὲ τὰς χεῖράς των εἰς τὸ ἀναγκαιότατον τοῦτο ἔργον.

Ὡς ἐκ τῆς διευθύνσεως λοιπὸν ἥτις ἐδόθη εἰς τὴν λάβαν καὶ ὡς ἐκ τῶν ἄλλων προφυλακτικῶν μέτρων ἡ περὶ τὴν Βροντὴν χώρα ἐσώθη ἐκ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου. Ἐν τούτοις οἱ κάτοικοι δὲν ἔπαυσαν προπαρασκευαζόμενοι ὥστε εἰς ἐναντίαν τινα περίστασιν νὰ δυνηθῶσι νὰ φύγωσι ἀφίνοντες ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλίγιστα τῶν πραγμάτων αὐτῶν εἰς τὸ καταβιβρῶσκον στοιχεῖον. Ἀλλ' ἀπὸ τῆς 18ης Νοεμβρίου *ἐννέα νέα στόματα* ἤνοιξαν εἰς τὴν ὄπισθεν τὴν ἀνατολικὴν τῆς Αἴτνης πλευράν, ὥστε ἡ λάβα ἔλαβεν ἀλλοίαν διεύθυνσιν.

ΛΙΠΑΡΑ.

Αὕτη ἡ νῆσος ἐξ ἧς ἐδόθη τόνομα Λιπαραῖαι καὶ εἰς τὴν λοιπὴν ὁμάδα τῶν πλησιοχώρων νήσων εἶναι δικαίως ἀξία λόγου διὰ τὰ ἐν αὐτῇ περίφημα θερμὰ ἄντρα, τὸ μόνον ὑπολειπόμενον ἴχνος τοῦ ὑπὸ τὴν γῆν ταύτην ἡφαιστείου πυρός· ταῦτα εἶναι πέντε τὸν ἀριθμὸν, ἐξ ὧν τὰ δύω ἐγκατελείφθησαν διὰ τὴν λίαν ὑπερβολικὴν θερμότητά των· ὁ ἀὴρ αὐτῶν εἶναι πνιγηρὸς, οἱ λίθοι των καίουσι τόσον ὥστε δὲν δύναταί τις νὰ ἐγγίσῃ εἰς αὐτούς· τὰ ἄλλα τρία εἶναι ἀναλόγως δροσερά, καὶ ὁ ἐπισκεπτόμενος αὐτὰ δύναται νὰ μείνῃ ἐν αὐτοῖς ἀνενοχλήτως· ἀπὸ τὸ ἔδαφος ἑνὸς τῶν θερμοτάτων ἄντρων ἐξέρχεται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διὰ μικρᾶς σχισμῆς ῥεῦμα θειώδους ἀτμοῦ, δεικνύον ὅτι τὸ πῦρ ὑπάρχει πάντοτε ἀλλὰ κοιμώμενον.

Ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἔπαυσαν αἱ ἡφαίστειοι ἐκρήξεις τῆς Λιπάρας δὲν δύναται ἀκριβῶς νὰ προσδιορισθῇ. Ὁ Κ. Δολομιῶς ἀναφέρει ὅτι ἡ τελευταία ἔκρηξις συνέβη τὸν ἕκτον Μ. Χ. αἰῶνα· καὶ εἰκάζει ὅτι τότε ἔπαυσεν ὁλοτελῶς ὅτε τὸ ὑπόγειον πῦρ εὗρε νέας διεξόδους εἰς τὰς γείτονας νήσους Βουλκάνον καὶ Στρόμβολην· ἐπειδὴ εἶναι βέβαιον ὅτι αἱ τρεῖς αὗται νῆσοι συγκοινωνοῦσι πρὸς ἀλλήλας ὑποθαλασσίως. Καὶ περὶ τούτου οἱ κάτοικοι τῆς Λιπάρας εἶναι τόσον ἀδιστάκτως πεπεισμένοι, ὥστε μεγάλως ἀνησυχοῦσι ὁσάκις ἡ νῆσος τὸ Βουλκάνον παύσῃ νὰ καπνίζῃ, ἢ ὁσάκις οἱ κρατῆρες ἢ ἀναπνοαὶ αὐτῆς κλεισθῶσι· τότε προβλέπουσι σεισμοὺς καὶ φοβοῦνται μὴ τὰ ὑπόγεια πυρὰ ἐκραγῶσι πάλιν ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν νήσου.

ΒΟΥΛΚΑΝΟΝ.

Αὕτη ἡ νῆσος μία τῶν Λιπαραίων εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἡφαίστειον ὄρος περὶ οὗ οἱ ἀρχαῖοι τῆς νήσου κάτοικοι ἐπίστευον ὅτι ἦτο τὸ ἐργαστήριον ἐνῷ ὁ Ἡφαιστος ἐχάλκευε τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Διός. Τὸ ἡφαίστειον ὄρος σχῆμα ἔχον κώνου κολοβοῦ εἶναι αὐτὸ τοῦτο θήκη ἔνδον τῆς ὁποίας καθορᾶται *δεύτερος* κῶνος ἐντελέστερος ἐν ᾧ κεῖται ὁ κρατὴρ ἢ ἡ ἀναπνοὴ τοῦ ἡφαιστείου· ὁ δεύτερος λοιπὸν κῶνος περιέχεται ὡς εἰς φλοιὸν εἰς τὸν παλαιὸν ἐκτὸς τοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν μέρους τὸ ὁποῖον εἶναι γεγυμνωμένον.

Ἡ βάσις τοῦ ἐσωτερικοῦ κώνου χωρίζεται ἀπὸ τὰς ὀρθὰς καὶ ἀποτόμους πλευρὰς τοῦ ἐξωτέρου διὰ κοιλάδος κυκλοτεροῦς ἥτις ἔνθεν μὲν ἀπολήγει ἐκεῖ ὅπου συνέχονται τὰ δύω ὄρη, ἔνθεν δὲ εἰς τὴν θάλασσαν· τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος εἶναι πλῆρες κισσηρίδων λίθων ἀναπεφυρμένων μετὰ λάβας καὶ λευκοτάτης σποδοῦ, Ἂν διὰ σφυροῦ πλήξῃς τοὺς λίθους τούτους προάγεται ψόφος βαθὺς καὶ ὑπόκωφος ἀντηχῶν ὑπὸ γῆν· ὅπερ δηλοῖ ὅτι τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ ἀψὶς ἢ θόλος μεγάλης ἀβύσσου κειμένης ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ διαβάτου.

Αἱ ἐκρήξεις τοῦ ἡφαιστείου τούτου ἐμάνησαν μάλιστα καθ' ὃν χρόνον συνέβησαν οἱ σεισμοὶ οἱ κατερημώσαντες τὴν Σικελίαν καὶ μέγα μέρος τῆς Ἰταλίας. Ἐν μηνὶ Μαρτίῳ 1786 ὑπόγειοι βρονταὶ καὶ μυκηθμοὶ ἠκούσθησαν καθ' ὅλας τὰς Λιπαραίας νήσους μετὰ πολλοῦ, ἐννοεῖται, φόβου τῶν κατοίκων συνοδευόμενοι μὲ πυκνοὺς τιναγμοὺς τῆς γῆς, μετὰ ταῦτα ὁ κρατὴρ ἀνετίναξε θαυμαστὴν ποσότητα ἄμμου μεταξὺ ἀπείρων ὄγκων καπνοῦ καὶ πυρός. Ἡ ἔκρηξις διήρκεσε δεκαπέντε ἡμερονύκτια· ἦτο δὲ ἡ ἀναῤῥιφθεῖσα ψάμμος τοσαύτη τὸ πλῆθος ὥστε ἐκάλυψε τὴν περίχωρον εἰς μέγα ὕψος, ἐκτὸς ὅσης ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν. Λάβα δὲν ἔῤῥευσε κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν, οὐδ' ἐνθυμοῦνται ποτὲ νὰ ἔῤῥευσε τοιαύτη ὕλη ἐκ τοῦ ἡφαιστείου τούτου.

ΣΤΡΟΜΒΟΛΗ.

Ὁ πλοίαρχος Σμὶθ μᾶς ἔδωσε περιεργοτάτην περιγραφὴν τῆς Στρόμβολης ἥτις εἶναι ἡ κορυφαία τῶν Λιπαραίων νήσων· συνίσταται δὲ ὅλη ἐξ ἡφαιστείων καὶ φαίνεται ὅτι ἀνέδυ ποτὲ ὁλόκληρος ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης. Ἔχει δὲ σχῆμα ὄρους κωνοειδοῦς ὑπὲρ τοὺς δισχιλίους μὲν πόδας ὑψηλοῦ, ἐννέα δὲ περίπου μιλίων ἔχοντος περίμετρον, καὶ καθ' ὅλα δεικνύοντος ὅτι εἶναι τεράστειον προϊὸν ὑποχθονίου πυρός. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ὅλοι εἶναι 1200 ἐνασχολούμενοι περὶ τὴν γεωργίαν· ἡ γῆ εἶνναι μέλαινα, γόνιμος καθ' ὑπερβολὴν, καὶ ἐκ τῶν ἀμπελώνων αὐτῆς προάγονται τινες τῶν ἀρίστων οἴνων τῆς Μεσογείου.

Ἔτυχε ποτὲ, λέγει ὁ πλοίαρχος Σμὶθ, νὰ παραπλέω μὲ τὴν κανονοφόρον μου τὴν νῆσον, ὅτε αἴφνης ἐσηκώθη σφοδρότατος νοτιοανατολικὸς ἄνεμος· ἄλλο καταφύγιον δὲν μᾶς ἔμεινε εἰμὴ νὰ ὑπάγωμεν καὶ νὰ ἀράξωμεν ὑπ' αὐτὸν τὸν κρατῆρα· ἐκεῖ ἐσαλεύσαμεν εἰς μικρόν τινα ὅρμον δύω νύκτας καὶ μίαν ἡμέραν, ἱκανῶς μὲν ἀσφαλεῖς ἀπὸ τὸν ἄνεμον καὶ τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἔχοντες ἐπικείμενον ἄλλον κίνδυνον τὸν ἐκ τῆς ἀδιακόπου βροχῆς τῶν μύδρων οἵτινες ἐξεσφενδονίζοντο ἄνω ἐκ τοῦ κρατῆρος μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα. Πολλοὶ τούτων κατέπεσον ἐγγύτατα ἡμῶν, ἄλλοι διεῤῥήγνυντο εἰς τὸν ἀέρα ἀποτελοῦντες ὀξὺν συριγμὸν ὡς τὰ θραύσματα τῆς ἐκρηγνυμένης βόμβας. Αἱ ἐκρήξεις ἦταν πυκναὶ καὶ ἀλλεπάλληλοι καὶ ὡμοίαζον τὸν μακρυνὸν ἦχον πυροβολικοῦ, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δὲ μεγαλοπρεπεστάτη ἀναλαμπὴ ἀνεδίδετο λαμπρύνουσα τὴν φρικώδη σκηνὴν καὶ παριστάνουσα ἐξαίσιον καὶ φοβερὸν θέαμα. Ἐνίοτε ἠναγκαζόμεθα νὰ τρέχωμεν ὑπὸ τὸ κατάστρωμα φεύγοντες τὸ πυκνὸν νέφος τῆς ἄμμου καὶ σποδοῦ τὸ περιελίσσον τὴν ναῦν καὶ πληροῦν αὐτὴν πνιγηρᾶς θερμότητος.

Ἀποβάντες ἀκολούθως εἰς τὴν γῆν ἐπεσκέφθημεν τὸν κρατῆρα· καίει ἀδιαλείπτως μετὰ συνεχῶν ἐκρήξεων καὶ ἀναδόσεως φλογερᾶς ὕλης. Διαλυθέντος τοῦ καπνοῦ παρετηρήσαμεν βαρεῖάν τινα καιομένην ὕλην ἥτις ἐκ βραχέων διαλειμμάτων ἀνέβαινε καὶ πάλιν κατέπιπτε μετὰ δεινοῦ ἀναβρασμοῦ. ὅταν δὲ ἔφθανε τὸ μέγιστον ὕψος τότε ἐξεῤῥήγνυτο βιαίως κ' ἐσκόρπιζε λίθους πεπυρωμένους, τακερούς, καὶ βροχὴν σποδοῦ μετὰ βαρείας θειώδους ὀσμῆς. Ἀναῤῥίπτονται δὲ συνήθως αἱ ὕλαι αὐταὶ εἰς ὕψος ἑβδομήκοντα ἕως τριακοσίων ποδῶν· ἀλλ' ἐγὼ ὑπελόγισα ὅτι τινὲς αὐτῶν ἀνήρχοντο ἐπέκεινα καὶ τῶν χιλίων ποδῶν. Ἐθαύμασα τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτὸ θέαμα μέχρι τῆς δεκάτης ὥρας τῆς νυκτὸς, καὶ ἐπειδὴ ἔκαμνεν ὑπὲρ τὸ σύνηθες βαθὺ σκότος, ἡ θέσις μας εἴχέ τι καταπληκτικὸν καὶ μέγα, ἐπειδὴ πᾶσα ἔκρηξις καθίστα καταφανῆ τὸν ὑποκάτω ἡμῶν ὀρθὸν καὶ ἀπότομον κρημνόν· τὰ δὲ ἀφρόεντα κύματα ἐσυντρίβοντο κάτωθι λυσσωδῶς κατὰ τῶν βράχων, ἐνῷ ἡ γῆ ὅπου ἱστάμεθα, ἐδονεῖτο ἐκ θεμελίων ὡς ἐκ τῆς βίας τῶν ἐκρήξεων.

ΕΚΛΑ.

Ἡφαίστειον ὄρος τῆς Ἰσλανδίας.

Τοῦτο τὸ ἡφαίστειον ἔχει τρεῖς κορυφὰς καὶ ὑψοῦται 500 πόδας ἢ σχεδὸν ἓν μίλιον ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης· κεῖται δὲ τέσσαρα μίλια μακρὰν τοῦ νοτίου αἰγιαλοῦ τῆς νήσου. Καὶ δὲν εἶναι μὲν οὔτε ὑψηλὸν οὔτε ζωγραφικὸν ὅσον ἄλλα τινα τῶν περὶ αὐτὸ ὀρέων, πλὴν εἶναι γνωστότερον πολλῶν ἄλλων ἰσομεγέθων ἡφαιστείων ἐξ αἰτίας τῆς θέσεως ἥτις τὸ καθιστᾷ μακρόθεν ὁρατὸν εἰς τοὺς ἀπὸ Γρηνλανδίας καὶ τῆς βορείου Ἀμερικῆς προσπλέοντας. Ἡ περὶ τὸ ἡφαίστειον τοῦτο χώρα ἔπαθε τοιαύτην φθορὰν ὡς ἐκ τῶν ἐκρήξεων ὥστε παντάπασιν ἠρημώθη. Οἱ δὲ ἐγχώριοι βεβαιοῦσιν ὅτι ἡ εἰς τὸ ὄρος ἀναβασις εἶναι οὐ μόνον ἐπικινδυνωτάτη ἀλλὰ καὶ τελείως ἀδύνατος ὡς ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων στομάτων ἅτινα διηνεκῶς ἐκπνέουσι θειώδεις φλόγας καὶ καπνόν.

Ὅτε, τῷ 1772 ὁ Κ. Ἰωσὴφ Βάγκ καὶ οἱ συνοδοιπόροι αὐτοῦ ἦλθον εἰς τὸ ἡφαίστειον, εὗρηκαν κατεστραμμένην ὁλοτελῶς ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ 1766 ἐκραγείσης λάβας γῆν ἑβδομήκοντα περίπου μιλίων· θέλοντες δὲ ν' ἀναβῶσι καὶ ἐρευνήσωσι τὸ ὄρος περιεπάτησαν ἐπὶ τῆς λάβας εἰς διάστημα πολλῶν μιλίων. Ὁ δὲ Κύρ. Μακενζῆς ὅστις μᾶς ἔδωσε τὴν τελειοτέραν τοῦ ὄρους Ἔκλας περιγραφὴν προχωρήσας κατὰ τὴν πρὸς νότον ἐσχατιὰν, κατέβη δι' ἄτραποῦ κινδυνωδεστάτης ἐντὸς κοιλάδος ἐχούσης εἰς τὸ ἓν πέρας αὐτῆς μικράν τινα λίμνην, ἐκ δὲ τοῦ ἀπέναντι μέρους περιζωννυμένης ἀπὸ ὀρθὸν τεῖχος βράχου ὅστις ἐκ τῆς ἀνωμάλου μὲν καὶ τραχείας, στιλπνῆς δὲ ὄψεώς του ἐφαίνετο ὅτι ἦτο ῥεῦμα λάβας ἀπολιθωθείσης. Ἀναβὰς δὲ εἰς μίαν τῶν ἀποτόμων τοῦ παραδόξου ἐκείνου ὄγκου κορυφῶν εἶδε κάτωθεν αὐτοῦ σκηνὴν φρικτῆς ἐρημώσεως. Φανταστικοὶ σωροὶ λόφων, κρατῆρες, λάβαι, ἀτμοὶ ἐπιπολαζοντες· λίμναι τεθλιμμέναι ἀναμέσον γυμνῶν βουνῶν, τὰ πάντα ἐμαρτύρουν τὴν λυσσώδη ἐνέργειαν τοῦ πυρός.

Ἡ πρώτη τῆς Ἔκλας ἔκρηξις λέγεται ὅτι συνέβη τῷ 1004 Μ. Χ. ἔκτοτε δὲ μέχρι σήμερον ἠκολούθησαν ἄλλαι εἴκοσι ἐκρήξεις. Ἀλλ' ἡ τοῦ 1893 ὑπῆρξεν ἡ φοβερωτάτη καὶ καταστρεπτικωτάτη πασῶν, ὁπότε ἡ σποδὸς ἔπεσε πανταχοῦ ἐπὶ τῆς νήσου εἰς ἀπόστασιν 10 μιλίων καὶ ἐπέκεινα.

ΗΦΑΙΣΤΕΙΟΝ ΥΠΟ ΘΑΛΑΣΣΑΝ.

Ἡ φοβερωτέρα κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἔκρηξις τῶν Ἰσλανδικῶν νήσων συνέβη ἐν ἔτει 1783. Προοιμίασε δὲ τὴν ἔκρηξιν ἡ ἐκ τῶν ὑδάτων ἀνάβασις ὑποθαλασσίου ἡφαίστου τριάκοντα πέντε περίπου μίλια μακρὰν τῆς γῆς· ἐσχημάτισε δὲ νῆσον ἥτις ἐπί τινα χρόνον ἵστατο ἀναδίδουσα πῦρ καὶ καπνὸν, ἀλλὰ μετὰ δώδεκα μῆνας ὁ ὠκεανὸς κατέπιεν αὖθις τὸ ἀπαίσιον αὐτὸ γέννημά του, καὶ ἄλλο δὲν ὑπελείφθη ἐξ αὐτοῦ εἰμὴ ὕφαλός τις ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων.

Τὴν δὲ 11 Ἰουνίου τοῦ προμνημονευθέντος ἔτους 1783 τὸ ἡφαίστειον τὸ καλούμενον Σκάπτον ἐξέμεσε χείμαῤῥον λάβας, οὗτος δὲ εἰσρεύσας εἰς τὸν ποτομὸν Σκάπτον ἀποξηράνας ὅλον αὐτὸν κατέλαβε τὴν κοίτην τοῦ ὕδατος ἥτις εἶχε πολλαχοῦ βάθος 400 καὶ 600 ποδῶν, πλάτος δὲ 200· ἐπροχώρησε δὲ τὸ τεράστιον αὐτὸ ῥεῦμα τοῦ πυρὸς διὰ τῆς αὐλακος ταύτης μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς λίμνην ὅπου ὁ ἐκδιωχθεὶς τῆς θέσεώς του ποταμὸς εἶχε συναχθῇ· τότε τὸ ὕδωρ ὅλον ἐξητμίσθη ἢ ἐσκορπίσθη καὶ τὸ ἀντίπαλον στοιχεῖον κατέλαβεν ὅλον ἐκεῖνον τὸν χῶρον. Μετὰ ταῦτα ὁ πύρινος χείμαῤῥος ἔφθασε προχωρῶν εἰς στρώματα παλαιᾶς λάβας διατετρημένα ὑπὸ σηρύγγων καὶ σπιλάδων, εἰσδὺς δὲ ἐντὸς αὐτῶν, μετέβαλε διὰ τῆς θερμότητός του τὸ ἐν αὐταῖς ὕδωρ εἰς ἀτμὸν ὅστις μὴ εὑρίσκων διέξοδον διέῤῥηξε τὰς φυλακὰς αὐτοῦ ἀνατιναξας διὰ τῆς ἐλαστικῆς αὐτοῦ δυνάμεως βράχους ὑγκωδεστάτους εἰς ὕψος ἑκατὸν πεντήκοντα ποδῶν.

Τὴν 18 τοῦ μηνὸς ἕτερος χείμαῤῥος λάβας ἀνέτειλεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ κρατῆρος, ἔῤῥευσε δὲ μετὰ φοβερᾶς ὁρμῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ προτέρου καὶ ἀποστρέψας ἐν τῇ παρόδῳ αὐτοῦ τὰ ὕδατα τινῶν παραποταμίων τοῦ Σκαπτου ἐβίασεν αὐτὰ νὰ πλημμυρήσωσι καὶ ἐπενέγκωσι πολὺν ὄλεθρον εἰς τὴν χώραν· ἀφοῦ δὲ ἡ λάβα ἔῤῥευσεν οὕτω πως ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας· συγκατεκρημνίσθη τέλος μεθ' ἑνὸς καταῤῥάκτου κ' ἐνέπλησε μέγα βάραθρον τὸ ὁποῖον ἐξ αἰώνων πολλῶν εἶχεν ἀνασκάψει τὸ καταπίπτον ὕδωρ. Ἡ ἔκρηξις αὕτη διήρκεσε δύω ἔτη ὁλόκληρα καὶ κατέστρεψεν εἴκοσι κώ-

μας· 900 δὲ ψυχαὶ ἔγιναν ἢ ἄμεσον αὐτῆς θῦμα, ἢ ἀπεπνίγησαν ἐκ τῶν ἀναπλησάντων τὴν ἀτμοσφαῖραν βλαβερῶν ἀτμῶν, ἢ ἀπωλέσθησαν μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ λιμοῦ ὅστις προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ἀγροὶ κατεστράφησαν ὑπὸ τῆς σποδοῦ.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀξιολογωτάτη πασῶν τῶν ἐκρήξεων ὡς παραγαγοῦσα τὸ μέγιστον σῶμα τῆς λάβας, περὶ οὗ ἔχομεν αὐθεντικὰς πληροφορίας. Τὸ μεῖζον ῥεῦμα εἶχε πεντήκοντα τὸ δὲ μικρότερον τεσσαράκοντα μιλλίων μῆκος τὸ δὲ εὖρος αὐτοῦ ἦτον μεταξὺ ἑπτὰ καὶ δεκαπέντε μιλλίων τὸ πάχος δὲ συνήθως μὲν ἑκατὸν ποδῶν εἰς τινας δὲ στενὰς διόδους καὶ ἑξακοσίων!

Ι. Κ.

ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΑΧΑΡΑΝ.

Α'.

Ἡ Ἔρις.

Ἦτον ὡραία θερινὴ ἑσπέρα ἐν ἔτει 1846 ὅτε δύω Ἄραβες διέβαινον ἐν σιωπῇ τὴν λεωφόρον ἥτις φέρει ἀπὸ Βισκάραν, πόλιν τοῦ Ἀλγερίου, πρὸς τὴν φυλὴν τῶν Οὐλὲδ Τζελάλ.

Ὥραν ὁλόκληρον συνεβάδιζον οἱ δύω πολλὰ πλησίον χωρὶς νὰ ἀνοίξωσι τὸ στόμα καὶ νὰ προφέρωσι λέξιν, ἀλλὰ σύννοες, μὲ σκυμμένην κεφαλὴν καὶ πολύφροντι μέτωπον ἐπροχώρουν τοξεύοντες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν λοξὰ καὶ ὕποπτα πρὸς ἀλλήλους βλέμματα, ὡς δύω ἐχθροὶ δόλιοι ἐπίσης καὶ δειλοί. Καὶ ὅμως ἡ φιλία τοῦ Ἀλῆ καὶ Βὲν-Μαχμούτη ἦτον ἐξάκουστος εἰς ὅλην τὴν χώραν. Ὁμοῦ ἐπεχείρουν τὰ κινδυνώδη εἰς τὴν ἔρημον κυνήγια, καὶ ὅτε ἐπανήρχοντο φέροντες ὡς ἆθλον τὴν κατάστικτον δορὰν τίγρεως ἢ παρδάλεως, κάνεὶς δὲν ἐγνώριζε τὶς ἔδειξε πλειοτέραν ἀνδρείαν ἢ τὶς ἐκινδύνευσε περισσότερον, ἐπειδὴ ὅ,τι ἀπελάμβανον ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν ἀγρευθέντων θηρίων τὸ διενέμοντο ἐξ ἴσου, μὴ στέργοντες οὐδέτερος κατ' οὐδένα τρόπον νὰ λάβῃ οὐδ' ὀβολὸν περισσότερον. Τὰς ὕβρεις τὰς γινομένας εἰς ἕνα αὐτῶν ἐνόμιζον κοινὰς, καὶ ἂν ὁ εἷς ὑπέφερε προσβολήν τινα, ὁ ἄλλος ἀνελάμβανε τὴν φροντίδα τῆς ἐκδικήσεως καὶ δὲν ἡσύχαζε πρὶν ἡ ὕβρις ἀποτιθῇ τριπλῆ καὶ τετραπλῆ.

Διὰ νὰ μὴ πολυλογῶμεν ἦσαν ὡς ἀδελφοί· ὑπὸ τὴν αὐτὴν καλύβην κατῴκουν, τὸν αὐτὸν ἀγρὸν ἐκαλλιέργουν, καὶ ὠρκίσθησαν συχνὰ ὡς ἔζησαν ὁμοῦ οὕτω καὶ νὰ συναποθάνωσιν ὁμοῦ.

Καθόσον ἡ ἡμέρα ἔκλινε, τὸ βῆμα τῶν δύω Ἀράβων ἀπέβαινε ταχύτερον, ὡς ἀνθρώπων σπευδόντων νὰ φθάσωσί που. Αἴφνης παρετήρησαν τὸν ὑψηλὸν μιναρὲν τοῦ τζαμείου των κατατέμνοντος διὰ λευκῆς γραμμῆς τὸν κατακόκκινον οὐρανόν, καὶ συγχρόνως ἐλαφρά τις συνοφρύωσις σκιάσασα ἀμφοτέρων τὰ μέτωπα ἔδειξεν ὅτι τὴν στιγμὴν ταύτην μάλιστα ἡ καρδία των ἐχειμάζετο ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς τρικυμίας.

— Μαχμούτη! εἶπε τέλος ὁ Ἀλῆς, δεικνύων εἰς τὸν ἀδελφόν του τὸν ἐγγὺς γήλοφον θέλεις ν' ἀναπαυθῶμεν ἐκεῖ ὀλίγον πρὶν ἐξακολουθήσωμεν τὸν δρόμον μας;

— Ὅπως ἀγαπᾷς· ἀπεκρίθη ὁ Μπὲν Μαχμούτης μὲ βεβιασμένον εἰς τὰ χείλη μειδίαμα.

Ἀλλὰ πρὶν προχωρήσωμεν περαιτέρω εἰς τὴν διήγησιν καλὸν εἶναι νὰ περιγράψωμεν συντόμως τὴν εἰκόνα τῶν δύω αὐτῶν ἀνθρώπων· ὁ Μπὲν Μαχμούτης ἦτον εἰκοσιτεσσάρων ἢ εἰκοσιπέντε ἐτῶν, ὑψηλὸν καὶ εὐθυτενὲς ἔχων τὸ ἀνάστημα. Τῶν δὲ κινημάτων αὐτοῦ τὸ ἀπότομον καὶ ταχὺ ἐπρόδιδε φύσιν σιδηρᾶν, φύσιν μετέχουσαν τοῦ λεοντώδους· ἡ φυσιογνωμία τοῦ προσώπου του εὐκίνητος εἰς ὑπερβολὴν ἦτο καθρέπτης χαλύβινος ἀπεστιλβωμένος ὅπου ἐζωγραφοῦντο αἱ μυστικώτεραι τῆς ψυχῆς του διαθέσεις. Ἀλλ' ὁσάκις ἐγέλα οἱ μυῶνες τοῦ προσώπου αὐτοῦ χαλαρώτεροι γινόμενοι ἐλάμβανον ἡμερότητα σχεδὸν γυναικείαν· καὶ τότε τὸν ἐπλησίαζες ἑκουσίως. Ἐξ ἐναντίας δὲ ὅταν ὠργίζετο ἀγριωτέρα φυσιογνωμία δὲν ἐδίδετο. Τότε ὠπισθοδρόμεις ἐμπρός του ἔντρομος, ὡς ὀπισθοδρομεῖ τις ἐμπρὸς εἰς θηρίον θυμούμενον, ξύον μὲ τοὺς ὄνυχας τὴν γῆν καὶ προσιμιαζόμενον τὴν ὀργήν του διὰ φρικαλέου ὠρυγμοῦ. Ἀλλὰ τὸ παραδοξότερον τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ἦσαν οἱ μακροί του μαῦροι μύστακες, τόσον μακροὶ ὥστε κατέβαινον ἕως εἰς τὸ μέσον τοῦ στήθους του. Σιμὰ εἰς ὅλα ταῦτα τὸ μελάγχρουν καὶ ἡλιοκαὲς συνεπλήρουν τύπον ἀφρικανοῦ ἀνδρὸς, ὁποῖον ματαίως οἱ ζωγράφοι ἀγωνίζονται νὰ μιμηθῶσω εἰς ταὺς πίνακάς των.

Ὁ δὲ Ἀλῆς δὲν διέφερε κατ' ἄλλο τοῦ Μπὲν Μαχμούτη εἰμὴ κατὰ τὴν χροιάν, ἐπειδὴ ἦτο πελιδνὸς ἄνευ τῆς στιλπνότητος ἐκείνου· οἱ μύστακες καὶ τούτου κατήρχοντο εἰς τὸ μέσον τοῦ στήθους, ἦσαν δὲ πυρροὶ ὡς καὶ τὰ δασέα του ὀφρύδια· ἄλλως δὲ, ἡ αὐτὴ εὐκινησία τῶν μυώνων, ἡ αὐτὴ θερμουργότης τοῦ χαρακτῆρος καὶ ζωηρότης. Καὶ ἡ ἡλικία δὲ καὶ τὸ ἀνάστημα ἦσαν τὰ αὐτά. καὶ εἰς τοὺς δύω.

Ἀφοῦ κατεστήσαμεν γνωστὰ τὰ δύω πρόσωπα τῆς ἱστορίας ταύτης ἐπανερχόμεθα εἰς τὴν διήγησίν μας.

Οἱ δύω Ἄραβες ἐκάθισαν εἰς τὸν γήλοφον, ἐσήκωσαν τὴν κεφαλὴν, ἐκύτταξαν ἀλλήλους κατὰ πρόσωπον καὶ πάλιν ἐπανέπεσον εἰς τὴν προτέραν πεισματώδη σιωπήν.

Ὁ Ἀλῆς ὅστις καὶ πρῶτος εἶχε προτείνει τὴν ἀνάπαυλαν ἔσυρε τὴν πίπαν ἐκ τῆς ζώνης του ὅθεν ἐκρέματο παρὰ τὸ ἐγχειρίδιόν του τὸ δαμασκηνόν· τὴν ἐγέμισε καλὰ πατῶν δυνατὰ διὰ τοῦ ἀντίχειρος τὸν καπνὸν, καὶ τὴν ἄναψεν, ὅλα δὲ ταῦτα μὲ τρόπον τεταραγμένον καὶ οὐδαμῶς ἥσυχον.

Ὁ Μπὲν Μαχμούτης ἐμιμήθη τὸ παράδειγμά του· ὥστε εἰς διάστημα τινῶν λεπτῶν ἄλλο δὲν ἠκούετο εἰμὴ ἡ βαρεῖά των ἀναπνοὴ καὶ τὸ λάκισμα τοῦ καιομένου καπνοῦ, ἀλλὰ ἡ ἀμοιβαία στενοχωρία τῶν Ἀράβων ἐξηγεῖτο καλῶς ἀπὸ τὴν συνεχῆ μεταλλαγὴν τοῦ καθίσματός των, ἐπειδὴ τώρα μὲν ἔθετον τὸν δεξιὸν πόδα ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ τώρα δὲ τὸν ἀριστερὸν

ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, καὶ πάλιν ἐπανελάμβανεν τὴν πρώτην θέσιν των.

Μετ' ὀλίγον ὁ Ἀλῆς ἀπὸ φρικτὸν ἐσωτερικὸν ἀγῶνα συνεχόμενος ἐμάσησε μὲ τοὺς ὀδόντας τὸ ἤλεκτρον τῆς πίπας του, ἔπειτα λαβὼν ἐκ τῶν δύω ἄκρων τὸν μακρὸν σωλῆνα τὸν ἔθραυσε πλαταγήσας αὐτὸν αὐτὸν βιαίως ἐπὶ τοῦ γόνατος.

Ὁ Μπὲν Μαχμούτης ὅστις καὶ αὐτὸς εἰς τὴν αὐτὴν ἐνδόμυχον ἀνάγκην ὑπεῖκεν ἐμάσσησεν ἐπίσης τὸ ἤλεκτρον τῆς πίπας του καὶ ἐσύντριψεν αὐτὴν καθ' ὃν τρόπον ὁ Ἀλῆς εἶχε συντρίψει τὴν ἰδικήν του.

Ἡ μακρὰ ἐκείνη παντομίμα ἐξέφραζε μυρίας ὀδύνας δεινὰς, βαθείας, κοινὰς εἰς ἀμφοτέρους, εἰκονιζομένας κάλλιστα ἐπὶ τῆς φυσιογνωμίας των.

— Ὁ Ἀλῆς ἔλυσε πρῶτος τὴν σιωπήν· καὶ, Μαχμούτη! εἶπε, ἡμεῖς ἔχομεν ἐδῶ κάτι νὰ εἴπωμεν καὶ φοβούμεθα ὡς μωρὰ παιδία. Ἔλα! ἂς φανῶμεν μεγαλόκαρδοι, Μαχμούτη! καὶ παύσας μικρὸν ἐξηκολούθησεν οὕτω.

— Ἂν κάνεὶς διηγεῖτο εἰς σὲ τὴν ἁπλῆν ἱστορίαν ἑνός τινος Μπὲν Μαχμούτη ὅστις ἔχων ἀδελφὸν ἕνα τινὰ Ἀλῆν, μαθὼν παρ' αὐτοῦ τὰ μυστικὰ τῆς καρδίας του ἠγάπησεν, ἀπίστως φερόμενος, τὴν νέαν τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλῆς ἠγάπα, τί ἤθελες εἰπεῖ πρὸς δικαιολόγησιν τοῦ Μπὲν Μαχμούτη;

— Θὰ ἔλεγον ὅτι ὁ Μπὲν Μαχμούτης ὑπήκουσεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς καρδίας του ἤτις ἐβόα δυνατώτερα παρὰ τὸ καθῆκον.

— Ναί, ὑπέλαβεν εἰπὼν ὁ Ἀλῆς, μὲ παρειὰς πυρπολουμένας, εἰς τοὺς ἀνέμους, εἰς τὰ κύματα ἔρριψες τὴν φιλίαν μας, ὡς ποταπόν τι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ὁσάκις θέλει εὑρίσκει τις· ναί! ἐθυσίασες τὴν φιλίαν μας εἰς τὰ πρόθυρα Ἀλμεάνας τῆς μνηστῆς μου.

— Τί ποιητέον! ἀπεκρίθη ὁ Μπὲν Μαχμούτης μὲ σοβαρότητα· δὲν τὸ ἐξεύρεις; ὁ ἔρως ἔπνιξε πάντοτε καὶ πνίγει τὴν φιλίαν ὡς τὰ παράσιτα φυτὰ τὰ περιπλεκόμενα καὶ πνίγοντα τὸν εὐγενῆ κέδρον.

Ἀκούσας ὁ Ἀλῆς τὴν καθαρὰν ταύτην ἐξαγόρευσιν ἥτις δὲν τῷ ἄφινε πλέον δισταγμὸν ἔκυψε τὸ μέτωπον ἐμφρόντις καὶ περίλυπος.

— Ἄκουσον, εἶπεν ἀκολούθως δι' ἡσύχου φωνῆς· ἡ Ἀλμεάνα ἀγαπᾷ καὶ προτιμᾷ σέ, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία· ἀλλὰ πάλιν ὁ πατήρ της τὴν ὑπεσχέθη εἰς ἐμὲ καὶ θὰ ἐμμείνῃ εἰς τὸν λόγον του. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ πλάστιγξ ἰσορροπῇ ἑκατέρωθεν, οὐδέτερος ἡμῶν θέλει ἀπολαύσει τὸ ποθούμενον ἂν δὲν καμωμεν γενναίαν τινὰ ἀπόφασιν.

— Ὁ λόγος σου ἀληθής· ἀπεκρίθη μετά τινος δριμύτητος ὁ Μπὲν Μαχμούτης, ἀδύνατον δύω λέοντες νὰ ζήσωσιν ὁμοῦ ἐπὶ πολὺ φιλιωμένοι.

— Ὁ δὲ Ἀλῆς ἐτελείωσε τὸν λόγον. Τότε, εἶπεν, οἱ δύω λέοντες μάχονται κατὰ κράτος ἕως οὗ καταλειφθῇ εἷς μόνος.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύω Ἀράβων ἤστραψαν τότε παραδόξως· ἐκύτταξαν ἐπὶ μικρὸν ἀλλήλους μὲ βλέμμα σύμμικτον θυμοῦ καὶ ἀγάπης. Τὸ μῖσος ἐπάλαιε μὲ τὴν ἀρχαίαν φιλίαν, καὶ πρὶν κηρυχθῶσι φανερὰ πλέον ἐχθροὶ ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ δώσωσι πρὸς ἀλλήλους ἔσχατον δεῖγμα φιλίας καὶ συμπαθείας.

— Τὸ χέρι σου... ἀδελφέ! ἀνεφώνησεν ὁ Ἀλῆς μὲ ὄμμα ὑγρανθέν.

— Ἀδελφέ! τὸ χέρι σου, ἐπανέλαβεν ὁ Μπὲν Μαχμούτης καὶ ἐνταυτῷ ἓν δάκρυ κατέῤῥευσε διὰ τῆς χαλκόχροος παρειᾶς του μέχρι τοῦ μύστακος ὅπου ἐσταμάτησεν ἀμφίβολον καὶ τρέμον.

Καὶ ἔσφιγξαν ἀλλήλων τὰς χεῖρας μὲ δύναμιν ἄῤῥητον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπῆλθεν ἡ νὺξ ἀποτόμως διὰ μιᾶς, καθὼς συμβαίνει περὶ τὸν ἰσημερινὸν ὅπου τὸ λυκόφως εἶναι ἄγνωστον. Τὰ πάντα ἦσαν πέριξ ἥσυχα, γαληνιαῖα, σιωπηλά· ἡ φύσις ἀφοῦ ἐκοιμήθη εἰς τὸ πῦρ τῆς ἡμέρας ἔμελλεν ἤδη νὰ κοιμηθῇ πάλιν εἰς τὴν δρόσον τῆς νυκτός.

Ἡ ὥρα ἦτο πολλὰ κατάλληλος πρὸς τὸ νὰ γίνωσιν αἱ συμφωνίαι τῆς δεινῆς ἀνηλεοῦς πάλης. Ἐπειδὴ μὴ βλέποντες ἀλλήλους διὰ τὸ σκότος δὲν ἐκινδύνευον νὰ μικροψυχήσωσι.

Μὲ καρδίαν δεινῶς θλιβομένην, μὲ ξηρὰν καὶ ἐκλείπουσαν ἀναπνοὴν ὁ Ἀλῆς καὶ ὁ Μπὲν Μαχμούτης ἐσκέπτοντο τὴν προκειμένην φοβερὰν συμφωνίαν καὶ τὸ εἶδος τοῦ θανάτου τὸ ὁποῖον ὤφειλον νὰ ἐκλέξωσι.

Ἀφοῦ παρῆλθον ὀλίγαι στιγμαὶ εἰς τὴν βύθισιν αὐτὴν, ὁ Ἀλῆς ἀνέκραξε μὲ φωνὴν κραδαινομένην.

— Δὲν ἔχω δύναμιν νὰ κτυπηθῶ μαζῆ σου, Μαχμούτη, ἂν ὁ βραχίων μου ἐγερθῇ νὰ σὲ κτυπήσῃ θέλει καταπέσει ἀδρανὴς καὶ ἀκίνητος.

— Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον· ἀπεκρίθη ὁ Μπὲν Μαχμούτης μὲ πνεῦμα ῥεμβάζον καὶ σχεδὸν παραφρονοῦν.

— Καὶ ὅμως, ἐπανέλαβεν ὁ Ἀλῆς, σὺ δὲν στέργεις νὰ θυσιάσῃς εἰς ἐμὲ τὸν ἔρωτά σου, ὁ δὲ ἰδικός μου εἶναι τόσον βαθέως ἐῤῥιζωμένος ὥστε ἀδυνατῶ νὰ σὲ τὸν παραδώσω. Λοιπὸν τί ποιητέον; ἐξηκολούθησε νὰ λέγῃ ἀφίνων ἐκ βάθους ψυχῆς στεναγμὸν ὀξύν.

Ὁ Μπὲν Μαχμούτης εἶπε. Δὲν ἔχομεν εἰς τὴν φύσιν ἐχθροὺς τοὺς ὁποίους νὰ κάμωμεν μετόχους τοῦ ἰδίου ἡμῶν μίσους; ἂς γίνωσιν ἡ ἔρημος καὶ ἡ πεῖνα διαιτηταὶ τῆς ἔριδός μας!

— Τί ἐννοεῖς; ἠρώτησεν ὁ Ἀλῆς.

— Ἰδού! αὔριον ἀναχωροῦμεν εἰς τὴν ἔρημον τὴν Σαχάραν πορευόμενοι ἐμπρὸς ἐμπρὸς πάντοτε μὲ τὴν καυστικὴν ἄμμον ὑπὸ τοὺς πόδας, μὲ τὸν καταφλέγοντα ἥλιον ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν ἕως οὗ εἷς ἐξ ἡμῶν καταπέσῃ νεκρὸς ἀπὸ κόπωσιν ἢ ἀσφυξίαν· τότε ὁ ἄλλος θέλει τοῦ σκάψει μὲ τὴν αἰχμὴν τοῦ ἐγχειριδίου του λάκκον, καὶ πρὶν ἀποδώσῃ τὸ τελευταῖον χρέος τῆς ταφῆς εἰς τὸν θανόντα δὲν θέλει ἔχει δικαίωμα νὰ λάβῃ τροφήν· ἡ δὲ Ἀλμεάνα θέλει εἶσθαι τοῦ ἐπιζήσαντος.

— Γεννηθήτω οὕτω! ἐψέλλισεν ὁ Ἀλῆς μὲ φωνὴν ἐκλείπουσαν.

Ἀφοῦ αἱ συνθῆκαι ὡμολογήθησαν καὶ ἐπεσφραγίσθησαν διὰ τῆς θλίψεως τῶν χειρῶν, οἱ δύω Ἄραβες ἐγερθέντες ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν ἐπίσης σιωπηλῶς ὡς καὶ προτοῦ.

Ἀφοῦ ἔφθασαν εἰς τὴν φυλὴν των κ' ἐπανεῦρον τὴν καλύβην των ἐπλαγίασαν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ θαλάμου, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ψιάθου ὡς ἐγίνετο πάντοτε, καὶ ἀπεκοιμήθησαν τόσον νηδύμως ὡς νὰ μὴ ἔμελλεν ἡ ἄλλη ἡμέρα νὰ γίνῃ εἰς αὐτοὺς ἀρχὴ δεινῶν καὶ βασάνων τὰ ὁποῖα μόνον ὁ θάνατος τοῦ ἑτέρου ἤθελε τελειώσει.

Β'.

Πορεία διὰ τῆς ἐρήμου.

Τὴν ἐπαύριον, ἅμα τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἤρχισε νὰ εἰσδύῃ διὰ τῶν ἀρμῶν εἰς τὴν καλύβην, ὁ Ἀλῆς καὶ ὁ Μπὲν Μαχμούτης ἦσαν σηκωμένοι, ἕτοιμοι νὰ ἀναλάβωσι τὸν φοβερὸν ἀγῶνα τῆς καύσεως, τῆς διψης καὶ τοῦ κόπου ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου.

Ἐντὸς σάκκου δερματίνου ἔθεσαν μακρὰν μερίδα *ρουτνας* ἥτις εἶναι φύραμα χονδρὸν καὶ θρεπτικὸν κατασκευαζόμενον ἀπὸ σῖτον καὶ λῖπος προβάτου, ἓν σαμνίον μὲ νερὸν καὶ μίαν μικρὰν φιάλην μὲ οἰνόπνευμα. Ἔπειτα τείνοντες ὁμοθυμαδὸν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ Κορανίου ὡρκωμότησαν νὰ τηρήσωσιν ἀκριβῶς τὰς συμφωνίας των. Μετὰ τοῦτο πεσόντες γονυκλιτεῖς ἀπεύθυναν κοινὴν δέησιν πρὸς τὸν Ἀλλάχ.

Μετ' ὀλίγον ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ χωρίου τῆς φυλῆς τῶν Οὐλλὲδ Ἶζελλὰλ δύω νεανίσκοι περιβεβλημένοι χαΐκια λευκὰ ἤτοι ἀραβικοὺς μανδύας· διευθύνοντο δὲ ἀμφότεροι μὲ τὰς κνήμας καὶ τοὺς πόδας γυμνοὺς πρὸς τὴν Σαχάραν, ὡς φανατικοὶ πορευόμενοι εἰς προσκύνησιν τῆς Μέκκας.

Ἡ ἡμέρα καθαρὰ καὶ διαυγεστάτη προεμήνυε καύσωνα δεινόν· οὐδὲν νέφος ἐσκίαζε τὸν γλαυκὸν οὐρανόν, οὐδεμία πνοὴ αὔρας ἐτάρασσε τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν φοινίκων. Ὀλίγα πτηνὰ τὰ ὀνομαζόμενα βεγγάλια ἐπέτων εἰς τοὺς κλάδους τερετίζοντα καὶ χάπτοντα τὰ ζωύρια τῶν ῥοδοδαφνῶν. Μετ' ὀλίγον ἀνέτειλε καὶ ὁ ἥλιος εἰς τὰς ὀξείας κορυφὰς τοῦ γηραιοῦ Ἄτλαντος· καὶ πρῶτον μὲν αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ κατεπλημμύρησαν τοὺς βουνοὺς καὶ τὰς δειράδας, βαθμηδὸν δὲ ἀνιόντος οὗ ἡλίου ἐλάμβανον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν κατὰ κάθετον φοράν.

Οἱ δύω Ἄραβες ἐξηκολούθουν νὰ προχωρῶσι μὲ βῆμα ταχὺ καὶ μὲ σταθερὰν ἀπόφασιν. Ἤδη πᾶν ἴχνος φυτικῆς ζωῆς εἶχεν ἐκλείψει· τὸ δὲ μεσημέριον ἐφθασαν τὸ ὅριον ὅθεν ἄρχεται ἡ ἔρημος· ἐφαίνετο δὲ ἐμπροσθεν αὐτῶν ἐκτεινομένη ὡς κόκκινον στρῶμα χωρὶς τέρμα καὶ χωρὶς ὁρίζοντα.

Ἀλλὰ πρὶν πατήσωσι τὴν ὁμαλὴν ἐκείνην καὶ καταφλέγουσαν τοὺς πόδας ἐπιφάνειαν ἀντήλλαξαν ἓν βλέμμα· ἐννοήσαντες δὲ ἀλλήλων τὴν διάνοιαν, ἀνεσώνησαν ὁμοθυμαδὸν ὁμνύω εἰς τὸν Ἀλλάχ ὅτι θέλω βαδίσει ἀδιακόπως ἐπὶ τῆς ἀναμμένης ταύτης καμίνου, ἕως οὗ εἰς ἐξ ἡμῶν πέσῃ.

Ἔπρεπε νὰ ἦναί τις παρὼν καὶ νὰ βλέπῃ τὰ δύω ταῦτα πλήρη νεότητος καὶ ζωῆς ὄντα καθυποβάλλοντα τοιουτοτρόπως ἑκουσίως ἑαυτὰ εἰς ἀνηκούστους σκληροτάτας ὀδύνας. Μονομαχία ἀλλόκοτος, πρωτοφανής. τὴν ὁποίαν μόνον ἀφρικανὴ φύσις ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ καὶ ἐκτελέσῃ.

Δὲν θέλομεν ἐπιχειρήσει νὰ διηγηθῶμεν ὅλας τὰς ποικίλας φάσεις τῆς πρώτης ἡμέρας τῶν βασάνων, τὰ μυρία μέσα ὅσα ἐπενόουν ὅπως κατασιγάσωσι τὰς ἀπολύτους ἀνάγκας τῆς ζωῆς.

Ὅταν ὁ λαιμός των ἐξηραίνετο καθ' ὑπερβολὴν ἐδάγκαναν μίαν ἄκραν τῆς δερματίνης ζώνης των διὰ νὰ προκύψῃ ὀλίγος σίαλος καὶ ὑγράνῃ τὸν ξηρὸν φάρυγγά των. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἔκαμαν τὸν ὅρκον ὥρμησαν τρέχοντες μὲ εἶδός τι φρενίτιδος, πάντοτε πλησίον ἀλλήλων, πλὴν χωρὶς νὰ προφέρωσι λέξιν ἄλλην, οὔτε βλέμμα ν' ἀνταλλάξωσιν, ἀλλ' ἐφαίνοντο ὡς ὑπείκοντες εἰς ἀνάγκην τινὰ ἀνωτέραν καὶ κρατεράν.

Ὡμοίαζον ψυχὰς περιπλανωμένας αἵτινες κατεδικάσθησαν διὰ νὰ ἐξαγοράσωσι τὰς ἁμαρτίας των, εἰς κόπους καὶ μόχθους διηνεκεῖς, καὶ αἵτινες ἤρχιζον τότε τὴν ποινήν των εἰς τὴν ἔρημον.

Ἡ νὺξ ἔφερεν εἰς αὐτοὺς ὀλίγην ἀναψυχὴν καὶ δρόσον. Διὰ τοῦτο ἔτρεχον τότε μὲ περισσοτέραν ὁρμὴν καὶ μὲ λύσσαν πυρετικὴν εἰς τὰ ἀχανῆ τῆς λείας καὶ κινητῆς ἐπιφανείας τῆς ἐρήμου ἥτις ἔλαμπεν ὡς λίμνη μεγάλη, ἀπέραντος. Ἀλλ' ὅταν ὁ ἥλιος ἐκ νέου ἀνέτειλεν τότε οἱ δύω Ἄραβες παρίστανον θέαμα ἀληθῶς ἀποτρόπαιον.

Εἴκοσι καὶ τέσσαρας ὥρας εἶχον ἀκολουθήσει τὴν πεπρωμένην πορείαν των χωρὶς ἀνάπαυλαν, χωρὶς νὰ ἀναψύξωσι τὰ χείλη των μὲ μίαν ὕδατος σταγόνα, χωρὶς νὰ λάβωσιν οὐδεμίαν τροφήν. Οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου των ἀτονισμένοι ἐξέφραζον ἐσχάτην ἀπάθειαν. Μόνοι οἱ ὀφθαλμοί των διατηροῦντες ἔτι τὴν ζωηρὰν λάμψιν των παρεῖχον ἐκπληκτικόν τι πολὺ καὶ ἀλλόκοτον, φαινόμενοι ὡς ἀδάμαντες στιλπνοὶ ἡρμοσμένοι εἰς κόγχας ὀφθαλμῶν νεκρῶν πτωμάτων ἐμψυχουμένων μηχανικῶς διὰ γαλβανικοῦ πειράματος.

Καθόσον τὸ καῦμα ἐγίνετο αὐστηρότερον, πλέον ἀνηλεές, ἡ ταχύτης τῶν ποδῶν αὐτῶν ὠλιγόστευεν ἐπαισθητῶς. Οἱ γυμνοὶ των πόδες κατεσπαραγμένοι, αἱματοσταγεῖς, ἤλγουν ἐγγίζοντες τὴν ἄμμον τὴν καίουσαν ὡς σίδηρος πεπυρακτωμένος. Ἤδη τὰ ὦτά των ἐβόμβουν, οἱ ὀφθαλμοί των ἔβλεπον λάμψεις παραδόξους, τὰ γόνατά των ἐλύγιζον, πληγωμένα, ἀρανισμένα. Καὶ ὅλον δὲ τὸ σῶμά των προέβαινεν εἰς φθορὰν καὶ διάλυσιν.

Ἦτον ὥρα δεκάτη. Εἶχον ἀκόμη ἐμπρός των τέσσαρας ὥρας καύσωνος αὔξοντος πάντοτε, καὶ ἔπειτα μετὰ τέσσαρας ὥρας ἤθελε τὸ καῦμα ἀρχίσει βαθμηδὸν νὰ κλίνῃ.

Αἴφνης παρετήρησαν πρὸς τὰ δεξιὰ, εἰς ἀπόστασιν μακρυνὴν, πρᾶγμά τι προβαῖνον μὲ κίνησιν κυματοειδῆ εἰς τὴν ἔρημον· ἦτο δὲ καραβάνιον καμηλιτῶν καὶ ἠκολούθει δρόμον σημειούμενον ἀπὸ μόνον τὰ διεσπαρμένα σκελετὰ τῶν καμήλων, ὅσαι ἀφίνουσι πολλάκις καθ' ὁδὸν τὰ κῶλα.

Τὸ καραβάνιον μετ' ὀλίγον ἔφθασε τοὺς δύο Ἄραβας. Ὁ ὁδηγὸς καταβὰς ἀπὸ τοῦ σάγματος τῆς καμήλου του προέβη πρὸς αὐτοὺς ὄχι χωρὶς ἔκπληξιν καὶ τοὺς εἶπε μὲ ὕφος σκωπτικόν.

— Σελὰμ Ἀλέκιμ!

Ὁ Ἀλῆς καὶ ὁ Μπὲν Μαχμούτης ἐπέρασαν ἐμπρὸς χωρὶς νὰ στραφῶσι καὶ ἴδωσι.

Τοῦτο βλέποντες οἱ ἄνθρωποι τοῦ καραβανίου ἔπεσον ὅλοι πρηνεῖς χωρὶς διάκρισιν χρώματος καὶ φυλῆς προσευχόμενοι καὶ παρακολουθοῦντες μὲ τὸ βλέμμα τὰς δύω ταύτας ξένας σκιὰς τὰς σταλείσας βεβαίως εἰς τὴν γῆν ἀπὸ Μωάμεθ τὸν μέγαν προφήτην.

Μετὰ ταῦτα ἀπεμακρύνθησαν ἐν συνοίᾳ καὶ βαθείᾳ σιγῇ, καὶ μετ' ὀλίγον τὸ καραβάνιον ὡμοίαζε μακρὰν μαύρην γραμμὴν ἑλικοειδῆ.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀλῆς καὶ ὁ Μπὲν Μαχμούτης ὑπείκοντες εἰς τὴν πεπρωμένην ἀνάγκην ὧδευον ἐμπρὸς, ἐμπρὸς πάντοτε. Τί μόνον; ἀπό τινος καιροῦ ἤρχισαν νὰ ἀμοίβωσι βλέμματα ἐταστικὰ σπουδαζοντες τὴν φυσιογνωμίαν ὁ εἷς τοῦ ἄλλου, βλέποντες τὰς προόδους τοῦ μαρασμοῦ, καὶ ὑπολογίζοντες κατὰ νοῦν πόσον πιθανῶς ἤθελεν ὁ ἀντίπαλός των ἀνθέξει ἀκόμη.

Τὸ μεσημέριον ὁ Μπὲν Μαχμούτης καμπτόμενος ὑπὸ τὸ ἐλαφρὸν φορτίον τοῦ σάκκου τοῦ ἔχοντος τὰ ζωάρκεια, ἐπρόφερε μὲ φαρυγγώδη φωνὴν τὰς λέξεις ταύτας.

— Ἀλῆ, ἡ σειρά σου νὰ σηκώσῃς τὰς τροφάς.

Ὁ Ἀλῆς λαβὼν μηχανικῶς τὸν σάκκον ἔρριψεν αὐτὸν ἐγκαρσίως ἐπὶ τοῦ ὤμου παρατηρῶν ἐνταυτῷ ἀσκαρδαμυκτὶ τὸν Μαχμούτην ὡς νὰ ἔλεγε· θὰ βαστάξῃ ἀρά γε πολὺ ἀκόμη;

Ὁ Μπὲν Μαχμούτης τῷ ἀνταπέδωσε τὸ αὐτὸ ἐταστικὸν βλέμμα.

Ἡ ἄμμος εἶχε βαθμηδὸν γίνει τόσον ἀνυπόφορος εἰς ἀφὴν ὡς ἡ βράζουσα λάβα καθ' ἣν στιγμὴν ἐκχέεται ἀπὸ τοῦ κρατῆρος ἐν καιῷ ἐκρήξεως· ὁ ἥλιος ἠκόντιζε κατὰ κάθετον τὰς ἀκτῖνας αὐτοῦ, ὡς πίπτει ἡ μολυβδὶς εἰς τὴν θάλασσαν. Ἄνεμος νότιος ἔπνεεν ὁλολύζων καὶ σηκόνων λεπτοὺς κόκκους κονιορτοῦ κολλωμένους εἰς τὰ ἄθλια πρόσωπα τῶν Ἀράβων τὰ ὁποῖα ἔλουεν ὁ ἱδρώς· τὸ δὲ κεχηνὸς καὶ πνευστιῶν στόμα των κατέπινε τὰ πεπυρωμένα ταῦτα μόρια τὰ ὁποῖα εἰσερχόμενα εἰς τὸ στῆθός των τὸ κατέφλεγον μὲ φρικτοὺς σπαραγμούς.

Ἡ γλῶσσά των ἐκρέματο ἔξω ξηρὰ καὶ τραχυτάτη· ἡ ἐπιδερμὶς αὐτῶν εἶχε γεμίσει ἐξανθήματα. Οἱ μήνιγγές των ἔπαλλον δυνατά, καὶ οἱ ὀφθαλμοί των ἐκοιλαίνοντο προφανῶς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον.

Τέλος ὁ Ἀλῆς κατέπεσε χαμαὶ ἀφίνων ἀναστεναγμὸν βραχνὸν, φωνὴν ἀπελπισίας. Εἰς στιγμὴν δὲ ἠλιθίου παραφροσύνης ἔφερε ὁρμητικῶς τὴν χεῖρα πρὸς τὸν σάκκον τὸν ἔχοντα τὰς τροφάς. Ἀλλ' ὁ Μπὲν Μαχμούτης ἐννοήσας τί ἠβούλετο τὸν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὰς χεῖράς του μὲ βίαν σπασμωδικήν· ὁ Ἀλῆς συνήθροισε τότε ὅλας τὰς δυνάμεις του καὶ μὲ ἀγῶνα σχεδὸν ὑπεράνθρωπον ἥπλωσε τὸν βραχίονα διὰ νὰ ἁρπάσῃ τὸ πολύτιμον ἀντικείμενον.

— Δὲν θὰ ἐγγίσῃς ἐκεῖ! ἐρώναξεν ὁ Μπὲν Μαχμούτης· λησμονεῖς ὅτι ἀγωνιζόμεθα διὰ τὴν Ἀλμεάναν;

Τότε βαθὺς ὠρυγμὸς ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ στῆθος τοῦ Ἀλῆ Ἐξετάθη χαμαὶ, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀμαυροὺς, ὡς ἄψυχος σωρὸς μὲ τὸ πρόσωπον γυρισμένον κατὰ τὸν ἥλιον.

Ἡ σκηνὴ ἥτις παρεστάθη τότε εἰς τὴν εὐρεῖαν ἔρημον καὶ ἥτις μόνον μάρτυρα εἶχε τὸν θεὸν ἦτον ἐκπληκτικὴ, δεινὴ, ἀνήκουστος.

Ὁ Μπὲν Μαχμούτης κύπτων ἐνδελεχῶς ἐπὶ τοῦ Ἀλῆ μὲ τὸ στόμα ἐπάνω εἰς τὸ στόμα ἐκείνου ἐκαραδόκει μὲ ἀνέκφραστον ἀγωνίαν πότε ἤθελεν ὁ ἀντίπαλός του ἀφήσει τὴν τελευταίαν πνοήν. Ἂν πρὸς στιγμὴν ἡ ἀναπνοὴ τοῦ Ἀλῆ διέλειπε, ὁ Μπὲν Μαχμούτης στρεφόμενος μικρὸν ἔσκαπτε μὲ τὴν αἰχμὴν τοῦ ἐγχειριδίου του λάκκον εἰς τὴν γῆν. Τρὶς εἶχεν ἀρχίσει οὕτω τὸ ἔργον τοῦ λακκοσκαπτου καὶ τρὶς τὸ πνιγηρὸν ψυχορράγημα τοῦ Ἀλῆ τὸν διέκοψε δεικνύον ὅτι ὁ ἀδελφός του ἔζη εἰσέτι· καὶ τρὶς δὲ οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου του ἔλαβον ἀλληλοδιαδοχον ἔκφρασιν ἐλπίδος καὶ φόβου.

Ὁ δὲ Ἀλῆς ὅστις ἠσθάνετο ἐγγίζον τὸ τέλος του ἐνεψυχώθη αἴφνης ἀπὸ λάμψιν παροδικὴν ὡς ἡ λαμπὰς ὅταν μέλλῃ νὰ σβεσθῇ.

— Κύτταξε, εἶπε, προσπαθῶν μὲ πολλὴν δυσκολίαν ν' ἀνασηκωθῇ καὶ τείνων τὸν δάκτυλον κατὰ νότον, δὲν βλέπεις ἐκεῖνο τὸ φάσμα τὸ πρὸς ἡμᾶς ἐρχόμενον καὶ διῶκον διὰ τοῦ ποδὸς πρὸ αὐτοῦ τὴν πηγὴν ἐκείνην τῶν δροσερῶν ναμάτων!.... Ὦ! διψῶ, διψῶ... διψῶ!!

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔπεσε πάλιν πνευστιῶν καὶ δάκνων λυσσωδῶς τὴν ἄμμον διὰ νὰ σβέσῃ τὴν δίψαν του· ὁ δὲ Μπὲν Μαχμούτης ἠκολούθει ἐνδελεχῶς τὴν βραδεῖαν ἀγωνίαν ἐκείνου, καγχάζων μὲν ὡς δαιμονῶν ὁσάκις τὸν ἐνόμιζε νεκρὸν, γογγύζων δὲ καὶ δυσανασχετῶν ὁσάκις σπασμωδική τις κίνησις ἐπήρχετο εἰς τὸ ἀδρενὲς σῶμα τοῦ ἀγωνιῶντος. Ὁ Ἀλῆς ἀφῆκε τέλος πάντων πνιγηρὸν συριγμόν· ὅστις ἦτον ἡ ἐσχάτη τῆς ὑπάρξεώς του ἐνέργεια, τὸ τελευταῖόν του βάσανον, ὁ ὕστατος ἀποχαιρετισμός του πρὸς τὴν ζωήν.

Τότε ὁ Μπὲν Μαχμούτης χωρὶς νὰ χρονοτριβῇ περισσότερον ἤρχισε τὸ ἔργον του μὲ χαρωποὺς ὀφθαλμοὺς, λάμπον μέτωπον καὶ μὲ σαρδόνειον περὶ τὰ χείλη μειδίαμα. Μ' ὅλην δὲ τὴν ἐσχάτην ἀδυναμίαν του κατώρθωσε νὰ σκάψῃ τὴν ἄμμον εἰς βάθος ἑνὸς ποδός. Ἀπίστευτοι εἶναι οἱ ἀγῶνες ὅσους κατέβαλε εἰς ἣν εὑρίσκετο ἐλεεινὴν κατάστασιν ὅπως σύρῃ τὸ πτῶμα μέχρι τοῦ ὀρύγματος· πολλάκις ἐπάσχισε νὰ τὸ ἀνασηκώσῃ καὶ κατέπιπτε μετ' αὐτοῦ ὡς ἄνθρωπος ὅστις ἐκ τῆς πολλῆς λύπης δὲν δύναται ν' ἀποσπαθῇ ἀπὸ τὸν νεκρὸν φίλον του καὶ περιβάλλει πάλιν καὶ πάλιν μὲ τὰς ἀγκάλας πρὶν διὰ παντὸς τὸν ἀποχωρισθῇ.

Μολαταῦτα ὠθῶν, ἕλκων τὸν ἔφερεν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ὀρύγματος, ἔπειτα κυλίσας αὐτὸν εἰς τὴν κλίνην τὴν ὁποίαν τοῦ ἡτοίμασε τὸν ἐσκέπασε μὲ ὀλίγην ἄμμον, ἣν ὁ σφοδρὰ πνέων ἄνεμος δὲν ἐβράδυνε βεβαίως πάλιν νὰ διασκεδάσῃ. Ἀφοῦ ἐτελείωσεν αὐτὸ τὸ χρέος, ὥρμησε μὲ μανίαν σχεδὸν πρὸς τὸν σάκκον τὸν ἔχοντα τὰς τροφὰς, χωρὶς δὲ νὰ λύσῃ τὰς λωρίδας τὸν ἐσπάραξεν οὕτω καὶ λαβὼν τὸ μικρὸν σταμνίον ἔφερεν αὐτὸν ἀπλήστως πρὸς τὸ στό-

μα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ἦτον ἁλμυρὸν, ὅθεν τὸ ἀπέβαλεν ἀηδιάσας· ἔδραξε τότε τὴν φιάλην μὲ τὸ οἰνόπνευμα κ' ἔπιεν ἐξ αὐτοῦ ἀμυστί.

Τότε ἠσθάνθη δι' ὅλου τοῦ σώματος διαχεομένην ἡδονήν τινα σωτήριον, διήκουσαν μέχρι τοῦ μυελοῦ τῶν κοκκάλων. Μετὰ ταῦτα ἐπῆρε τὴν ῥουίναν τὸ φύραμα καὶ τὴν ἐτραγάνισε λιμασμένα. Καθόσον δὲ αἱ δυνάμεις ἀνεγεννῶντο εἰς τὸ σῶμά του γέλως ἀκούσιος κατέλαβεν αὐτὸν, καγχασμὸς προερχόμενος ἀπὸ συναίσθησιν εὐφροσύνης, ἀγαλλιάσεως ἐκστατικῆς, ἀφάτου.

Ἀλλ' ἀφοῦ αἱ πρῶται καὶ ἀπόλυτοι ζωϊκαὶ χρεῖαι ἐθεραπεύθησαν, ἡ ἀλήθεια, ἡ θλιβερὰ ἀλήθεια παρέστη γυμνὴ εἰς τὰ ὄμματά του. Τότε ἐνδοὺς εἰς ἀνάγκην ἐνδόμυχον ἔπεσε πρηνὴς καὶ μετὰ βαθείας κατανύξεως καὶ μὲ δάκρυα θερμὰ προσηυχήθη ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ Ἀλῆ.

Εἶτα ὑπέστρεψε μόνος διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ δι' ἧς εἶχεν ἔλθει πρότερον μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ι. Κ.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΚΑΙ ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ.

Συνέχεια. (ἴδε φυλλάδ. 63.)

Γ.

Διήγησις.

Ἀφοῦ ἡ τριακυμία τῆς δευτέρας Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως παρῆλθεν, ὁ δὲ ἥλιος τοῦ δευτεροτόκου κλάδου τῶν Βουρβώνων καθησύχαζεν ἤδη, κ' ἐθέρμαινε τὸ ἀνησυχώτερον τῶν ἐθνῶν, ὁ Φίλιππος Δίδρης ἤρχισε τὸ 1831 κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον τὰς νομικὰς σπουδάς του ἐν Παρισίοις.

Ὁ Φίλιππος παρήλλασσε τότε τὸ 21 τῆς ἡλικίας. Εὑρίσκετο λοιπὸν εἰς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ κινῆται ἀκαταπαύστως καὶ νὰ ἐνεργῇ χωρὶς τίποτε νὰ παράγῃ, καθ' ἣν τὸ μέλλον ἀπατᾶ εὐκολώτερον, καὶ τὸ ἐνεστὼς ἂν περιβάλλεται ὑπὸ τῆς λαμπρότητος, θεωρεῖται ὡς μόνιμον καὶ ὡς παραγωγὸς αἰώνιος, διότι ο ὕ τ ω ς ε ὑ ρ έ θ η ἕ ω ς τ ώ ρ α.

Ὅστις ἐσπούδασε τὸν κόσμον εἰς τὸ πλεῖστον τῶν Πρωτεϊκῶν αὐτοῦ μεταμορφώσεων, θὰ εἴπῃ μὲ δυσκολίαν ὅτι καταλαμβάνεται ὁ Πρωτεὺς οὗτος καὶ διαμένει ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ φίλου· διότι ὁ φίλος ἔχει τόσῳ μεγάλας ὑποχρεώσεις ὥστε πᾶς ἐγωϊσμὸς, ἀνθρώπινος ἀρκεῖ νὰ ἦναι, ὀπισθοδρομεῖ ἐνώπιον αὐτῶν, καταβάλλει πᾶσαν δύναμιν ζητοῦσαν νὰ τὸν ὑποτάξῃ, καὶ λαμβάνει θηριώδη πολλάκις μορφὴν, καθὼς ὁ Πρωτεὺς καὶ θηρίου μορφὴν ἐλάμβανε.

Ἀλλ' ὁ Φίλιππος ἦτο νεανίας ἀκόμη, καὶ τὸν κόσμον δὲν τὸν εἶχε σπουδάσει ὅσον ἔπρεπε, διὰ νὰ νοήσῃ τί εἴδους πρᾶγμα ὀνομάζουν οἱ ἄνθρωποι φ ί λ ο ν· ἐνόμιζε λοιπὸν ὅτι τῶν μυθιστορημάτων οἱ ἥρωες ἀπαντῶνται καὶ εἰς τὸν κόσμον, κ' ἐφρόντιζε νὰ γνωρίσῃ τινὰς ἐξ αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νέος βλέπει τὴν κοινωνίαν ὑπὸ μυθιστορικὴν ἔποψιν, ὁ Φίλιππος ἀντὶ ἑνὸς εὗρε δωδεκάδα φίλων, καὶ ἄνευ πολλῆς βραδύτητος· εἰς τὴν δωδεκάδα ταύτην περιείχετο καὶ ὁ Ἐδουάρδος ὅστις ὅμως ἔτυχε νὰ ἦν' ἐξαίρεσις τοῦ γενικοῦ κανόνος τοῦ διέποντος τὰς πράξεις καὶ τὰς συμβουλὰς τῶν ἄλλων φίλων· οἱ ἄλλοι φίλοι ἤθελον φ. ε. νὰ ἦναι ὅλοι ὁμοῦ εἰς τοῦ Κεραμεικοῦ τὸν περίπατον, εἰς τὴν ἱππασίαν τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ, εἰς τὴν θήραν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, εἰς τὸ καφενεῖον, εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, εἰς τὸν χορὸν Μαβίλλης καὶ εἰς τὰς νυκτερινὰς συναναστροφάς· ὁ Ἐδουάρδος ἤθελεν ἐπὶ πλεῖστον νὰ συμπεριφέρεται μεθ' ἑνὸς τὸ πολὺ καὶ μετὰ δύο τὸ πολὺ πολύ· τοῦτο παρετήρησεν ὁ Φίλιππος καὶ τὸ ἐξετίμησεν ὡς μυθιστορικόν· λοιπὸν τοῦ ἤρεσεν ὁ Ἐδουάρδος, καὶ συνεπῶς συνεδέθη μετ' αὐτοῦ τοσούτῳ διακεκριμένως πλέον ἢ μετὰ τῶν ἄλλων, ὥστε διὰ μιᾶς σχεδὸν ἐφάνη λησμονήσας ὅλους ἐκείνους.

Καὶ Παρισινοὶ μὲν ἢ Γάλλοι δὲν ἦσαν ὁ Φίλιππος κ' Ἐδουάρδος, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ βαλάντιον αὐτῶν ἦτον εὐϋποληπτότερον τοῦ βανλαντίου πολλῶν εὐγενῶν τῆς λαμπρᾶς μητροπόλεως, ἡ δὲ μορφὴ τοῦ προσώπου καὶ ἡ προφορὰ (οἱ δύο οὗτοι κύριοι ἐδιδάχθησαν τὴν Γαλλικὴν παιδιόθεν ὑπὸ παιδαγωγῶν Γάλλων), καὶ ἡ προφορὰ λέγω καὶ ὁ ἰματισμὸς ἐγαλλίζον ὅλως, ἐθεωροῦντο μεταξύ των ὡς Γάλλοι, δηλ. ὡς ὁμοεθνεῖς, ὡς συμπατριῶται· ἀλλὰ καὶ θρησκείαν εἶχον τὴν αὐτὴν, ἀνατολικὴν δηλ. διότι ὁ Φίλιππος ἦν Ἕλλην καὶ ὁ Ἐδουάρδος εἶλκε τὸ γένος ἀπὸ Ῥώσσων.

Ὁ Φίλιππος ἦτο θετὸς υἱὸς μεγαλεμπόρου ἐν Παρισίοις, ὅστις, θεῖος αὐτοῦ, τὸν παρέλαβε παῖδα ὄντα ἀπὸ τῆς Ἠπείρου, ἄτεκνος ὢν αὐτὸς καὶ ἄκληρος.

Ὁ Ἐδουάρδος—πρέπει νὰ ἐνδιατρίψω ὀλίγον εἰς τὴν περιγραφήν του διότι πολύτιμος εἶναι ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἀνθρώπου τούτου —ὁ Ἐδουάρδος ἦν Πολωνὸς τὸ ἔθνος, υἱὸς βαθυπλούτου ἄρχοντος ἐν Γαλλικίᾳ· ὁ πατὴρ αὐτοῦ μέτοχος τῆς Πολωνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1830 τὸν εἶχε στείλει εἰς Παρισίους μετὰ τῆς λοιπῆς οἰκογενείας καὶ τῶν θησαυρῶν του, καθὼς ὁ Πρίαμος τὸν Πολύδωρον, μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι ὁ Ἐδουάρδος δὲν ἔπαθεν ὅσα ὁ Πολύδωρος.

Ὁ Ἐδουάρδος εἶχε τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκεῖνα δι' ὧν οἱ ποιηταὶ καὶ ζωγραφοι τῆς Μεσημβρίας, εἴτε τοῦ ἀρχαίου εἴτε τοῦ νέου κόσμου, παριστῶσι τὸν ἔρωτα, ἀλλὰ τὸ ἀναστημά του εἰς ἡλικίαν δεκαοκτὼ ἐτῶν ἦν ἀνδρικὸν ἤδη, καὶ τὸ γλαυκὸν αὐτοῦ ὄμμα ὑπὸ χρυσοῦ τόξου περιστεφόμενον ἐξέφραζε γλυκύ τι, ἀῤῥενωπόν τι, μελαγχολικὸν κ' ἐμβριθὲς· κ' ἐσπινθοβόλει μὲν πολλάκις τὸ ὄμμα ἐκεῖνο, ἀλλ' ὅτε προσήλους ἐπ' αὐτοῦ τὸ σὸν, μυστικὸν γόητρον δυνάμεως ἀκαταμαχήτου ἐξετοξεύετο εἰς τὸ ἐσωτερικόν σου κ' ἔλεγες ὅτι ὁ θνητὸς οὗτος ἐπλάσθη διὰ τὸν ἔρωτα, μόνον διὰ τὸν ἔρωτα εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ σημασίαν. Οἱ χρυσομέταξοι κρίκοι τῆς κεφαλῆς του, τὸ εὐρὺ λευκὸν μέτωπόν του, καὶ ἡ ῥὶς ἥτις δὲν ἦτο καμπύλη,—διότι ὁ Ἐδουάρδος ἐγεννήθη ὡς ἄλλο τι παρ' ὡς στρατιωτικὸς ἥρως, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ εἴδους τῶν στρατιωτικῶν ἡρώων τοῦ Κ. Δυμᾶ ὅστις τοὺς χαρακτηρίζει κυρίως διὰ τῆς κυρτῆς μεγάλης μύτης καὶ τῶν ἐξεχόντων ζυγωματικῶν ὀζῶν— ἡ ῥὶς, λέγω, ὁμαλὴ καὶ ἀνάλογος πρὸς τὰ λοιπὰ, τὰ μῆλα εὐτραφῆ μὲν (ὡς ἀριστοκράτου μῆλα) ἀλλ' οὐδαμῶς μὴ θέλοντα νὰ ὑπερβῶσι τὴν κάθετον τοῦ κάτω βλεφάρου, ὁ ἀλαβάστρινος καὶ μᾶλλον μακρὸς ἢ βραχὺς λαιμός του, αἱ τῆς ἐπεδερμίδος λεπτόταται ἶνες, αἵτινες σπανίως ἀπαντῶνται καὶ εἰς τοὺς βασιλόπαιδας αὐτοὺς τοὺς ἕλκοντας τὸ γένος ἀπὸ

κυριαρχιῶν δέκα αἰώνων, τὸ συνεσταλμένον κάτω χεῖλος του σημεῖον τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐχεμυθείας, ἡ ἐξόγκωσις μεταξὺ τοῦ μετώπου καὶ τῶν ὀφθαλμῶν εἰς τὸ μέρος τὸ καλυπτόμενον ἀπὸ τὴν στιλβουσαν μέταξαν τῶν ὀφρύων· ἡ χεὶρ του ἐμφερὴς πρὸς τοῦ Ῥαφαήλου τὴν χεῖρα, ὅλ' οἱ χαρακτῆρες οὗτοι, οὓς οἱ ποιηταὶ συνήθως καθ' ὑπερβολὴν μᾶλλον, ἢ κατ' ἀλήθειαν σκιαγραφοῦσιν, ἦσαν ὅμως πραγματικοὶ εἰς τὸν Ἐδουάρδον, καὶ τόσῳ καθυπέτασσον τὸν ἀνθρώπινον ἐγωϊσμὸν, ὥστ' ἐξύπνουν ἐν αὐτῷ πᾶν ἄλλο αἴσθημα, ἢ τὸν φθόνον καὶ τὴν ζηλοτυπίαν.

Περὶ τὴν 7 ὥραν ἑσπέρας τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1832 ὀχημά τι ἀκολουθούμενον μακρόθεν ὑπὸ μικροῦ ἄλλου, ὅπερ ἐμιμεῖτο ἐντελῶς τὴν μηχανικὴν πορείαν τοῦ παρακολουθοῦντος τὸν κύριόν του ἱπποκόμου, παρήλασσε τὴν ὁδὸν Βολταίρου, ὅτε νεανίας μηλωτὴν παχεῖαν περιβεβλημένος σταματήσας αὐτὸ καὶ ἀνοίγων τὴν θυρίδα προέκυψεν ἵνα καταβῇ.

— Μὴ μ' ἀφίνεις, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος κρατῶν τὴν χεῖρά του.

— Διατί;

— Ἂς ὁμιλήσωμεν τὴν ἑσπέραν ταύτην· εἴμεθα ἥσυχοι εἰς τὸν θάλαμόν μου· ἔλα, θὰ ἰχνογραφήσωμεν τὰ ὡραιότερα σχέδιά μας.

— Ἀλλὰ δὲν ἀγνοεῖς ὅτι κατοικῶ μακρὰν, ὅτι μὲ περιμένει ὁ θεῖός μου, καὶ πρὸ πάντων ὅτι τὸ ψύχος αὐξάνει ὅσῳ προβαίνει ἡ νύξ.

— Ὅλ' αὐτὰ διορθώνονται· κοιμᾶσαι παρ' ἐμοί· εἰς δὲ τὸν θεῖόν σου στέλλομεν γράμμα ἀμφότεροι παρακαλοῦντες αὐτὸν νὰ μὴ σὲ περιμένῃ.

Ὁ Φίλιππος ἐσκέφθη ἐπὶ μίαν στιγμὴν, ἔπειτα, ἐπαναπίπτων εἰς τὴν ἐκ πτίλων ἐλαστικὴν ἕδραν του.

— Ἔστω, εἶπεν.

— Ἐμπρὸς, ἀνέκραξεν ὁ Ἐδουάρδος, ἀριθμὸς 38.

Μετὰ τρία λεπτὰ τὸ ὄχημα ἐστάθη πρὸ μεγάλης πύλης ἧς ὁ ὀχηλάτης ἔκρουσε τὸ ῥόπτρον, ὁ δὲ θυρωρὸς ἤνοιξεν· οἱ δύο ἑταῖροι ἀνέβησαν τὸν δεύτερον ὄροφον περῶντες μακρὸν διάδρομον ἀλλὰ καλῶς φωτιζόμενον· κατὰ μέτωπον δὲ ἤνοιξεν οἰονεὶ αὐτομάτως θύρα λαμπροῦ καὶ θερμοῦ δωματίου, ὅπου εἰσελθόντες ἐφρόντισαν πρῶτον νὰ γράψωσι καὶ νὰ ὑπογράψωσιν ἀμφότεροι πρὸς τὸν θεῖον τοῦ Φιλίππου ἐπιστόλιον ὅπερ ὁ αὐτὸς ὀχηλάτης ἐκόμισεν.

Οἱ δύο συσπουδασταὶ περὶ πολλῶν καὶ μεγάλων ἐπραγματεύθησαν διαλεγόμενοι, ἀλλὰ δυστυχῶς τὸ μέρος τοῦ διαλόγου των ἐλλείπει εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ Φιλίππου, ὡς καὶ εἰδήσεις τινες περὶ τῆς κώμης Γλύκης εἰς τὸ Α'. Κεφάλαιον.

Ἐκ τῶν ἑπομένων τοῦ παρόντος κεφαλαίου συμπεραίνει τις ὅτι ἐφιλονείκουν περὶ ἐπαγγέλματος οἱ νεανίαι.

— Καὶ ἡ λαιμητόμος; καὶ τὸ ἐγχειρίδιον . . . ἠρώτησεν ὁ Ἐδουάρδος.

— Ἐνθυμοῦμαι ὡραίαν τινα εἰκόνα τοῦ Γερμανοῦ Κέρνερ· «τὸ πῦρ, (λέγει αὐτὸς) ζῇ ἑκατὸν ἔτη ἐὰν βραδέως καὶ ἀφανῶς καύσῃ μέγα δάσος, ἀλλὰ τὸ πῦρ πρωτιμᾷ νὰ τὸ καύσῃ εἰς ἑκατὸν λεπτὰ τῆς ὥρας διὰ νὰ ἐκτείνῃ τὴν φλέγα του μέχρι τῆς κορυφῆς καὶ μέχρι τῶν ἄκρων τοῦ στερεώματος.»—Ὅταν ἦσαι ῥήτωρ, Ἐδουάρδε, γίνεσαι μέγας ὅσον μέγα εἶναι τὸ ἔθνος σου καὶ ὁ κόσμος· ἡ φωνή σου εἶναι βροντὴ τοῦ πνεύματος ἐκείνου ὅπερ ἀντιπροσωπεύεις πᾶσα δὲ πολιτικὴ ἐξουσία φρίσσει καὶ ἀναπάλλεται εἰς τοὺς ἤχους τῆς βροντῆς ταύτης, ἥτις ὁτὲ μὲν ἄδει ὕμνους εἰς τὴν εἰρήνην, ὅτε δὲ μεταλλοιοῦται εἰς τὴν ἐνθουσιώδη καὶ φοβερὰν σάλπιγγα τοῦ πολέμου.

— Καὶ εἰς τὴν πατρίδα σου θέλεις νὰ γίνῃς ῥήτωρ; ἠρώτησε μειδιῶν ὁ Ἐδουάρδος.

— Εἰς τὴν πατρίδα μου; . . Ἐς τὴν Ἑλλάδα;... ὦ!

Καὶ μετὰ πόνου τινος ἐξέφερεν ὁ νεανίας τὸ ἐπιφώνημα τοῦτο.

— Εἶναι ὡραία τῳόντι ἡ πατρίς μου· προχθὲς ὅτι ἐφώτιζε τὸν κόσμον μὲ τὰς φλόγας τῆς ἐλευθερίας της· εἶναι . . . ἦτο . . . Κατηραμένε Βύρων! διατί νὰ τὴν ὑβρίσῃς μὲ τόσην εὐγένειαν, ἧς τὴν πικρίαν ἀναμιγνύεις μὲ τὸ ἄρωμα τῆς ποιήσεως! « Ἕνα στεναγμὸν διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἓν δάκρυ διὰ τοὺς Ἕλληνας.» (1)

Ἔπειτα ἔκυψε τὸ μέτωπόν του κ' ἐσιώπησε.

— Ἂς μὴ ὁμιλήσωμεν περὶ πατρίδος.— Θὰ γίνῃς λοιπὸν ῥήτωρ; ἠρώτησε μετὰ σιωπήν τινα.

— Ἐγώ; Θὰ γίνω ἂν γίνεταί τις ὅ,τι ἐπιθυμεῖ.

— Εἰς τὴν Γαλλίαν;

— Καὶ τί νὰ τὴν κάμω τὴν Γαλλίαν; Ἔχω πατρίδα δούλην, ἀλλὰ δύναμιν . . .

— Ἀλλὰ δύναμιν; . . . ἠξεύρεις τί Φίλιππε;

— Τί;

— Ἂς γίνωμεν θεολόγοι.

— Οὔρ!

— Λοιπὸν ἰατροί.

— Δὲν εἶμαι φιλάργυρος.

— Τέλος πάντων ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ συμβιβάσωμεν τὰς ἰδέας μας.

— Εἶμαι περίεργος.

— Δὲν ἀγαπῶ καμμίαν κυβέρνησιν, διότι καμμία δὲν ἐφρόντισε νὰ τελειοποιηθῇ ὅπου πρέπει· αὐξάνει τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις της, ἀναπτύσσει τὴν πολυτέλειάν της, καὶ ἀναγκάζεται διὰ τῶν δανείων καὶ τοῦ ἐλέους νὰ τρέφῃ χιλιάδας κηφήνων κ' ἑκατομμύρια πτωχῶν, τοὺς μὲν θαῤῥύνουσα εἰς τὸ ἔγκλημα, τοὺς δὲ συμπαθοῦσα ἢ φοβουμένη, διότι ποσῶς δὲν ἐφρόντισεν ὑπὲρ αὐτῶν.—Καὶ ταῦτα περὶ τῶν συνταγματικῶν κυβερνήσεων· περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἔχομεν ἀμφότεροι σαφεῖς ἰδέας καὶ οὐδὲν λέγω.—Δὲν ἀγαπῶ τὴν κοινωνίαν ὅπως τὴν εὕρῆκα, διότι εἰς πᾶν βῆμα μου ἐντὸς αὐτῆς βλέπω τὰ ἐγκληματικά της δημιουργήματα· ἐδῶ βάναυσος ἰδιοτέλεια, ἐκεῖ μειδίαμα φαρμακερώτερον τῶν δηλητηρίων τοῦ Σαινκρουὰ, παρεκεῖ τὸ ἐγχειρίδιον, καὶ παντοῦ ἡ καρδία ἐκτεινομένη ἢ συστελλομένη κατὰ τὸ θερμόμετρον τοῦ βαλαντίου.—Ἀριθμησον ὅλα της τὰ....

— Θὰ μοῦ εἰπῇς πάλιν νὰ γίνωμεν θεολόγοι.

— Ὄχι.

— Λοιπόν;

— Ἐπειδὴ σὺ ἀγαπᾷς τὴν κοινωνίαν, ἐγὼ δὲ ἀγαπῶ σὲ, νὰ συλλέξωμεν Πολωνοὺς κ' Ἕλληνας, καὶ νὰ σχηματίσωμεν ἡμεῖς εἰς χώραν τοῦ νέου κόσμου κοινωνίαν νέαν.

— Ἀλήθεια;—Στάσου, στάσου νὰ γεμίσω τὴν πίπαν μου— ἄ! αὐτὴ εἶναι λαμπρὰ ἰδέα Ἐδουάρδε,—ἐν-

---

(1) A sigh for Greece a tear for the Greeks.

νοῶ τώρα ὅτι δὲν ἀγαπᾶς τὸν παθητικὸν βίον οὔτε τὸν ἀτομισμόν· ἀλλὰ δὲν εἶναι λέγεις ὀλίγον δύσκολον τὸ σχέδιόν σου;

— Δὲν θὰ τὸ ἐκτελέσωμεν αὔριον.—Πρόσμενε, ἰδοὺ ἴσκα—ἄναψε.

— Εὐχαριστῶ.—ἀλλὰ πότε λοιπόν;

— Μετὰ πέντε ἔτη.

— Ἄρα ἂς σκεφθῶμεν περὶ τούτου μετὰ πέντη ἔτη.

— Καὶ διατί ὄχι τώρα;

— Λέγε καὶ τώρα Κύριε Πέν (1)

— Ἠξεύρεις ὅτι ἔχω εἰσόδημα τριακοσίων χιλιάδων φράγκων.

— Μοῦ τὸ εἶπες.—Κ' ἐγὼ θὰ κληρονομήσω ἂν θέλῃ ὁ θεὸς πέντε ἑκατομύρια εἰς κεφάλαιον.

— Ἐντὸς τῶν πέντε ἐτῶν θὰ κατορθώσωμὲν πολλὰ πράγματα.

— Παραδείγματος χάριν;

— Θὰ τελειοποιηθῶμεν εἰς τὰς νομικὰς ἐπιστήμας.

— Εὖγε, εὖγε!

— Θὰ σχεδιάσωμεν τοὺς νόμους τῆς δημοκρατικῆς ἡμῶν κοινωνίας.

— Λαμπρά.

— Θὰ διοργανίσωμεν τὸ πρόσωπικόν της.

— Μάλιστα.

— Θὰ ζητήσωμεν τὴν χώραν πλησίον τῶν Ἡνωμένων Ἐπικρατειῶν.

— Ἔπειτα;

— Ἔπειτα, παραιτοῦντες τῶν Παρισίων τὰς ἡδονὰς, αἵτινες μαραίνουν ἀνεπαισθήτως τὴν καρδίαν καὶ διαστρέφουν τὸν νοῦν, θὰ ζητήσωμεν ὡς εὐεργετικοὶ κυρίαρχαι μικροῦ τινος κόσμου ἡδονὰς ἡψηλοτέρας φύσεως, καὶ θὰ δείξωμεν εἰς τὴν πολυτελῆ καὶ δοξομανῆ Εὐρώπην, ὅτι εἶναι δούλη τῶν ἡγεμόνων καὶ τύραννος τῶν λαῶν.

Ἀγνοεῖται ἂν ὁ Φιλιππος ἠθέλησεν ἢ ὄχι ν' ἀπαντήσῃ, διότι διέκοψε τὸν διάλογον ὁ θαλαμηπόλος εἰσελθὼν καὶ ἀποταθεὶς εἰς τὸν Ἐδουάρδον.

— Ἡ Κυρία Ματθίλδη σᾶς παρακαλεῖ νὰ τῇ στείλετε τὴν Ἀλζίραν τοῦ Βολταίρου.

Ὁ Φιλιππος ἔσεισε πρὸς τὰ ὀπίσω τὴν κεφαλήν, καὶ ἂν τὸν παρετήρει τις, θὰ ἔβλεπε τὸ πρόσωπόν του βαμμένον ὑπὸ λεπτῆς ὠχρότητος· ὁ Ἐδουάρδος δίδων τὸ βιβλίον καὶ ἀποπέμπων τὸν ὑπηρέτην.

— Θὰ ἔχωμεν, εἶπεν, ὡραίαν συναναστροφὴν εἰς τὴν πατρίδα τῆς Ἀλζίρας· ἡ ἀδελφή μου Ματθίλδη δὲν θὰ μ' ἀφήσῃ· ἔχω δικαίωμα ἐπ' αὐτῆς διότι τὴν ἀγαπῶ ὡς τὸν ἀγγελον φύλακα τῆς ζωῆς μου· ἂν μ' ἀφήσῃ, μ' ἀφαιρεῖ τὸν φύλακα ὃν δίδει ὁ Θεὸς εἰς πάντα θνητὸν· ἡ Ματθίλδη δὲν θὰ κάμῃ ποτὲ τοιοῦτον ἀδίκημα πρὸς ἐμέ.

— Ἐγὼ νομίζω ὅτι θὰ σ' ἀφήσῃ.

— Πῶς τὸ νομίζεις;

— Ὁ Δὸν Περὲς θὰ τὴν ζητήσῃ εἰς γάμον.

— Τὸν βδελύσσεται.

Ἀστραπή τις ἔλαμψεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Φιλίππου.

— Κ' ἐπειδὴ εἶναι Ἰσπανὸς πλήρης ἐλαττωμάτων, σὲ συμβουλεύω νὰ φυλάττεσαι· ἡ Ματθιλδη τὸν περιεφρόνησε κατὰ πρόσωπον πολλάκις, καὶ διὰ νὰ τὸν ἀποφύγῃ, ἐνθυμεῖσαι, κατέφυγεν εἰς σέ.

Ὁ Φιλιππος μελαγχολικῶς μειδιῶν ἔσυρε τὸ ἀδαμαντοστόλιστον ὡρολόγιόν του.

— Εἶναι δεκάτη, εἶπεν ἔπειτα· ὑπάγω εἰς τὸ οἴκημά μου.

— Πᾶ! ἔκαμεν ὁ Ἐδουάρδος ὡς νὰ ἔβλεπεν εἰς τὸν συμμαθητήν του σημεῖα φρενοληψίας· τί λέγεις; εἶν' ἀδύνατον.

— Διατὶ ἀδύνατον; ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ ἐξέλθω, ἐπιθυμῶ νὰ ἐξυπνίσω εἰς τὴν κλίνην μου· ἰδοὺ ὅλ' ἡ ὑπόθεσις.

— Νὰ μὴ σοῦ συνέβη τίποτε;

— Τοῦτο μόνον, ὅτι θέλω νὰ ὑπάγω εἰς τὸ οἴκημά μου.

— Ἠξεύρω ὅτι πολλάκις εἶσαι ἰδιότροπος· ἀλλὰ πρὸς χάριν μου λησμόνησε τὴν ἑσπέραν ταύτην ὅλας σου τὰς ἰδιοτροπίας. — Νά! ἐγὼ θέλω νὰ σὲ διασκεδάσω· θέλεις ν' ἀλλάξῃς τὸν ἀέρα;

— Ναί, ναί.

— Ὑπάγομεν εἰς τὸ πλησιέστερον καφφενεῖον, καὶ ὅταν ἐπιστρέψωμεν παίζομεν βίστ μὲ τὴν μητέρα καὶ τὴν Ματθίλδην.

Ὁ Φίλιππος ἐφάνη ὡς νὰ ἤλλαξε τὸν ἀέρα· μολοντοῦτο δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ εἰπῇ, ἢ τοὐλάχιστον δὲν τὸ εἶπε τόσῳ καθαρὰ ὥστε νὰ τὸ νοήσῃ ὁ Ἐδουάρδος.

— Θὰ ἐκμυστηρευθῶμεν, ἠρώτησεν ἀδιαφόρως τὸ περὶ ἀποικίας σχέδιόν μας εἰς τὴν κυρίαν Ματθίλδην;

— Ἂν θέλῃς διατὶ ὄχι;

— Θὰ ἦναι περίεργος ἡ γνώμη της.

— Θὰ παραδεχθῇ.

— Λέγεις;

— Ὑπάγομεν.

— Ποῦ;

— Εἰς τὸ καφφενεῖον.

— Ἄ ναί.

Καὶ τὰς μηλωτὰς αὐτῶν περιβληθέντες οἱ δύο συσπουδασταὶ διευθύνθησαν εἰς τὸν διάδρομον.

— Ἐδῶθεν, ἐδῶθεν... ἐλησμόνησες τὸν δρόμον.. εἶπεν ὁ ἀδελφὸς τῆς Ματθιλδης πρὸς τὸν Φίλιππον βλέπων αὐτὸν παρεγκλίνοντα τὸ ἧμα πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ δωμάτια, ἐκεῖ δηλαδὴ ὅπου ἡ φαντασία του ἦτον.

— Καλὰ λέγεις· ἐλησμόνησα.

— Κατάβα καὶ σὲ φθάνω· ὑπάγω νὰ εἰδοποιήσω τὴν μητέρα καὶ νὰ παρακαλέσω τὴν Ματθιλδην νὰ μᾶς περιμείνῃ.

— Ἀναγινώσκει τὴν Ἀλζίραν.

— Τόσῳ καλήτερα.

Ὁ Φιλιππος κατέβη μηχανικῶς τὴν κλίμακα· ἀντὶ δὲ νὰ περιμείνῃ εἰς τὴν πύλην προώδευσε ταχὺ μὲν βαίνων, ἀλλ' ὡς νὰ τὸν ἐδίωκε δαίμων τις πρὸς ὃν αὐτὸς δὲν ἤθελε νὰ δείξῃ δειλίαν. Μετά τινα βήματα εἰσέδυ εἰς στενωπὸν σκοτεινὴν φέρουσαν πρὸς τὸ καφφενεῖον, ὅτε φωνή τις βαρεῖα κ' ἐπιτακτικὴ φερομένη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου τὸν παρεκίνησε νὰ ὑψώσῃ τὴν κεφαλὴν ἐκ περιεργείας.

— Κύριε! στάσου· εἶπεν ἡ φωνή.

— Ὁ Δὸν Περές!

— Ὁ Δὸν Περὲς μάλιστα.

(1) Ὁ περίφημος οἰκιστὴς τῆν Πενσυλβανίας ἐν Ἀμερικῇ.

— Καὶ εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Καστιλλίας μετήλθετε κύριε! τὸ ἐπάγγελμα τοῦ περιπόλου; ἠρώτησεν ἐμπαικτικῶς ὁ Φίλιππος.

— Εἰς τὴν Μαδρίτην ἔμαθα μόνον νὰ ἐκδικοῦμαι τὰς προσβολὰς κύριε!

— Ἀλλ' εἰς τοὺς Παρισίους, Κύριε, δὲν ἐκδικήθητε κἀμμίαν ἀκόμη νομίζω.

— Ἀληθὴς στοχασμός· βλέπετε ὅμως ὅτι κάμνω ἀρχὴν ἀπὸ ὑμᾶς.

— Θὰ μὲ συγχωρήσητε νὰ εἰπῶ ὅτι δὲν ἐννοῶ τὰς Ἱσπανικὰς παροιμίας;

— Μετὰ μίαν στιγμὴν θὰ γενῆτε πάνσοφος κύριε! καὶ τότε θὰ νοήσητε τί σᾶς λέγω.

— Τῇ ἀληθείᾳ, ἀρχίζω νὰ σᾶς βαρύνωμαι Δὸν Περές.

— Τελειώνομεν λοιπὸν γρήγορα.

— Γρήγορα, γρήγορα.

— Ἰδοὺ Κύριε — καὶ ἀνασύρων ὁ Καστιλλανὸς τὸν μανδύαν, ἐξέφερε δύο μικρὰ μὲν, ἀλλ' εὐρύστομα πυροβόλα.

— Θέλετε ν' ἀγοράσω τὰ πυροβόλα σας; εἰπεγελῶν ὁ Ἠπειρώτης.

— Θέλω νὰ σᾶς φονεύσω Κύριε! ἀνέκραξεν ἀγρίως ὁ αἱμοδιψὴς ἐραστής.

— Ἀλλ' ἡ μανία σας εἶναι νομίζω ἐπιδεκτικὴ φρενοκομείου καὶ ὄχι θύματος.

— Ἰατρός της εἶναι τὸ αἷμά σου — ἔλα· ἂς μὴ βραδύνομεν, ἠξεύρεις διατὶ θέλω νὰ σὲ φονεύσω — λάβε.

Καὶ προσφέρων αὐτῷ τὸ ἓν πυροβόλον ὠπισθοδρόμησε πέντε βήματα· ὁ Φίλιππος τὸ ἔλαβε ψυχρῶς, καὶ ὕψωσε τὸν λύκον· ἀφαιρῶν δὲ τὸ ἔναυσμα κ' ἐμπνεύσας ἐντὸς αὐτοῦ.

— Ἄλτ, ἀνέκραξεν, ἄτιμε Ἱσπανέ! εἶσαι δολοφόνος· κενὸν μοῦ τὸ δίδεις.

Ἀλλ' ὁ ἄτιμος Ἱσπανὸς σφυρίζων ἐξύ.

— Καταμήνυσέ με εἰς τὸν Θεὸν, εἶπε.

Μικρὰ βροντὴ ἠκούσθη· καὶ ὁ μόλυβδος ἔκαυσε μελανοὺς τινα κρίκους τῆς κόμης τοῦ Ἠπειρώτου — τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἄνδρες δύο κρυπτόμενοι εἰς τὴν κώχην τῆς στενωποῦ ἀνεῤῥίφθησαν πρὸς τὸν Δὸν Περές.

— Ἀχρεῖε! ἀνέκραξε μανιωδῶς ὁ Φιλιππος, καὶ πίπτων κατ' αὐτοῦ ὡς κεραυνὸς τῷ συνέτριψε τὸ κρανίον διὰ τῆς ἀργυρᾶς λαβίδος τοῦ πυροβόλου.

Ὁ Δὸν Περὲς ἔπεσε νεκρός.

Οἱ δύο ἄνδρες ἐσταμάτησαν ἔντρομοι· βλέποντες δὲ ἀκίνητον τὸν εὐγενῆ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, διότι ἦσαν μισθωτοί· ἀλλ' οἱ περίπολοι ἐξυπνήσαντες εἰς τὸν κρότον τοῦ πυροβόλου τοὺς συνέλαβον φεύγοντας, καὶ ὁ Φίλιππος ἀπήχθη εἰς τὰς φυλακάς.

Δ.

Ἔκποτε δέκα ὅλα ἔτη κατέῤῥευσαν μέχρις οὗ εἶδεν τὸν Ἐδουάρδον παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς κλίνης του.

Καὶ τῶν δέκα τούτων ἐτῶν τίς ἡ ἱστορία; — μακροτέρα θὰ ἦτο τῆς δεκαετοῦς ἱστορίας τοῦ Κ. Λουΐ Βλὰν ἂν τὴν ἐδημοσίευον, ὡς ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἐδουάρδος τὴν διηγοῦνται. Δύναται ὁ κόσμος ν' ἀπαιτήσῃ βραχεῖαν αὐτῆς περίληψιν, καθότι ἄλλως διὰ τῶν ἀπομνημονευμάτων τούτων, ἅπινα μᾶς διετήρησεν ὁ Φίλιππος, ἠθέλησα μόνον νὰ ῥίψω ἀνθοδέσμην ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς εὐτυχίας, θύματος ἢ τῆς ἀπηνοῦς εἱμαρμένης, ἢ τῶν λεγομένων νόμων τῆς φύσεως ἢ τῆς κακίας αὐτῆς τῶν θνητῶν, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὀνείρων, ὅσα τοὺς μαγεύουν διὰ νὰ καταστήσουν ποθεινοτέραν τὴν ἐξαφάνισίν των.

Ὁ Φιλιππος ἀπομακρυνθεὶς τοῦ θείου του ἀπεμακρύνθη τοῦ λαμπροῦ μέλλοντος ὅπερ ἤλπιζε· τὰ σχέδιά του ἀνετράπησαν ὅλα, διότι ὁ θεῖός του παγιδευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τὸν ἐλησμόνησε καθόλου, καὶ τὸν ἐνθυμήθη μόνον τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν τὸν ἀπεκήρυξεν ὡς ἔνοχον ἐγκλήματος.

Ὤφειλε λοιπὸν νὰ παλαίσῃ μὲ τὴν τύχην. Δὲν ἐτόλμα νὰ χωρήσῃ ἐντὸς τῶν Γαλλικῶν ὁρίων, διότι ἡ ἐρωμένη τοῦ θείου του ἡ καταστᾶσα σύζυγος αὐτοῦ καὶ τεκνοποιήσασα ἐφρόντισε νὰ τὸν σημειώσῃ παντοῦ· ὁ δὲ Διδρης διέτρεξε τὴν Γερμανίαν ἀποζῶν ἐκ Γαλλικῶν παραδόσεων διαιτώμενος πλησίον διαφόρων ἀρχόντων, κ' ἐφρόντισε μὲν ἀνέκαθεν ν' ἀναγγείλῃ τὰ κατ' αὐτὸν εἰς τὸν Ἐδουάρδον, ἀλλ' ὁ φίλος του ἀπεδήμει ἐν Σιβηρίᾳ ὅπου περιέθαλπε τὸν γέροντα πατέρα του, ἀφοῦ ματαίως ἐνήργησε τὴν ἀνάκλησιν τῆς ἐξορίας· τέλος, εἰ γονεῖς τοῦ Ἐδουάρδου ἀπέθανον ἀμφότεροι, αὐτὸς δὲ ἀποκατέστη μετὰ τῆς ἀδελφῆς του εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, καὶ εἰς τὰ κτήματα, τὰ ὁποῖα ἡ διέπουσα δύναμις ηὐδόκησε νὰ τῷ καταλείπῃ ἀνέπαφα.

Ἐκ τῶν σημειώσεων.

« Μετὰ τὴν ἀνάῤῥωσίν μου ἐπελθοῦσαν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἤθελα, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμουν νὰ ἴδω τὴν Ματθιλδην· ὁ Ἐδουάρδος τῇ ἀνήγγειλε τὰ κατ' ἐμὲ, καὶ τὴν ἐπεριμένομεν ἤδη καθὸ διατριβουσαν παρὰ τῇ θείᾳ αὐτῆς Βαρονέσσῃ Μάουερ.

Ἡ Ματθιλδη ἦτον ἀνύπανδρος.

Ὁ Ἐδουάρδος μ' ἐξενάγησεν εἰς τὰ κτήματά του, μοὶ ἐπέδειξε τὸν πλοῦτον αὐτοῦ καὶ τὴν κομψὴν καὶ μεγαλοπρεπῆ οἰκίαν· ἐδείκνυε δὲ τόσην χαρὰν ὅτι μ' ἐπαναείδεν, ὅτι ἔμελλεν ἡ ἀδελφή του νὰ εὑρῇ ἐπιστρέφουσα φίλον ἀρχαῖον, ὥστε οὐδὲν ἄλλο ἀπέβλεπον αἱ φιλοφρονήσεις του ὅλαι ἢ ν' ἀποδειξωσι τοῦτο.

Ἐπιδείξεις τοιαῦται ἦσαν δι' ἐμὲ τραύματα εἰς τὴν καρδίαν.

Ἐσπέραν τινὰ καθήμενοι ἐπὶ τοῦ δώματος ἐβλέπομεν μετὰ μελαγχολικῶν συναισθήσεων τὸ μεγαλεῖον τοῦ δύοντος ἡλίου, καὶ ἠκούομεν τοῦ καταῤῥάκτου τὸν ἀένναον βαρὺν πάταγον.

— Οὕτως ἀποθνήσκει ὁ ἥρως — εἶπεν οἴφνης ὁ Ἐδουάρδος μὲ φωνὴν πένθιμον τείνων τὴν χεῖρα πρὸς δυσμὰς, καθὼς ὁ ἀρχιληστὴς τοῦ Σίλλερ ὁ ἐκφωνήσας τὸ λόγιον τοῦτο — Ναί, ναί! οὕτω δύει καὶ πᾶσα λαμπρὰ εὐτυχία, καὶ πᾶν λαμπρὸν ὄνειρον! Δὲν μοῦ λέγεις Φιλιππε ποῦ εἶναι τὰ σχεδιά μας, ἡ κοινωνία, τὸ σύνταγμα, ἡ Ἀμερικὴ, τὸ βῆμα τοῦ ῥήτορος; Ἰδοὺ τώρα εἰς τὸ τριακονταετὲς μετωπόν σου αὐλάκια σκαφέντα διὰ τοῦ ἀρότρου τῶν δυστυχιῶν καὶ τῶν λυπηρῶν σκέψεων!... καὶ τὸ ἰδικόν μου φίλε! ἔχει ἐπίσης τοιαῦτα.

Ἐσιώπησε, καὶ ἐγὼ δὲν ἀπεκρινόμην· ἔπειτα μετὰ τὴν σιωπὴν ἐγὼ πρῶτος εἶπον.

— Παραπονεῖσαι Ἐδουάρδε; σὺ παραπονεῖσαι;

Ὁ Ἐδουάρδος μ' ἐπότισε μὲ ἀνοικτὰ ὄμματα, ὡς νὰ μὴ μ' ἐνόησε, διότι σκέψις ἄλλη τοῦ ἀπεπλάνει τὸν νοῦν.

— Τί εἶπες;

— Ἔχεις καὶ σὺ λύπας;

— Ἔχω.

— Δὲν τὸ νοῶ· πλούσιος, νέος, σύζυγος γυναικὸς ὡ-

ραιοτάτης, ἐρασμίας — πολὺ μυστικαὶ θὰ ἦναι αἱ λύπαι σου.

— Διὰ σὲ ὄχι

— Ἂν ἠδυνάμην νὰ σοὶ χρησιμεύσω εἴς τι . . .

— Εἰς πολὺ θὰ μὲ χρησιμεύσῃς Φίλιππε· εὐχαριστῶ τὸν οὐρανὸν ὅτι σ' ἀπέδωκεν εἰς ἐμὲ, τὸν εὐχαριστῶ ὅτι διὰ σοῦ μ' ἀποζημιώνει ἀντὶ παντὸς ὅ,τι πάσχω, διότι πολὺ τρυφερὰ εἶναι ἡ καρδία μου καὶ μεγάλην ἀνάγκην ἔχει τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πίστεως· τὴν ἀγάπην δὲ καὶ τὴν πίστιν εὗρον εἰς τὴν ἀδελφήν μου καὶ εἰς σὲ Φίλιππε !

Καὶ ταῦτα λέγων ὁ κόμης ἐδείκνυε συγκίνησίν τινα βαθεῖαν ὡς νὰ τῷ ἐπῆλθε συμφορὰ ἀθεράπευτος· ἀλλ' ἐκτὸς τούτου ἡ φωνὴ εἶχε τὸν τόνον τῆς ἐξομολογήσεως· καὶ πῶς ἀνέμενον τότε ὅ,τι ἀνέμενον, τὸ πῶς τοῦτο ὁ Θεὸς μόνον τὸ γνωρίζει.

Καὶ κυρίως μὲν δὲν ἐτόλμων νὰ μαντεύσω τί ἴδιον καθίστα τὸν Ἐδουάρδον δυστυχῆ, διότι μ' ὅλην τὴν ἄνετον ζωήν του ὁ χαρακτὴρ τῆς μελαγχολίας ἐνετυπώθη ἤδη εἰς τὸ νεαρὸν αὐτὸ μέτωπον, ἀλλ' εἰδὼς ἐκ πείρας ὅτι καὶ εἰς τῶν πλουσίων τὰ ἀνάκτορα κατοικοῦσι τὰ βάσανα, δὲν ἀμφίβαλλον περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ αἰτίου τῶν θλιψεών του.

Κύτταξε! κύτταξε! ἀνέκραξεν αἴφνης ὁ Ἐδουάρδος· βλέπεις ἐκεῖ πέραν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Προύτου μέλαν τι σῶμα κινούμενον ;

— Τί εἶναι;

— Ἡ ἅμαξα τῆς Ματθίλδης· ἰδοὺ κρύπτεται εἰς τὸ δάσος.

Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐστράφησαν πρὸς ἀνατολὰς ἀδιαφόρως μὲν, ἀλλ' ἔμενον ἀδιαλήπτως πρὸς ἀνατολάς· ἀνελογιζόμην τότε καὶ παρέθετον τὴν κατάστασίν μου πρὸς τὴν τοῦ Ἐδουάρδου.

— Τί ἔχουν οἱ ὀφθαλμοί σου ; μ' ἐρώτησεν ἀμηχάνως πως ὁ κόμης, ἀλλὰ τὴν ἐρώτησίν του συνώδευσεν ἀμέσως μειδίαμά τι λεπτὸν καὶ χαρίεν, ὅμοιον ἐκείνου, ὅπερ διαστέλλει τὰ χείλη τοῦ ἀγγέλου τῆς ἐλπίδος.

— Τί ἔχουν ; . . τίποτε· ὅ,τι ἔχουν πρὸ δέκα ἐτῶν.

Ἡ τελευταία φράσις ἐσήμαινε πολὺ καὶ ὁ Ἐδουάρδος τὴν ἐννόησε καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν σημασίαν.

— Ἀ Κύταξ' Ἐδουάρδε!

— Ἡ ἅμαξα·—μετὰ πέντε λεπτὰ θὰ χαιρετήσῃς τὴν Ματθίλδην.

Ἠγέρθην ἐγώ.

— Ποῦ ὑπάγεις ;

— Ὑπάγω... δὲν ὑπάγω πουθενά.

— Ὁ Κόμης ἐμειδίασε πάλιν.

— Πόσον εἶναι μεγολοπρεπὴς ὁ ὁρίζων τῆς Γλύκης! εἶπον ἐγὼ· ἡ κώμη αὕτη εἶναι φερώνυμος , (Das Glück-ἡ εὐτυχία.)

— Σοῦ ἀρέσει λοιπὸν ἡ Γλύκη ;

— Ἀπολύτως.

— Τί θὰ εἰπῇ ἀπολύτως;

— Ἂν ἤμην ποιητὴς κ' ἐπεχείρουν νὰ γράψω, δὲν θὰ ἤθελα πλειότερον νομίζω ἀπὸ τὴν Γλύκην, δὲν θὰ ἤθελα, οὔτε τὶ ὡραιότερον . . . .

— Ἀπὸ τὴν . . .

— Ἀλλὰ δὲν ἀκούεις;

— Ναὶ ναὶ ἔλα.

Ὁ Ἐδουάρδος ἀνεπήδησε πρὸς ὑποδοχὴν τῆς ἀδελφῆς του· ἐγὼ δὲ, ἠθέλησα νὰ τὸν ἀκολουθήσω, ἀλλὰ μόλις ἤρχισα νὰ καταβαίνω τὴν κλίμακα τῆς δευτέρας ὀροφῆς, καὶ ἀλγεινόν τι συναίσθημα μ' ἐκυρίευσεν αἴφνης, ὥστε φοβούμενος μὴ καταπέσω ἐστηρίχθην ἐπὶ τῶν δρυφάκτων· ἔμενον ἐκεῖ στιγμάς τινας ἀναλογιζόμενος τί ἤμην καὶ τί εἶμαι, καὶ τοσοῦτον ἀπεδειλίασα . . . οἴμοι! ποτὲ δὲν μὲ κατέβαλεν ἡ ἰδέα τῆς δυστυχίας παρὰ τότε, τότε μόνον!. . ἄνευ πατρίδος, ἄνευ συγγενῶν, στέγης, περιουσίας, πλανώμενος ἀπὸ χωρῶν ξένων εἰς χώρας ξένας ... κ' ἐπιδιώκων τὴν εὐτυχίαν (ἂν εὐτυχία λογίζεται καὶ τοῦτο) εἰς τὰς ἀρχαίας ἀναμνήσεις καὶ τὴν ἐντύπωσιν ἣν θὰ ἔκαμνον ἴσως ἡ καλῆς ἀνατροφῆς συμπεριφορὰ καὶ ἡ πίστις πρὸς ἀγαθάς τινας καρδίας. Ὦ ! ἠσθάνθην, βαθέως ἠσθάνθην τότε ὅτι δυστυχὴς εἶμαι· ἀκίνητος ἔμεινα ἐπὶ τῶν δρυφάκτων, καὶ θερμά τινα δάκρυα, τὰ πρῶτα πικρὰ δάκρυα ἐκύλισαν ἀπὸ τῶν ἀγόνων ὀφθαλμῶν μου· ἄλλοτε ἠγανάκτουν καὶ ὠργιζόμην κατὰ τῆς τύχης· τώρα ἔβλεπα τὸν κόσμον ὡραῖον καὶ δὲν ἠδυνάμην ν' ἀγανακτήσω διὰ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἐξορίαν μου.

Παρῆλθεν ἐν τούτοις ἡ πρώτη σκοτοδίνη, καὶ στοχασμοὶ γενναιότεροι διεδέχθησαν τὴν αἰφνήδιον ταύτην ἀποδειλίασιν· ἀπέμαξα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ καταβαίνων βραδέως ὡς νὰ ἐδίσταζον ἔτι· « ἔστω--ἔλεγον--ἔστω· ἂς τὴν ἴδῶ τοὐλάχιστον· θ' ἀκούσω τὴν φωνήν της, καὶ ἂν πραγματικῶς δὲν θὰ ἦναι παρήγορος πρὸς ἐμὲ, θὰ ἦναι ἡ φωνὴ τῆς Ματθίλδης καὶ κακὸν ὄχι, κακὸν δὲν θὰ μοῦ προξενήσῃ.

Ἔφθασα εἰς τὴν πύλην τῆς στοᾶς τοῦ μεγάρου] τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ κόμης προσέφερε τὴν χεῖρα εἰς κυρίαν τινα καὶ τὴν ἐβοήθει ἵνα καταβῇ τοῦ ὀχήματος· ἡ θέα τῆς κυρίας ταύτης τίποτε δὲν μ' ἐπροξένησε.

— Ὁ Κύριος Δίβρης! !—ἀνέκραξε φωνή τις ταπεινὴ οὐχὶ ἄγνωστος εἰς ἐμέ·—ἦτον ὁ θαλαμηπόλος τοῦ Ἐδουάρδου μεταβὰς ἤδη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀδελφῆς του.

Τὴν στιγμὴν ταύτην, ἤτοι τῆς φωνῆς τὴν στιγμὴν, χεὶρ λεπτὴ ἀπέσεισε μετὰ προφανοῦς σπουδῆς τὸ παραπέτασμα τῆς θυρίδος τοῦ ὀχήματος. Καὶ γυνὴ νέα καὶ μεγαλοπρεπὴς προέβη . . . Ἐκινήθην ἐγὼ ἐμπρὸς δύο βήματα· τί ὅμως κινούμενος ἐζήτουν νὰ πράξω, αὐτὸ τὸ ἠγνόουν.

Ἡ Ματθίλδη κατέβη πρὶν ἢ ὁ κόμης τῇ δώσῃ τὴν χεῖρα, ὁμιλοῦσα δὲ πρὸς αὐτὸν, αὐτὸν δὲν ἔβλεπε.

Ὅταν τὴν ἴδα.... ὁποίαν ἡγεμονικὴν ὡραιότητα εἶχε !

— Ὁ Κύριος Δίβρης! ἆ! Κύριε Δίβρη! πόσος καιρός! . . . ἐγὼ σᾶς ἐγνώρισ' ἀμέσως.

— Καὶ χωρὶς νὰ σᾶς προειδοποιήσουν ἤλπιζα] πάντοτε εἰς τὸ εὐτυχὲς μνημονηκόν σας Κυρία μου!

— Καὶ χωρὶς νὰ σᾶς εἰποῦν ὅτι ἔρχομαι θὰ μ' ἀνεγνωρίζετε εὔκολα· ἀλήθεια;

— Ἀμφιβάλλετε;

— Βλέπετε, βλέπετε ; εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος, οἱ φίλοι ἀναγνωρίζοντ' ἀμέσως.

Ἡ Ματθίλδη ἐρυθρίασε, κ' ἐγὼ ἔγινα ὠχρός.

Ὁ Κόμης μ' ἐπαρουσίασεν εἰς τὴν θείαν του ἥτις ἔρριψεν ἐπ' ἐμοῦ βλέμμα π ρ ο σ τ α τ ε υ κ τ ι κ ό ν· ἔπειτα ὁδηγῶν τὴν βαρονέσσαν,

— Ἡ Κυρία Ματθίλδη, εἶπε πρὸς ἐμὲ μετὰ φιλικῆς ἐπιπλήξεως, περιμένει τὸν βραχίονά σας.

Ἐκινήθην μηχανικῶς, ἡ δὲ Ματθίλδη μὲ μειδίαμα χαριέστατον ἦλθε πρὸς ἐμέ.

— Καὶ τώρα λοιπὸν, δύναμαι νὰ σᾶς ἐρωτήσω, Κύριε Δίβρη, ποῦ χρεωστοῦμεν τὴν εὐτυχίαν τοῦ νὰ σᾶς ἐπαναίδωμεν;

— Ἂν τὸ νομίζετε εὐτυχίαν, Κυρία μου, χρεωστεῖτε αὐτὸ εἰς ὅ,τι φέρει τὴν εὐτυχίαν· ἐγὼ δὲ, τὴν συναντησίν σας χρεωστῶ εἰς τὸν θεόν.

Ἡ Ματθίλδη μ' ἔσυρεν ὑπὸ τὴν στοάν.

— Εἰς τὸν θεόν;

— Ναὶ Κυρία.

— Ὦ! ὀλίγον ρομαντικὸν σᾶς βλέπω.

— Δέκα ἔτη ὑπομονῆς δύνανται νὰ καταστήσουν ρομαντικὸν τὸν ἄνθρωπον, κυρία.

— Δέκα ἔτη! . . . τῳόντι! . . .

Προεβαίνομεν ἤδη ὑπὸ τὸν θόλον τοῦ μεγάρου, καὶ διευθυνόμεθα εἰς τὴν κλίμακα.

— Δέκα ἔτη!--ἐπανέλαβεν ἡ νεᾶνις ὡς ἑαυτὴν ἐρωτῶσα,—καὶ τόσῳ ταχέως παρῆλθον αὐτὰ τὰ δέκα ἔτη . . . θὰ μᾶς διηγηθῆτε τὴν ἱστορίαν σας, Κύριε Φίλιππε.

Καὶ ἡ Ματθίλδη ἔστρεψε τοὺς γλαυκοὺς ὀφθαλμούς της πρὸς ἐμὲ ἐρυθρὸν ἤδη καὶ πυρέσσοντα ὑπὸ τῶν ἀκτίνων, ἃς ἐπέχυσαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκεῖνοι εἰς τὸ ὅλον τῆς ἐσωτερικῆς ὑπάρξεώς μου μαγνητικὸν ῥεῦμα ὅπερ ἠσθάνθην περὶ τὸ πρόσωπόν μου.

— Καὶ ἡμεῖς, ναὶ καὶ ἡμεῖς . . . ὦ! πολλὰ ὑπεφέραμεν, Κύριε Δίβρη, ἀπὸ τῆς δυστυχοῦς ἐκεινης νυκτός· οἱ γονεῖς μας ἀπέθανον, κ' ἐγώ . . .

Διεκόπη ἄκουσα καὶ τυχαίως ἔστρεψε τὸ βλέμμα ἐπὶ μιᾶς εἰκόνος τοῦ προδρόμου --ἡ εἰκὼν αὕτη παριστα τὸν ἔρωτα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Ἥβης.

— Καὶ σεῖς λοιπὸν, Κυρία . . .

— Κ' ἐγὼ ὑπέφερα.

Ἠθέλησε ν' ἀποτελειώσῃ διὰ τοῦ βλέμματος, τοῦ καθρέπτου αὐτοῦ τῆς καρδίας, καὶ μ' ὡμίλησε τῳόντι ἡ Ματθίλδη, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἐτόλμησα νὰ τὴν ἐννοήσω.

Εἰσήλθομεν εἰς μικράν τινα αἴθουσαν ὅπου ἀφῆκα τὴν νεάνιδα πλησίον τῆς βαρονέσσης ἐλθοῦσαν. Συγχρόνως ἤνοιξεν αὐτομάτως πλαγία τις θύρα καὶ ἡ κόμησσα νεαρὰ ὅλως ἐξῆλθεν ὡς ἡ κόρη τοῦ ἀφρσῦ ἐπιψαύουσα μόλις τὸ πέδον, ὡραία καὶ φιλομειδὴς ὡς ἡ μήτηρ τοῦ ἔρωτος.

Ἐνῶ δὲ γίνονται αἱ συνήθεις δεξιώσεις ἃς σημειώσω τινα περὶ τῆς βαρονέσσης.—Ὁ Ἐγμὼν μ' ὡμίλησε πολλάκις περὶ αὐτῆς, καὶ καθὰ ἐφαίνετο, πολὺ τὴν ἐτίμα ὁ νέος, καὶ πολὺ ἐσύχναζεν εἰς τὸ ἀγροτικόν της μέγαρον· ἦτον αὐτὴ τεσσαρακονταετὴς σχεδὸν, τὸ δὲ σύνολον τῶν ἐξωτερικῶν χαρακτήρων της παριστα ὁλόκληρον τὴν εἰκόνα τοῦ ἀριστοκρατισμοῦ πρὶν ἢ καρατομηθῇ Δουδοβίκος ὁ ΙΣΤ'.

(*Ἀκολουθεῖ.*)

ΠΑΙΓΝΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ.

ΝΑΝΝΟΙ.

Ἡ θεωρία τῶν νάννων εἰς τοὺς χρηστοὺς τῶν ἀνθρώπων οἶκτον μόνον καὶ συμπαθειαν δύναται νὰ διεγείρῃ. Ὅσοι δὲ τὰς δυσμορφίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως λαμβάνουσιν ὡς μέσον γέλωτος καὶ διατριβῆς, πράττουσιν ἔργον σκληρὸν καὶ ἀνόητον. Καὶ ὅμως τὴν τοιαύτην ψυχαγωγίαν μέχρι τοῦ περασμένου αἰῶνος περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο μάλιστα οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ μέγιστάνες αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ ἀρχὴ τοῦ συρμοῦ τούτου ἀναβαίνει εἰς ἀπωτέραν ἐποχήν· Γνωστὸν εἶναι ὅτι οἱ αὐτοκράτορες τῆς Ῥώμης εἶχον εἰς τὰς αὐλάς των νάννους. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀναφέρονται ὁ νάννος εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Αὔγουστος τελευτήσαντα ἤγειρεν ἀνδριάντα μὲ ὀφθαλμοὺς ἐξ ἀδαμάντων,—ὁ νάννος καὶ ἡ νάννη τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἰουλίας οἱ ὀνομαζόμενοι Κλεόπας καὶ Ἀνδρομέδα·—ὁ νάννος ὅστις συγκατεκλίνετο εἰς τὴν αὐτὴν μὲ τὸν Τιβέριον τράπεζαν, καὶ ἐτόλμα νὰ λέγῃ πρὸς τὸν φοβερὸν συμπότην του ἀληθείας τὰς ὁποίας οὐδεὶς τῶν Ῥωμαίων πολιτῶν ἤθελεν ἐκστομίσει χωρὶς νὰ βάλῃ τὴν κεφαλήν του εἰς πολλὰ ἀκροσφαλῆ θέσιν.—Οἱ μονομάχοι νάννοι τοῦ Δομιτιανοῦ, κ. τ. λ. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Σεβῆρος κατήργησε τὸ γελοῖον τοῦτο ἔθος ἀποβαλὼν τῆς αὐλῆς τοὺς νάννους, καὶ οἱ συγκλητικοὶ ἔσπευσαν, ἐννοεῖται, νὰ μιμηθῶσι τὸ παραδειγμα τοῦ βασιλέως. Πλὴν φαίνεται ὅτι μετὰ ταῦτα οἱ Αὐτοκράτορες τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐζήλευσαν κατὰ τοῦτο τοὺς προκατόχους των καὶ ἀνενέωσαν τὸ παλαιὸν ἔθιμον. Ἐπειδὴ ἱστορεῖ ὁ Νικηφόρος ὅτι εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Κωνσταντίνου ὑπῆρχέ τις νάννος, ψάλτης λιγύφθογγος, ὅστις εἶχε τὸ σῶμα μόλις παχύτερον πέρδικος.

Σπουδαιους ἄνδρας νάννους ἡ παλαιὰ ἱστορία ἀναφέρει τοὺς δύω Ῥωμαίους ἱππότας, Μάριον Μαξιμον καὶ Μάρκον Γούλλιον· τὰ σώματα αὐτῶν ἦσαν ἐλάσσω τριῶν ποδῶν κ' ἐταριχεύθησαν. Εἰς τοὺς σπουδαίους νάννους πρέπει νὰ συγκαταλέξωμεν καὶ τὸν νανν ώδη ῥήτορα Λικίνιον Κάλβον τὸν πολλάκις κατὰ Κικέρωνος ῥητορεύσαντα, καὶ τοὺς θεατρικοὺς ὑποκριτὰς Λούκιον καὶ Μόλωνα. Ὁ δὲ Μόλων εἶχε καὶ ἀδελφὸν νάννον, ὅστις ἐξέβη εἰς τὰ ὄρη λῃστής. Τούτου ἡ ὑπερβολικὴ σμικρότης εἶχε καταντήσει παροιμιώδης.

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰαμβλίχου ἔζη Ἀλύπιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς φιλόσοφος ὀνομαστὸς, καὶ ἰδίως ἐνασχοληθεὶς εἰς τὴν λογικήν. Εἶχε τὸ ἀνάστημα δύω μόλις ποδῶν· κ' ἐσυνείθιζε νὰ εὐχαριστῇ τὸν θεὸν ὅτι ἔδωσεν εἰς τὴν ἄθλον ψυχήν του ἐλάχιστον φορτίον τῆς φθαρτῆς ὕλης τοῦ σώματος.

Τὸν μεσαιῶνα οἱ αὐτοκράτορες, οἱ Σουλτάνοι, οἱ βασιλεῖς, αἱ βασίλισσαι ἔτρεφον εἰς τὰς αὐλὰς αὐτῶν πρὸς διατριβὴν καὶ γέλωτα τρελλοὺς καὶ νάννους· τὸ δ' ἔθος τοῦτο ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων μέχρις ἐσχάτων χρόνων. Εἰς πολλὰς εἰκόνας τῶν μεγάλων τῆς Ἰταλίας καὶ Ἱσπανίας ζωγράφων οἷον Ῥαφαὴλ, Δομινικίνου, Βελασκουέζου, τὰ σημαντικὰ ὑποκείμενα φαίνονται παρακολουθούμενα ὑπὸ νάννων.

Ὁ Κάραγος, ὁ διορατικώτατος νοῦς, ὁ μυστικοσύμβολος τοῦ μεγάλου Σαλαδίνου, ἦτο νάννος. Νάννος ἦτο καὶ ὁ ἐν ἔτει 1306 βασιλεύων τῆς Πολωνίας Οὐλαδίσλαος ὁ Κουβιτάλις, ὅστις πολλάκις ἀνεφάνη ἀνδρεῖος καὶ εὐτυχὴς πολεμιστής.

Διηγεῖται ὁ Καρδάνος ὅτι εἶδεν εἰς Ἰταλίαν νάννον ἡλικιωμένον τὸν ὁποῖον περιέφερον ἀπὸ πόλιν εἰς πόλιν ἐντὸς εἰς κλωβὸν ψιττακοῦ. Ἐν ἔτει 1592 ἐπαρου-

σίασαν εἰς τὸν δοῦκα τῆς Πάρμας ἀνθρωπάριον ἔχον ἀνάστημα τριῶν ποδῶν· ὠνομάζετο Ἰωάννης Ἔτριξ· ὁ νάννος αὐτὸς ἦτον ἀγχινούστατος, ἐγνώριζε νὰ λαλῇ τρεῖς γλώσσας, καὶ ἦτο περίφημος κυβοπαίκτης. Ἔφερε δὲ μακρὰν γενειάδα ἴσην σχεδὸν μὲ τὸ ἀνάστημά του· καὶ ἡδύνατο μὲν εὐκόλως νὰ βαδίζῃ, ἀλλ' ὁσάκις ἀνέβαινε κλίμακα ἤθελε νὰ τὸν ὑποβασταζωσιν.

Εἰς τοὺς γάμους ἑνὸς τῶν δουκῶν τῆς Βαυαρίας, εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Βυρτεμβέργης, ἐν καιρῷ τοῦ δείπνου, ἀνεπήδησεν αἴφνης εἰς τὸ μέσον, θραύσας μὲ τὴν κεφαλὴν τὸν φλοιὸν παρατεθέντος ζυμαρικοῦ, νάννος εὐγενής, ὡπλισμένος ὡς ἀστακὸς ἀπὸ κεφαλῆς μέχρις ὀνύχων· ἔσυρεν εὐθὺς τὸ ξίφος ἐκ τοῦ κολεοῦ, ἐποίησε τὸν στρατιωτικὸν χαιρετισμὸν, ἐπυροβόλησεν ἔπειτα κατὰ τοῦ ζυμαρικοῦ, τῆς πρώην εἰρκτῆς του, ἐπολέμησε μὲ τὰ τρυβλία, ἔκαμε κομμάτια ἓν ποτήριον βοημικὸν, ἀπεδειροτόμησεν ἕνα φασιανὸν, καὶ μετὰ τοῦτον ὅλον τὸν θόρυβον διῆλθε θριαμβευτικῶς τὴν τράπεζαν, ᾄδων τὸν ἐπινίκιον, κρατῶν εἰς χεῖρας τὸ τρόπαιόν του, τὸν δυστυχῆ φασιανὸν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀλαλαγμῶν καὶ χειροκροτήσεων καὶ τοῦ ἀσβέστου γέλωτος τῆς ὁ μηγύρεως.

Ἡ γυνὴ τοῦ Ἰωακεὶμ Φριδερίκου Ἐκλέκτορος Βρανδεβούργου ἐνησμενίζετο συνάγουσα εἰς τὴν αὐλήν της πλῆθος νάννων καὶ ναννῶν· καὶ μετὰ ταῦτα συνέλαβε τὴν παραξενον ἰδέαν νὰ συζεύξῃ αὐτοὺς πρὸς ἀλλήλους εἰς γάμον. Τὸ αὐτὸ διηγοῦνται καὶ περὶ τῆς Μεδικαίας Αἰκατερίνης. Τρίτη σιμὰ εἰς αὐτὰς Ναθαλία ἡ ὁμομήτριος ἀδελφὴ Πέτρου τοῦ Μεγάλου ἐώρτασε γάμους νάννου καὶ νάννης. Προεξέδωκε δὲ πρόσταγμα εἰς ὅλους τοὺς εὑρισκομένους ἐπὶ τῆς Ῥωσσικῆς γῆς νάννους καὶ νάννας νὰ συνέλθωσιν εἰς Μόσχαν. Ἐλθόντας δὲ τοὺς ὡδήγησαν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ ἀφοῦ τοὺς ἔνδυσαν πολυτελῆ φορέματα, ἀνεβίβασαν αὐτοὺς ἀνὰ τέσσαρας, τέσσαρας εἰς δεκαπέντε μικρὰ ἐπίχρυσα ὀχήματα ἀνάλογα τὸ μέγεθος μὲ τοὺς ἐπ' αὐτῶν Κυρίους. Ἔζευξαν δὲ εἰς ἕκαστον τῶν ὀχημάτων ἓξ μικρὰ ἱππάρια μὲ λαμπρὰ φάλαρα καὶ σκευάς. Εἰς τὸ πρῶτον πρῶτον ὄχημα ἐκάθητο ὁ γαμβρὸς μὲ τὴν νύμφην καὶ εἰς θεράπων καὶ μία κυρία τῆς τιμῆς· ἕτερον δὲ ὄχημα ἀσκεπὲς προπορευόμενον ἔφερε πολλοὺς μικροὺς μουσικοὺς ἐμφυσῶντας αὐλοὺς καὶ σαλπιγγας καὶ πλαγιαύλους. Δύω δὲ λόχοι στρατιωτῶν περιεφρούρουν τὴν ἀλλόκοτον καὶ γελοίαν πομπὴν ἀπειργοντες ἀπ' αὐτῆς τὸ συρρέον περίεργον πλῆθος· μετὰ δὲ τὴν τελετὴν τῶν γαμων ὅπου παρῆσαν οἱ πρῶτοι μεγιστάνες τῆς αὐλῆς, ἐδόθη μέγα δεῖπνον ὅπου ἔβαλαν τοὺς νάννους εἰς δύω μικρὰς ἐπιμήκεις τραπέζας, καὶ ὕστερον χορὸς λαμπρὸς διαρκέσας δι' ὅλης τῆς νυκτός.

Εἷς τῶν περιφημοτέρων νάννων ὅσους ἔτεκε ποτὲ μοχθοῦσα ἡ σφαῖρα τῆς γῆς, εἶναι ὁ Ἄγγλος Ἰεφφερῆς Ὀδσὼν ὁ γεννηθεὶς ἐν ἔτει 1619, Ἦτον ὀκταετὴς ἢ δεκαετὴς, καὶ εἶχεν ἀνάστημα δεκαοκτὼ δακτύλων ὅτε ὁ δοῦξ Βουκιγχὰμ παρέλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν θεραπείαν του. Ἐν ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ὁ δοῦξ ἐδέχθη κ' ἐρίλευσεν εἰς τὸν οἶκόν του Κάρολον τὸν Α'. καὶ τὴν βασίλισσαν Ἑρριέτην μετὰ τοὺς γάμους των, ὁ μικρὸς Ἰεφφερῆς παρετέθη εἰς τὴν τράπεζαν ἐντὸς ζυμαρικοῦ, ἡ δὲ σύζυγος τοῦ δουκὸς λαβοῦσα τὸν προσήνεγκεν εἰς τὴν βασίλισσαν· αὕτη δὲ τὸν εζήτησε καὶ τὸν ἔλαβεν ὡς νάννον της. Ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου μέχρι τοῦ τριακοστοῦ ἔτους ὁ Ἰεφφερῆς δεν ἐμεγάλωσε τρίχα· ἀλλ' ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἡλικιαν ταύτην ἔφθασεν ὕψος τριῶν ποδῶν καὶ ἐννέα δακτύλων, καὶ αὐτοῦ ἐστάθη. Ὁ νάννος παρεῖχε πολλὴν διατριβὴν καὶ λόγον εἰς τὴν αὐλὴν κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς. Ὁ ποιητὴς Οὐίλλιαμ Δαβενάντος ἔγραψε τὴν Ἰεφφερεΐδα ποίημα ἐξυμνοῦν τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας τοῦ Ἰεφφερῆ πρὸς ἕνα κοῦρκον.

Ὁ Ἰεφφερῆς ἐπεφορτίσθη ἀκολούθως διαπραγμάτευσιν σοβαραν· ἐσταλη παρὰ τῆς βασιλίσσης εἰς Γαλλίαν πρὸς ζήτησιν μαίας. Ἐνῷ δὲ ἐπέστρεφε φέρων τὴν μαῖαν, τὸν χοροδιδάσκαλον τοῦ βασιλέως καὶ πάμπολλα δῶρα πρὸς τὴν βασίλισσαν παρὰ Μαρίας τῆς Μεδικαίας, καθ' ὁδὸν ᾐχμαλωτίσθη εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ πειρατάς. Ἔγινε λοιπὸν ὁ Ἰεφφερῆς ἐπίσημον ὑποκείμενον καὶ ἤρχισε καὶ αὐτὸς νὰ νομίζῃ ὅτι εἶναί τις εἰς τὸν κόσμον. Δὲν ἐνείχετο πλέον τὰ σκώμματα τῶν οἰκετῶν καὶ τῶν αὐλικῶν· εἶχε δὲ συχνὰς ἔριδας καὶ μὲ τὸν γιγαντιαῖον θυρωρὸν τοῦ βασιλέως. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐγγιχθεὶς ὑπο νέου τινος εὐπατρίδου Κρόφτς, τὸν προσεκαλεσεν εἰς μονομαχίαν· ὁ Κρόφτς ἐπαρουσιάσθη εἰς τὸ στάδιον φέρων ἀντὶ ὅπλου μίαν σαρβακάναν (α). Ἀλλ' ὁ ἀνθρωπίσκος κατελήφθη ἀπὸ τοιοῦτον θυμὸν ὥστε ἠνάγκασε τὸν ἀντίπαλον νὰ ρίξῃ μονομαχίαν ἀληθινὴν καὶ σπουδαίαν· λαχὼν δὲ νὰ κτυπήσῃ πρῶτος, κατέβαλε νεκρὸν διὰ τοῦ πρώτου πυροβολισμοῦ τὸν ἀντίπαλον. Ἡ μονομαχία αὕτη συνέβη εἰς τὴν Γαλλίαν ὅπου ὁ Ἰεφφερῆς συνώδευσε τὴν δέσποιναν αὐτοῦ ἐν καιρῷ τῶν πολιτικῶν τῆς Ἀγγλίας ταραχῶν. Ἀργότερα συνελήφθη πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ πειρατὰς Τούρκους κ' ἐπωλήθη εἰς τὴν Βαρβαρίαν· ἀλλὰ πάλιν ἐλυτρώθη. Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, ἡ φήμη τὴν ὁποίαν διὰ τῆς μονομαχίας εἶχε λαβει ὡς ἀνδρεῖος ἀνὴρ ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ ἐκλεχθῇ ἑκατόνταρχος εἰς τὸν βασιλικὸν στρατὸν, ἀλλὰ παρασχὼν ἔπειτα ὑπονοίας ὅτι εἶχεν ἀναμιχθῆ εἰς τὴν συνωμοσίαν τῶν παπιστῶν ἐν ἔτει 1692, ἐρρίφθη εἰς τὴν φυλακὴν ἔνθα καὶ κατέστρεψε τὸν βίον εἰς ἡλικίαν ἑβδομήκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν.

Νάννος ὀνομαστὸς εἰς τὸν καιρόν του ἦτο καὶ ὁ Ὀλλανδὸς Οὐυβράνδος Λόλκης. Ἐγεννήθη δὲ τῷ 1750. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦτο πτωχὸς ἁλιεὺς καὶ εἶχεν ἐκτὸς αὐτοῦ ἑπτὰ ἄλλα τέκνα· ὁ δὲ Οὐυβράνδος ἐδείξεν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας φυσικὴν κλίσιν πρὸς τὰ μηχανικά. Ὅθεν ὁ πατήρ του τὸν ἔβαλεν εἰς ἕνα ὡρολογοποιὸν τοῦ Ἀμστελοδάμου. Ἀφοῦ δὲ ἐπὶ τετραετίαν ἐσπούδασε τὴν τέχνην παρὰ τῷ ἐμπείρῳ αὐτῷ διδασκάλῳ μετέβη εἰς Ῥοττερδὰμ καὶ ἤνοιξεν ἐκεῖ ἴδιον ἐργαστήριον. Ἐνυμφεύθη δὲ καὶ ἐγέννησε τέκνα μεγάλα καὶ εὔρωστα. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἡ ἐπειδὴ τὸ ἔργον του τῷ ἐχορήγει

(α) Μακρὸς σωλὴν δι' οὗ ὁποίου σφενδονίζουν ἐμφυσῶντες.

γλίσχρον μόνον κέρδος, ἢ διότι τὸν κατέλαβεν ἐπιθυμία ταχέος καὶ εὐκόλου πλουτισμοῦ, ἀπεφάσισε νὰ περιτέλθῃ τὴν Εὐρώπην δεικνύων ἑαυτὸν ἐπὶ χρήμασι. Κατὰ τὸ 1790 ἐφάνη εἰς διάφορα θέατρα τῆς Ἀγγλίας συνοδευόμενος ἀπὸ τὴν γυναῖκά του ἥτις εὐειδὴς οὖσα συμπαρίστατο πάντοτε μετ' αὐτοῦ καὶ κύπτουσα τῷ ἐδίδε τὴν χεῖρα. Ἦτο δὲ ὁ νάννος οὗτος εὐ-

κίνητος εἰς ὑπερβολὴν καὶ εἶχε τοὺς μυῶνας σιδηροῦς· ἠδύνατο εὐχερῶς ν' ἀναπηδᾷ μὲ τοὺς δύω πόδας ἑνωμένους ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐπάνω εἰς καθέδραν συνήθους μεγέθους. Κατὰ τὸν χαρακτῆρα ἦτο δύσκολος καὶ ἐβασανίζετο ἀπὸ περιφιλαυτίαν ἥτις κατήντα γελοιώδης πολλάκις. Μετά τινων ἐτῶν περιοδείαν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του μὲ ἱκανὰ χρήματα ὥστε νὰ ζήσῃ τοῦ λοιποῦ ἀνέτως μὲ τὴν οἰκογένειάν του.

Εἰς τὴν αὐλὴν Στανισλάου βασιλέως τῆς Πολωνίας ἔζη περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνας ὁ νάννος Νικόλαος Φέρρις ὁ ἐπονομαζόμενος Μπεμπές. Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ του ἦσαν ἄνθρωποι εὔρωστοι καὶ μετρίου ἀναστήματος. Ὅτε ἐγεννήθη εἶχε μῆκος μόνον 9 δακτύλων κ' ἐζύγιζε μόλις 12 οὐγγίας, Τὸν ἔφεραν δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ τριβλίου μικροῦ ὑπεστρωμμένου μὲ ὀλίγην κάναβιν· ὡς λίκνον τῷ ἐχρησίμευσεν ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἓν κρούπεζον (τσόκαρον). Ἡ μήτηρ του διὰ τὴν ὑπερβολικήν του σμικρότητα δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν θρέψῃ καὶ ἐθήλασε μαστὸν αἴγας· εἰς ἡλικίαν ἓξ μηνῶν προσεβλήθη ἀπὸ τὰς εὐλογίας, εἰς τοὺς δεκαοκτὼ μῆνας ἤρχισε νὰ λαλῇ, καὶ διετῆς γενόμενος ἐβάδιζε μόνος ἐλευθέρως. Τὰ ὑποδήματά του εἶχον 18 γραμμῶν μῆκος. Ὅτε ἦτον ἑξαετὴς ἤλθον καὶ τὸν ἐζήτησαν διὰ τὸν Λαδίσλαον εἰς Λουνεβίλλην, ἐπειδὴ εἶχε φθάσει εἰς τὸν βασιλέα ἡ φήμη του. Ἔκτοτε δὲ ἔμεινε μέχρι θανάτου παρ' αὐτῷ· τὸν ἠγάπα δὲ καθ' ὑπερβολὴν καὶ τὸν ἐπωνόμασε Μπεμπέν.

Ὁ Μπεμπὲς δὲν εἶχε μεγάλας διανοητικὰς δυνάμεις· ἀν καὶ ἐπεμελήθησαν πολὺ τὴν ἀνατροφήν του ἔμεινεν ὅμως διὰ βίου ἀσθενὴς τὸν νοῦν καὶ ὁμοιότερος μὲ ζῶον τιθασσὸν ἢ μὲ ἄνθρωπον. Μολαταῦτα ἐτέρπετο εἰς τὴν μουσικὴν καὶ ἐκτύπα τὸν χρόνον καλῶς. Ἐχόρευε δὲ καὶ μὲ ἱκανὴν χάριν ἀλλὰ πάντοτε ἀκολουθῶν τὰς κινήσεις καὶ τὰ σημεῖα τοῦ χοροδιδασκάλου.

Τὸ ταλαίπωρον αὐτὸ πλάσμα ἤρχισε νὰ γηράσκῃ ἅμα ἔγινε δεκαπενταετές· εἶχε δὲ τότε ὕψος 26 δακτύλων. Τὸ λεπτοφυές, δροσερὸν καὶ χαρίεν πρόσωπόν του ἐζάρωσε καὶ ἀπέβη δυσειδές· το σῶμά του ἐξενευρίσθη· δὲν ἠδύνατο νὰ σταθῇ ὀρθὸς καὶ τὰ σκέλη του ἐκλονοῦντο. Καὶ ὅμως εἰς τὰ τέσσαρα ἀκόλουθα ἔτη ἐμεγάλωσεν ἔτι 4 δακτύλους. Ὁ κόμης Τρεππὰν προεῖπεν εἰς τὸν Στανίλαον, ὅτι ὁ Μπεμπὲς ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ ἀπὸ γηρατεῖα πρὶν τοῦ τριακοστοῦ ἔτους, καὶ τῶόντι ὅτε ἔφθασε τὰεἰκοσιδύω ἔτη ἔχασεν ὅλας του τὰς δυνάμεις· δὲν ἠδύνατο νὰ περιπατήσῃ ἑκατὸν βήματα χωρὶς νὰ σταθῇ καὶ νὰ ἀναπαυθῇ· εἶχε δύσπνοιαν, ἐρρίγα, καὶ μόνον εἰς τὸν ἥλιον ἠσθάνετο ἑαυτὸν καλά· τὸν Μάϊον δὲ μῆνα 1764 κατελήφθη ἀπὸ κατάρρουν μετὰ πυρετοῦ καὶ ἔπεσεν εἰς βαθὺν λήθαργον. Τὰς τελευταίας τέσσαρας ἡμέρας τῆς ζωῆς του ὡμίλησε μὲ περισσοτέραν ὀρθότητα καὶ ἀκολουθίαν ἰδεῶν παρ' ὅσον ποτὲ πρότερον εἰς τὴν ἀκμὴν τῶν δυνάμεων καὶ τῆς ὑγείας του. Ἀπέθανε δὲ μετὰ μακρὰν ἀγωνίαν εἰκοσιτριῶν ὧν ἐτῶν. Ὁ Στανίσλαος ἐκήδευσε λαμπρῶς τὸν Μπεμπὲν καὶ τῷ ἀνήγειρε *μαυσωλεῖον* ὅπου ἐχαράχθη ἡ εἰκών του καὶ στίχοι τινὲς λατινικοί· ὁ δὲ σκελετὸς αὐτοῦ ἐναπετέθη εἰς τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην τοῦ Νανσύ.

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΕΡΑΣΦΟΡΟΙ.

Ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν κατωτέρω δημοσιεύομεν εἶναι ἀντιγραφὴ παλαιᾶς ξυλογραφίας σωζομένης εἰς τὴν τῶν Παρισίων βιβλιοθήκην. Τὴν δὲ ξυλογραφίαν συνοδεύει ἡ ἐξήγησις αὕτη.

«Εἰκὼν τοῦ κεραφόρου ἀνθρώπου τοῦ εὑρεθέντος εἰς τὴν Μαΰνην ἐπαρχίαν τῆς Γαλλίας.

Ἡ φύσις κατὰ πάντα καιρὸν καὶ τόπον παρήγαγε τέρατα παράδοξα καὶ φοβερά. Ἡ Γαλλία ὅμως φαίνεται ὅτι παρὰ πάντα ἄλλον τόπον ἐγέννησε περισσότερα τοιαῦτα ἐκτρώματα καὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ εἰς τὰ βάθη της. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀφοῦ ἀνεκαλύφθη εἰς τὴν Μαΰνην ἄνθρωπος φέρων εἰς τὰ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς κέρας ἀληθινὸν, ὁρατὸν καὶ ψηλαφητόν, Ἰδοὺ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ συνωδευμένη μὲ ὅσας πληροφορίας καὶ περιστάσεις αὐτὸς ὁ ἴδιος ὡμολόγησε μὲ τὸ στόμα του. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὀνομαζόμενος Φραγκίσκος Τρουϊλλὰκ, ἔχων τὰ μέλη τοῦ σώματος σχηματισμένα ὡς πάντες οἱ ἄνθρωποι, μέτριος τὸ ἀνάστημα, εὐτραφὴς ἀρκετά, φαλακρὸς δὲ τὴν κεφαλὴν ἐκτὸς ὀλίγων τριχῶν εἰς τὸ ὄπισθεν αὐτῆς, ἄλλως δὲ ἀγροῖκος τοὺς

τρόπους, καὶ τὴν μορφὴν, καὶ τὸ βάδισμα, καὶ φορῶν εἰς τὸ σῶμα δέρμα λύκου, ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Θερσιέρας τὸ ὁποῖον εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ στρατηγοῦ Κυρίου Λαϐερδίνου· ἀπὸ μικρὸν παιδίον διατριϐει εἰς τὰ δάση καὶ τοὺς δρυμούς. Καὶ ἕως μὲν τοῦ ἑϐδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας του δὲν εἶχε οὔτε κέρας, οὔτε ἴχνος τοιούτου πράγματος· περὶ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον ἤρχισε νὰ φύεται, καὶ παρῆλθον ἄλλα ἑπτὰ ἔτη καὶ τὸ κέρας εἶχε μόλις ἑνὸς δακτύλου μέγεθος ὀλίγον τι προεξέχον τῆς κεφαλῆς· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ηὔξησεν εἰς τοιοῦτον τρόπον ὥστε εἰς ἡλικίαν τριακονταπέντε ἐτῶν, διότι τόσον ἔζησε, ὡμοίαζε πολὺ κατὰ τὸ μέγεθος, τὸ πάχος καὶ τὸ σχῆμα μὲ κέρας κριοῦ κυρτούμενον πρὸς τὰ ἄνω τῆς κεφαλῆς,

Ἰδοὺ δὲ καὶ πῶς ἀνεκαλύφθη· ὁ στρατηγὸς Μαρκέσιος Λαϐερδίνου κυνηγῶν εἰς τὰ δάση εἶδε μακρόθεν ἀνθρακεῖς καὶ τοὺς ἐπῆρεν ὡς λῃστὰς, ὅθεν ἔτρεξε μὲ τοὺς ἀνθρώπους του κατ' αὐτῶν, ὅτε δὲ τοὺς ἔφθασαν, ὁ ἄνθρωπος ὁ ἔχων τὸ κέρας βλέπων ὅτι ἔμελλεν ἀφεύκτως νὰ πιασθῇ καὶ φανερωθῇ ἠθέλησε νὰ κρυφθῇ εἰς κάποια χαμόκλαδα, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη, καὶ συλληφθεὶς μετὰ τῶν ἀνθρακέων ἐφέρθη ὁμοῦ μ' ἐκείνους ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου στρατηγοῦ· ἐκεῖ ἐνῷ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀπεκάλυπτον τὰς κεφαλὰς, μόνος αὐτὸς ἐπέμενε φέρων εἰς τὴν κεφαλὴν τὸν σκοῦφόν του, καὶ ἀφοῦ πολλάκις καὶ κατ' ἐπανάληψιν τὸν εἶπον νὰ ἀποκαλυφθῇ καὶ αὐτὸς δὲν ἤθελε, εἷς τῶν ἀνθρώπων τοῦ Κυρίου στρατηγοῦ τοῦ ἀφῄρεσε μὲ τὴν βίαν τὸν σκοῦφον. Τότε εἶδαν ὅλοι, ὄχι χωρὶς μεγάλην ἔκπληξιν, τὸ τερατῶδες τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον τὸν ἔκαμνε νὰ φερθῇ τόσον ἀπολίτευτα πρὸς τοιοῦτον σημαντικὸν ὑποκείμενον· ἀκολούθως ἐστάλη ἀπὸ τὸν κύριον στρατηγὸν εἰς τὸν βασιλέα ὅστις τότε εὑρίσκετο εἰς τὸ Φοντενεϐλώ, καὶ κατὰ διαταγὴν τῆς Α. Μεγαλειότητος μετεφέρθη εἰς Παρισίους διὰ νὰ τὸν ἴδωσιν οἱ περίεργοι, τὸ ὁποῖον καὶ ἔγινεν εἰς διάστημα δύω μηνῶν.

Ταῦτα ἡ ὑποσημείωσις τῆς ξυλογραφίας. Εἰς δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Λετοΐλου συντασσομένην ἐφημερίδα τῆς βασιλείας Ἑρρίκου τοῦ Δ'. ἀπαντᾶται ἡ ἑξῆς περικοπὴ δι' ἧς ἐπιϐεϐαιοῦνται τὰ κυριώτερα μέρη τῆς διηγήσεως τοῦ ἐκδόντος τὴν ξυλογραφίαν.

Εἶναι ὀλίγαι ἡμέραι ἀφοῦ εἰς τινα οἰκίαν σιμὰ εἰς τὸν ἅγιον Εὐσταθιον δεικνύεται ἄνθρωπος ὀνόματι Φραγκίσκος Τρουϊλλὰκ ἡλικίας τριακονταπέντε ἐτῶν, ὅστις φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κέρας κυρτούμενον πρὸς τὰ ἔνδον καὶ τὸ ὁποῖον ἤθελε τοῦ τρυπήσει τὴν κεφαλὴν καὶ εἰσέλθει πάλιν εἰς αὐτὴν ἂν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δὲν τὸ περιέκοπτε. Λέγουν ὅτι ἐγεννήθη χωρὶς τὸ κέρας αὐτὸ καὶ ὅτι μόνον ὅτε ἔγινεν ἑπταετὴς ἤρχισε νὰ τὸ ἐκϐάλλῃ, καὶ ὅτι ἀπὸ τὴν ἐντροπήν του διὰ τὴν δυσμορφίαν του αὐτὴν ἄφησε τὸ χωρίον του καὶ ἐκρύφθη εἰς τὸ δάση τῆς Μαΰνης, ὅπου ἔζη ἐργαζόμενος εἰς τοὺς ἀνθρακεῖς.

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ὁ Κύριος Μαρκέσιος Λαϐερδίνου, ὁ διοικητὴς τῆς Μαΰνης, κυνηγῶν εἰς τὰ δάση του, διέϐαινε πλησίον τῶν ἀνθρακείων· οἱ χωρικοὶ οἱ ἐργαζόμενοι τοὺς ἄνθρακας ἀκούσαντες τὸν θόρυϐον τῶν κυνηγῶν ἐφοϐήθησαν κ' ἐδόθησαν εἰς φυγήν· ὁ δὲ Μαρκέσιος νομίζων ὅτι ἦσαν κλέπται, ἐπρόσταξε νὰ τοὺς διώξωσι· συλλαϐόντες δὲ αὐτοὺς τοὺς ἔφεραν εἰς τὸν Μαρκέσιον. Τότε θεράπων τις τοῦ διοικητοῦ ϐλέπων ἕνα τῶν πτωχῶν ἐκείνων χωρικῶν ὅτι δὲν εἶχεν ἀποκαλύψει τὴν κεφαλὴν πλησιάσας ἥρπασε τὸν πῖλόν του καὶ τὸν ἔρριψε κατὰ γῆς ἀπειλῶν καὶ ἐπιπλήττων αὐτόν. Τοιουτοτρόπως ἰδὼν τὸ ἐπὶ κεφαλῆς κέρας ὁ Κ. Μαρκέσιος Λαϐερδίνου ἔλαϐε μαζῆ του τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ φρούριόν του, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν ἔστειλεν εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις ἀφοῦ τὸν ἔδειξεν εἰς ὅλην τὴν αὐλὴν, παρέδωκεν ἔπειτα αὐτὸν εἰς τοὺς ἱπποκόμους του διὰ νὰ συνάξωσι χρήματα δείχνοντές τον εἰς τὸν λαόν. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔχει τὸ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς φαλακρὸν, ἔχει τὸ γένειον πυρρὸν ὡς καὶ τὰς ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς τρίχας καὶ εἶναι ἀπαράλλακτος σάτυρος.

Ὀλίγας λέξεις λείπεται νὰ προσθέσωμεν εἰς ὅσα μᾶς εἶπεν ὁ Λετοΐλος διὰ νὰ συμπληρώσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ Φραγκίσκου Τρουϊλλάκου. Ὁ ταλαίπωπορος αὐτὸς ἄνθρωπος, τόσον, ὡς εἴδομεν, ἐντρέπετο διὰ τὸ ἐλάττωμά του, ὥστε παιδίον ἔτι ὢν ἔφυγε τὸ χωρίον του καὶ ἐζήτησε καταφυγὴν εἰς τὰ δάση μακρὰν τῆς κοινωνίας· ἂς φανταϐθῇ ἕκαστος τὸ τί πρέπει νὰ ᾐσθάνθη ὅτε ὁ ἱπποκόμος εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλει τὸν παρέδωσεν, εϐίασεν αὐτὸν νὰ ἵσταται ὡς σπάνιον θηρίον εἰς κοινὴν θέαν, ἐκτεθειμένος ἀπὸ πρωΐας μέχρι νυκτὸς εἰς τὰ ἄπληστα ϐλέμματα, εἰς τὴν χλεύην καὶ τοὺς ἐμπαικτικοὺς σχολιασμοὺς τοῦ ϐαναύσου πλήθους. Ἡ θλίψις τὴν ὁποίαν ᾐσθάνθη ἔφερε γρήγορα τὸν δυστυχῆ εἰς τὸν τάφον, καὶ οὐδὲ τὸ ἄθλιον τέλος του ἐκίνησε τὴν παραμικρὰν συμπαθειαν. Ἐπειδὴ τὸ ἐπιτύμϐιον τὸ ὁποῖον ἐπέγραψαν εἰς τὸν τάφον του μαρτυρεῖ ὅτι καὶ

μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ δὲν ἔπαυσαν ζητοῦντες νὰ κινήσωσι τὸν περίγελων, ὅστις ζῶντα τὸν ἔφερεν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀπελπισίαν.

Παρατηρητέον δὲ ὅτι αἱ τοιαῦται ἀπορύσεις δὲν εἶναι τόσον σπάνιαι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅσον ἤθελεν εἰκάσει τις ἐκ τῆς περὶ τούτου σιωπῆς τῶν παλαιῶν συγγραφέων. Οἱ ἔχοντες τὰ τοιαῦτα ἐλαττώματα ἐννοεῖται ὅτι ἐφρόντιζον κατὰ πάντα τρόπον τὰ τὰ κρύπτωσι ἀπὸ τάς ὄψεις τῶν ἀνθρώπων τοὐλάχιστον ὅσον τὸ ἐπέτρεπεν τὸ μέγεθος καὶ ἡ θέσις τῆς ἀποφύσεως.

Εἴδομεν ὅτι καὶ τοῦ Τρουιλλάκου ἡ ἀνακάλυψις ἔγινε κατὰ τύχην. Τὸ δὲ κέρας τῆς γυναικὸς τῆς ὁποίας εἴδομεν κατωτέρω τὴν εἰκόνα, ἦτο δυκολώτερον νὰ καλυφθῇ, ἐπειδὴ τὸ ἄκρον αὐτοῦ ἀντὶ νὰ στρέφεται πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς φέρεται πρὸς τὰ κάτω καὶ ἐπιπροσθεῖ εἰς τὸ πρόσωπόν της. Ἡ γυνὴ αὕτη ὠνομάζετο Κυριακὴ καὶ ἔζη πρό τινων χρόνων εἰς Παρισίους· εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα τεσσάρων ἐτῶν δὲν ἐφοϐήθη νὰ ὑποστῇ ἐργασίαν χειρουργικὴν διὰ ν' ἀπαλλαχθῇ τοῦ ἑτερογενοῦς αὐτοῦ σώματος τὸ ὁποῖον καθ ἡμέραν ἀπέϐαινεν ὀχληρότερον.

Ἡ ἐγχείρησις γινομένη ὑπὸ χειρούργου ἐπιδεξίου ἐπέτυχεν ἄριστα· ἡ εἰκὼν ἐλήφθη ὀλίγας ἡμέρας πρὶν ἀποκοπῇ τὸ κέρας ὑπὸ τοῦ χειρούργου. Ὅταν ἴδῃ τις τὸ παράδοξον μέγεθος τῆς ἐκφύσεως ταύτης θαυμαζει μανθάνων ὅτι ὅλος αὐτὸς ὁ ὄγκος ἐσχηματίσθη ἐντὸς τεσσάρων ἐτῶν. Ἐπειδὴ μέχρι τοῦ ὀγδοηκοστοῦ ἔτους τὸ μέτωπον τῆς Κυριακῆς ἄλλο δὲν παρίστα εἰμὴ τὰς ῥυτίδας τοῦ γήρους. Ἀφοῦ ὅμως ἐφύη τὸ ἑτερογενὲς σῶμα εἰς τὸ μέτωπον, ὀλίγον ἔπειτα πολλαχοῦ τοῦ δέρματος ἀνεφάνηραν καὶ ἄλλαι τοιαῦται ἐκφύσεις· πλῆθος ἐφύησαν εἰς τὸ κυρτὸν μέρος τῶν χειρῶν αὐτῆς, κ' ἐπειδὴ ἦσαν ὀχληραὶ πολὺ, ἡ γραία ἐσυνεήθισε νὰ τὰς κόπτῃ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὡς κόπτο μεν τοὺς ὄνυχας. Εἰς τὸ μέτωπόν της ἐφαίνετο ἡ ῥίζα καὶ δευτέρου κέρατος φυομένου· εἰς δὲ τὴν δεξιὰν παρειὰν ἕτερον κέρας ἐτινάχθη κ' ἔφθασε μῆκος ἐν ἕα ἢ δέκα γραμμῶν.

Ἐπειδὴ τὰ ὄργανα τὰ ἐκκρίνοντα τὴν ὀστεώδη οὐσίαν τοῦ κέρατος κεῖνται βεϐαίως εἰς τὴν ἐπιδερμίδα, φαίνεται ὅτι κατ' ἀρχὰς τὸ κέρας ἦτο κινητὸν καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα τὸ τάνυσμα τὸ ὁποῖον ἔδιδε εἰς τὸ δέρμα μετεποίησε τὸ ὑποκείμενον λεπτότατον κυψελῶδες ὕφασμα, εἰς ὕφασμα ἰνῶδες, καὶ τοιουτοτρόπως ϐαθμηδὸν ἡ ϐάσις τοῦ κέρατος ἐστερεώθη εἰς τὰ μετωπικὰ ὀστᾶ. Τὸ αὐτὸ τοῦτο συμϐαίνει καὶ εἰς ζῶα, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ κέρας εἶναι μέλος φυσικὸν, ἀλλὰ πολλὴν ἀνωμαλίαν παριστάνον.

Τὰ κέρατα τῶν μηρυκαζομένων ζώων, οἷον ϐοῶν, ἀρνῶν, αἰγῶν, σύγκεινται ἐκ δύω χωριστῶν μερῶν, ἐκ τοῦ πυρῆνος ὅστις εἶναι ὀστεώδης οὐσία καὶ τοῦ φλοιοῦ ὅστις ἀνήκει εἰς τὴν φύσιν τῶν ὀνύχων, τῶν τριχῶν καὶ τῆς ἐπιδερμίδος. Καὶ ὁ μὲν πυρὴν εἶναι προέκτασις τοῦ μετωπικοῦ ὀστοῦ, ὁ δὲ φλοιὸς ὡς ὅλα τὰ ἐπιδερμικὰ προϊόντα εἶναι παράρτημα τοῦ δέρματος. Προσέτι ὁ πυρὴν καὶ ὁ φλοιὸς αὔξουσι ταυτοχρόνως καὶ ἰσομοίρως καὶ ἂν τύχῃ τὸ ἕτερον νὰ ἐμποδισθῇ, παύει καὶ τὸ ἕτερον νὰ αὐξάνῃ· ὅπερ ϐλέπομεν εἰς ἄγρια τινα εἴδη ζώων· εἰς ἔνια τούτων ὁ πυρὴν τῶν θηλέων μένει ἐλαχιστος· ἐπίσης ἐλάχιστος μένει καὶ ὁ φλοιός· εἰς ἔνια δὲ πάλιν καὶ πυρὴν καὶ φλοιὸς συνεξαμϐλίσκονται ὁμοῦ· αἱ δὲ ἐξαμϐλώσεις αὗται ἢ εἶναι φυσικαὶ εἰς τὰ ζωα, ἢ προέρχονται ἐκ τῆς τιθασσεύσεως καὶ συναθρωπεύσεως αὐτῶν. Λόγου χάριν εἰς τὰ ἄγρια τῶν προϐάτων, τὰ θήλεα φέρουσι μικρὰ κέρατα, εἰς πάντα δὲ τὰ συνανθρωπευμένα εἴδει τὰ θήλεα τῶν προϐάτων στεροῦνται ὁλοτελῶς κέρατος.

Ἀλλ' ἂν καὶ εἴπομεν ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πυρῆνος καὶ τοῦ φλοιοῦ τῶν κεράτων χωρεῖ συνάμα, ἀναφέρονται ὅμως καὶ ἐξαιρέσεις τοῦ κανόνος τούτου. Ἐκ τοῦ Αἰλιανοῦ μανθάνομεν ὅτι εἰς τοὺς κατ' αὐτὸν χρόνους ὑπῆρχον εἷς τινα παράλια τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ϐόες ἔχοντες τὰ κέρατα εὐκίνητα ὡς τὰ ὦτα αὐτῶν. Βέϐαια εἰς τὰ ζῶα ἐκεῖνα τὰ κέρατα ἦσαν προσκολλημένα ὄχι εἰς τὸ ὀστοῦν ἀλλ' εἰς τὸ δέρμα, διότι ἐξαμϐλωθέντος καὶ μὴ ὑπάρχοντος ὀστείνου πυρῆνος, ὁ φλοιὸς ὅμως ἐξηκολούθησε νὰ ϐλαστάνῃ κ' ἐσχημάτισε τὰ κινητὰ κέρατα.

Ι. Κ.

Περὶ τῆς ὕλης ἐφ' ἧς ἔγραφον τὸ πάλαι.

Πρὶν ἐφεύρωσιν οἱ ἄνθρωποι τὴν τέχνην τοῦ νὰ διαιωνίζωσι διὰ τῆς γραφῆς τὰ διάφορα ἀξιομνημόνευτα συμϐεϐηκότα, ἐφύτευον εἰς ἀνάμνησιν αὐτῶν δένδρα, ἤγειρον ἀκατέργαστα θυσιαστήρια ἢ σωροὺς πετρῶν· καὶ αὐταὶ αἱ περιώνυμοι στῆλαι τοῦ Ἡρακλέους, ἕνεκα τούτου ἔλαϐον πιθανὸν τὴν ὀνομασίαν ταύτην. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους αἰῶνας ἔγραφον ἐπὶ πλίνθων, κεράμων καὶ ὀστράκων, καὶ ἔτι ἐπὶ λιθίνων πλακῶν, ἔπειτα δὲ ἐπὶ πλακῶν μεταλλίνων, ἐλεφαντίνων φλοιῶν δένδρων καὶ φύλλων. Εἰς τὸ Βρεταντικὸν Μουσεῖον εὑρίσκονται πολλὰ λείψανα ἐγγράφων τοιούτων ὁ ἀρ. 3478, ἐν τῇ Σλοανιᾳ ϐιϐλιοθήκῃ εἶναι ἐπιστολὴ τοῦ Ναϐοϐ ἐπὶ φλοιοῦ ἓς περίπου ποδῶν μήκους καὶ κεκοσμημένου πλουσίως μὲ χρυσὸν·

ὁ ἀρ. 3207 εἶναι βίβλος Μεξικανικῶν Ἱερογλυφικῶν ἐπὶ φλοιοῦ ζωγραφισμένων· ἐν τῇ αὐτῇ συλλογῇ Παλαιογραφιῶν εὑρίσκονται διάφορα ἄλλα τοιαῦτα γράμματα· πολλὰ τούτων εἶναι ἐκ τῆς Μαλαβάρας καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Τὰ Ἀνατολικὰ χειρόγραφα εἶναι κυρίως ἐπὶ φύλλων. Διάφορα ἀντίγραφα βιβλων γραμμένα ἐπὶ φύλλων φοίνικος εὑρίσκονται εἰς πολλὰς ἐν Εὐρώπῃ συλλογας· εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον ἔλαβον ἐσχάτως βαβυλωνικοὺς κεράμους καὶ θρύμματα ἀγγείων, τὰ ὁποῖα οἱ βαβυλώνιοι μετεχειρίζοντο γράφοντες ἐπ' αὐτῶν συμβόλαια καὶ ἄλλα ἔγγραφα, ἀφορῶντα τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ὑποθέσεις των ἐν γένει. Περὶ τῆς συνηθείας ταύτης γίνεται μνεία καὶ εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν.

Τὸ γράφειν ἀξιομνημόνευτα γεγονάτα ἐπὶ σκληρῶν οὐσιῶν, παρετήρησεν εὐφυῶς τις, εἶναι τρόπον τινα ἐμβάλλειν λόγον εἰς πέτρας καὶ μέταλλα. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἰὼβ ἀναφέρονται ὅτι ἔγραφον ἐπὶ πετρῶν καὶ λίθων καὶ ἐλασμάτων μολύβδου. Ὁ Μωϋσῆς ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ τὰς δέκα ἐντολὰς γεγραμμένας τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ δακτύλῳ, ἐπὶ δύο λιθίνων πλακῶν. Τοῦ Ἡσιόδου τὰ ἔπη ἐγράφησαν ἐπὶ μολύβδου· ὁ Πλίνιος ἀναφέρει ὅτι τὸν μόλυβδον μετεχειρίζοντο ὡς γραφικὴν ὕλην καὶ ἐτύλισσον αὐτὸν κυλινδρικῶς· ὁ Μοντφωσὼν (Montfauçon) ὁμιλεῖ περὶ ἑνὸς ἀρχαιοτάτου βιβλίου συνισταμένου ἐξ μολυβδίνων φύλλων, συνεχομένων ὄπισθεν διὰ σύρματος ἢ ῥαβδίσκης μολυβδίνης διερχομένης διὰ προσκολλημένων εἰς αὐτὰ μολυβδίνων δακτυλίων. Μετὰ ταῦτα ἔγραφον ἐπὶ χαλκοῦ· οἱ νόμοι τῆς Κρήτης ἦσαν γραμμένοι ἐπὶ χαλκίνων ἀββάκων. Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἔκαμνον τὰς ἄκρας τῶν δημοσίων ἐγγράφων ἐξ ὀρειχάλκου· ὁ λόγος τοῦ Κλαυδιανοῦ, ἐγχαραγμένος εἰς χαλκοτεύκτους πλάκας, σώζεται ἔτι εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς Λυὸν ἐν Γαλλίᾳ· εἰς τὰς ἐν Τυῤῥηνίᾳ γενομένας ἀνασκαφὰς εὑρέθησαν διάφοροι ὀρειχαλκινοι πλάκες ἔχουσαι χαρακτῆρας Τυῤῥηνικούς· αἱ μεταξὺ Ῥωμαίων, Σπαρτιατῶν καὶ Ἰουδαίων συνθῆκαι ἐγράφησαν ἐπὶ χαλκοῦ. Καὶ ἄλλαι διάφοροι σύσιωδεις ὑποθέσεις, οἷον κτήσεις ἰδιοκτησιῶν κτλ. ἐγράφοντο, χάριν περισσοτέρας ἀσφαλείας ἐπὶ τοῦ μονίμου τούτου μετάλλου. Ἡ συνήθεια αὕτη ἀνεκαλύφθη ὅτι ἦτον ἐν χρήσει καὶ εἰς τὴν Ἰνδίαν· παραχωρητήριον ἰδιοκτησίας τινος εὑρέθη πλησίον τῆς Βεγκάλης γραμμένον ἐπὶ χαλκοῦ ἕνα αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ.

Μεταξὺ τῶν ἀρχαιων τούτων ἐπινοήσεων πολλαὶ εἶναι χονδροειδεῖς καὶ ἄλλιαι· οἱ ποιμενικὸν διάγοντες βίον ἔγραφον τὰ ἄσματα αὐτῶν διὰ ῥαφίων καὶ ἀκανθῶν ἐπὶ ἱμάντων δερματίνων, τοὺς ὁποίους ἐτύλισσον περὶ τὴν ῥάβδον αὐτῶν. Οἱ Ἰσλανδοὶ ἐχάρατον τὰ ἱερογλυφικὰ γράμματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν τοίχων· καὶ ὁ Ὁλὸφ ὠκοδόμησε μεγαλην οἰκίαν, εἰς τὰ ἐπιφανῆ μέρη τῆς ὁποίας εἶχε διεχαραγμένην τὴν ἱστορίαν τῶν χρόνων αὐτοῦ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἔτι· ἄλλος δέ τις ὑπερβόρειος ἥρως διὰ νὰ διαιωνίσῃ τὴν μνήμην τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀνδραγαθημάτων ἐχάραξεν αὐτὰ εἰς τὸν σκίμποδα καὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ· εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς Ἀνοβέρας σώζονται δώδεκα ξύλινοι ἀββακες κηρωμένοι, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἶναι γραμμένα τὰ ὀνόματα ἰδιοκτητῶν οἰκιῶν, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ὁδῶν· ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἀνοβέρη διηρέθη κατὰ ὁδοὺς τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1423, ἐξάγεται ὅτι οἱ πίνακες οὗτοι ὑπῆρχον πρὸ τοῦ 1423 Μ. Χ. ἔτους. Τοιαῦτα ξύλινα χειρόγραφα εὑρίσκονται καὶ εἰς ἄλλας δημοσίας συλλογας· ταῦτα δεικνύουσι πολλὰ περίεργον καὶ ἡμιβαρβαρον κοινωνίας κατάστασιν. Τὸ αὐτὸ ἀπαντᾶται καὶ παρὰ τοῖς Ἄραβοις, οἵτινες, κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Μωάμεθ, ἔγραφον εἰς τὰς ὠμοπλάτας τῶν προβάτων δι' ἐγχειριδίου ἀξιοπερίεργα συμβάντα, δένοντες δὲ τὰ χρονικὰ των αὐτὰ ὁμοῦ διὰ χορδῆς τὰ ἐκρέμων εἰς τὰ οἰκητήρια αὐτῶν.

Οἱ νόμοι τῶν δώδεκα πινάκων τοὺς ὁποίους οἱ Ρωμαῖοι ἠρανίσθησαν ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς νομοθεσίας ἐνεγράφησαν, μετὰ τὴν παραδοχήν των, ἐπὶ χαλκοῦ· ἐχωνεύθησαν δὲ ὑπὸ κεραυνοῦ εἰς τὸ Καπιτώλιον ἐπισκήψαντος, δι' ὃ ἐλυπήθη τὰ μέγιστα ὁ Αὔγουστος. Τὴν μέθοδον αὐτὴν τῆς γραφῆς μεταχειριζόμεθα καὶ τώρα δι' ἐπιγραφὰς, ἐπιτύμβια, καὶ ἄλλα τοιαῦτα τῶν ὁποίων τὴν μνήμην προθέμεθα νὰ διαιωνίσωμεν.

Αἱ πρῶϊμοι αὗται ἐφευρέσεις ὡδήγησαν τοὺς ἀρχαίους εἰς τὴν ἐπινόησιν τῶν ἐκ ξύλου πινακίδων. Καὶ ἐπειδὴ ὁ κέδρος ἔχει, ὡς ἐκ τῆς πικρότητος αὐτοῦ ἀντισηπτικὴν ἰδιότητα, κατεσκεύαζον ἐκ τούτου θήκας καὶ κιβώτια διὰ νὰ φυλάττωσιν τὰ οὐσιωδέστερα ἔγγραφα· ἡ γνωστὴ φρᾶσις τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων, ὅτε ἤθελον νὰ ἐπαινέσωσιν ἔξοχον σύγγραμμα « et cedro digna locuti » ὅτι ἦτον ἄξιον νὰ γραφθῇ εἰς κέδρου, σημαίνει ἔλαιον κέδρου, μὲ τὸ ὁποῖον ἔχριον πολύτιμα ἐπὶ περγαμηνῆς χειρόγραφα, διὰ νὰ προφυλαξωσιν αὐτὰ ἐκ τῆς φθορᾶς καὶ τῆς σηπός.

Τὰς διὰ γραφὴν ὕλας ἐνέβαπτον εἰς πορφύραν καὶ ἔτριβον αὐτὰς διὰ κεδρίου· οἱ νόμοι τῶν αὐτοκρατόρων ἐδημοσιεύοντο ἐπὶ ξυλίνων πινάκων, ἀνθρακικῷ μολύβδῳ βαμμένων· ὅθεν τὸ τοῦ Ὀρατίου Leges incidere ligno· ἔγραφον ἔτι ἐπὶ κηροῦ, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δι' ὃν ἐπροτίμουν τὸν κέδρον τῶν ἄλλων ξύλων, τοῦτέστι ἕνεκα τῆς ἀδιαφθάρτου τοῦ κηροῦ φύσεως. Μετεχειρίζοντο γενικῶς τὸν κηρὸν διὰ τὴν γραφὴν τῶν διαθηκῶν· ὅθεν ὁ Ἰουβενάλης λέγει ceras implere capaces. Φύλλα κηροῦ λεπτὰ μετεχειρίζοντο ἔτι ἐπὶ τῶν ξυλίνων πινακίδων διὰ νὰ δύνανται εὐκολώτερον νὰ ἐξαλείφωσι τὰ γραφόμενα.

Ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω ὕλης ἔγραφον διὰ γραφίδος σιδηρᾶς (stilus), ἡ μία ἄκρα αὐτῆς ἦτον ὀξεῖα διὰ νὰ χαράττωσι δι' αὐτῆς τὰ γράμματα, ἡ δὲ ἄλλη ἀμβλεῖα καὶ στρογγυλοειδὴς διὰ νὰ ἐξαλείφωσι καὶ διορθώνωσι εὐκόλως τὰ γραφόμενα καὶ νὰ λειπίνωσι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κηροῦ· ὅθεν ἡ φράσις vertere stilum (στρέφειν τὴν γραφίδα ἢ τὸ γραφίον) σημαίνει ἐξαλείφειν, διαγράφειν καὶ ἑπομένως διορθόνειν. Γνωστὸν εἶναι τὸ γνωμικὸν sœpe stilum vertas. (Horat. sat. I. 10. 72. κτλ.)

Τὴν χρῆσιν τῶν γραφίων τούτων ἀπηγόρευσαν ἔπειτα οἱ Ρωμαῖοι διότι πολλοὶ μεταχειρίζοντο αὐτὰ ὡς ἐγχειρίδια. Διδάσκαλός τις ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ διὰ τῶν ἐκ κηρωμένων σανίδων βιβλίων καὶ τῶν ὀξέων σιδηρῶν γραφίων αὐτῶν· ἀντὶ τούτων

μετεχειρίζοντο ἔπειτα κόκκαλα πτηνῶν ἢ ἄλλων ζώων· ὥστε τὰ δι' αὐτῶν γινόμενα γραφίματα ὡμοίαζον γλυφάς. Ὅταν ἔγραφον ἐπὶ μαλακωτέρας ὕλης μετεχειρίζοντο καλάμια καὶ δόνακας διασχισμένα εἰς τὴν ἄκραν ὡς τὰ παρ' ἡμῖν πτερά· τοιαῦτα μεταχειρίζονται ἔτι τὰ ἀνατολικὰ ἔθνη γράφοντα.

Ὁ Νωὲ ἀναφέρει ὅτι ὧν ἐν Ἰταλίᾳ περὶ τὸ 1642, εἶδε τινας τῶν κηρωμένων τούτων πινακίδων καὶ ἄλλα βιβλία ἐκ φλοιῶν δένδρων, τὰ ὁποῖα μετεχειρίζοντο οἱ ἀρχαῖοι ἀντὶ χαρτου· ὁ Ἄστλης λέγει ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐξηκολούθουν νὰ μεταχειρίζωνται ἔτι κηρωτὰ ξυλόβιβλα πολὺ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ παπύρου, τῶν φύλλων καὶ τῆς τῶν δερμάτων χρήσεως· ἐκ τούτων ἀντέγραφον τὰ πρὸς ἰδίαν χρῆσιν συγγράμματα ὀρθῶς ἐπὶ περγαμηνῆς· τὰ δὲ πρὸς πώλησιν ἢ διὰ βιβλιοθήκας ἀντέγραφον οἱ κατ' ἐπάγγελμα ἀντιγραφεῖς. Τινὰ τῶν ξυλίνων βιβλίων πρέπει νὰ ἦτον μεγάλα καὶ βαρέα, διότι εἰς τὸν Πλαῦτον, παρουσιαζεται μαθητής τις συνθλῶν διὰ τοῦ βιβλίου του τὴν τὴν κεφαλὴν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ.

Κατὰ τὸν Κικέρωνα φαίνεται ὅτι οἱ κριτικοὶ συνήθιζον ἀναγινώσκοντες κήρινα χειρόγραφα νὰ σημειώνωσι κακοζήλους ἢ σκοτεινὰς φράσεις κολλῶντες κόκκινον κηρίον παρ' αὐταῖς.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἔγραφον τὰ ψηφίσματα τῆς Γερουσίας αὐτῶν ἐπὶ ἐλεφαντίνου, τὸ ὁποῖον ἦτο παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις σπάνιον καὶ ἀκριβόν.

Ἡ κίσσηρις ἐχρησίμευεν ὡς γραφικὴ ὕλη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, μετεχειρίζοντο αὐτὴν εἰς τὸ νὰ λειαίνωσι τας τραχύτητας τῆς περγαμηνῆς καὶ νὰ ὀξύνωσι τοὺς καλάμους. Προϊόντος τοῦ χρόνου ἡ γραφὴ ἐγίνετο διὰ χρωματισμοῦ. Ὁ νεωτερισμὸς οὗτος τοῦ γράφειν ἔγεινεν ἀφορμὴ εἰς τὸ νὰ ἐφεύρωσιν ἄλλας ἐπιτηδειοτέρας διὰ νὰ γράφωσιν ἐπ' αὐτῶν ὕλας, αὗται δὲ ἦσαν οἱ λεπτοὶ δένδρων τινῶν καὶ φυτῶν φλοιοὶ καὶ ὑφάσματα· μετὰ ταῦτα δὲ κατεργασμένα ζώων δέρματα, ὄνων κλ. Ἡ Ἰλιὰς καὶ ἡ ὀδύσσεια τοῦ Ὁμήρου ἐγράφησάν ποτὲ ἐπὶ δέρματος ὄρεως. Ἐπειδὴ δε κατὰ πρῶτον παρεσκεύαζον πρὸς γραφὴν ἐπιτήδια τὰ δέρματα εἰς τὴν Πέργαμον ὠνομάσθησαν ταῦτα Περγαμηνά. Πολλοὶ δὲ δόκιμοι συγγραφεῖς ὀνομάζουσιν αὐτὰ μεμβράνας· αἱ περγαμηνοὶ ἦσαν διαφόρως χρωματισμέναι· τινὲς ἦσαν λευκαί, ἄλλαι κίτρυναι καὶ ἄλλαι πορφυραί. Ἐν Ῥώμῃ δὲν ἠγάπων τὸ λευκὸν χρῶμα καὶ διότι εὐκόλως ἐκηλιδοῦτο καὶ ἐρυπαίνετο, καὶ διότι προσέβαλε τοὺς ὀφθαλμούς. Ἔγραφον συνήθως ἐπὶ ἰοειδοῦς ἢ πορφυρᾶς περγαμηνῆς χρυσοῖς καὶ ἀργυρέσι γράμμασιν· ἡ συνήθεια αὕτη διετηρήθη ἐν χρήσει κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐκκλησίας. Χειρόγραφα τοιαῦτα τῶν εὐαγγελιστῶν σώζονται ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ.

Ἀφοῦ οἱ Αἰγύπτιοι ἤρχισαν νὰ μεταχειρίζωνται πρὸς γραφὴν τὸν φλοιὸν τοῦ φυτοῦ παπύρου, ὑπερίσχυσεν οὗτος πασης ἄλλης ὕλης, ὡς ἁρμοδιώτερος ἐφύετο δὲ τὸ φυτὸν τοῦτο ἀφθόνως εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου. Μετὰ τὸν ὄγδοον δὲ αἰῶνα μετεχειρίζοντο ἀντὶ παπύρου τὴν περγαμηνήν.

Οἱ Κινέζοι κατασκευάζουσι τὸν χάρτην αὐτῶν ἐκ σηρικοῦ. Ἡ χρῆσις τοῦ χάρτου ἦτον παρά τινι ἔθνεσιν ἀρχαιοτάτη. Πρὶν εἰσαχθῇ χρήσεως τῆς περγαμενῆς καὶ τοῦ παπύρου παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις μετεχειρίζοντο τὸν μεταξὺ τοῦ φλοιοῦ καὶ ξύλου τῶν δένδρων λεπτὸν ὑμένα, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζον biber, ἐκ τοῦ ὁποίου ὠνομάσθη παρ' αὐτοῖς καὶ τὸ βιβλίον biber, κτλ. ἐκ δὲ τοῦ παπύρου ὠνομάσθη παρὰ τοῖς εὐρωπαίοις τισὶ ἔθνεσι καὶ τὸ νῦν χαρτίον.

Τὸ πάλαι ἀντὶ νὰ πτύσσωσι τὴν ὕλην ἐφ' ἧς ἔγραφον ἐτίλυσσαν αὐτὴν κιλινδρικῶς, ὅθεν καὶ ὁ τόμος ὠνομάσθη volumen, ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν κιλίνδρων αὐτῶν. Τὰ βιβλία ἔθετον καθέτως εἰς τὰς βιβλιοθήκας καὶ ἐφαίνοντο ὡς μικροὶ κίονες. Ἐσημείωνον ἔξωθεν τὰ τοῦ βιβλίου ἐρυθρογράφοις ἐπιγραφεῖς. Ἐκώσμουν δὲ αὐτὰ πλουσίως χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ πολυτίμοις ἐνίοτε λίθοις.

Περὶ τῆς εὑρέσεως τοῦ χάρτου, παπύρου κτλ. κτλ. θέλομεν ἄλλοτε ἀναφέρει τα δέοντα.

Τρόποι χαιρετισμοῦ, καὶ φιλοφρονήσεις φιλικαὶ παρὰ διαφόροις ἔθνεσι.

Διὰ πολλῶν τρόπων χαιρετῶνται οἱ ἄνθρωποι συναπαντώμενοι διαφερόντων παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσι· ὅλοι δὲ οὗτοι οἱ τρόποι ὑπάγονται εἰς δύο εἴδη, εἰς προφορικοὺς καὶ χειρονομικούς. Φαίνονται παράξενοι εἰς ἓν ἔθνος οἱ τρόποι τοῦ χαιρετᾶν τοῦ ἄλλου, καὶ ἕκαστον νομίζει ὅτι αὐτὸ μεταχειρίζεται τοὺς λογικωτέρους. Οἱ Γρηλανδοὶ π. χ. γελῶσι βλέποντες τοὺς Εὐρωπαίους ἀποκαλύπτοντας καὶ κλίνοντας τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον ἀνωτέρου των τινός. Οἱ παρὰ τὰς Φιλιππανὰς νήσους Ἰσλανδοὶ ἐπιλαμβάνονται τῆς χειρὸς ἢ τοῦ ποδὸς ἐκείνου τὸν ὁποῖον χαιρετῶσι, καὶ τρίβουσι δι' αὐτῆς τὸ πρόσωπόν των. Οἱ Λαπλανδοὶ ἐγγίζουσι τὴν ῥίνα των εἰς ἐκείνην τοῦ χαιρετουμένου. Ὁ Δαμπιέρος λέγει ὅτι εἰς τὴν νέαν Γουϊνέαν εὐχαριστοῦνται νὰ βάλλωσι φύλλα δένδρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των, ὅπερ εἶναι σύμβολον φιλίας καὶ εἰρήνης παρ' αὐτοῖς.

Ἄλλοι τρόποι χαιρετισμοῦ εἶναι μᾶλλον ἐπαχθεῖς· ἀπαιτεῖται νὰ γυμνασθῇ τις ἀρκετὰ διὰ φανῇ εὐγενὴς εἰς νῆσον τοῦ Πορθμοῦ τῆς Σόνδης. Ὁ Χούτμαν λέγει ὅτι ἐχαιρετήθη ἐκεῖ διὰ τοῦ ἑξῆς ἀκόσμου καὶ ἀλλοκότου τρόπου· ἐσήκωσαν τὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ πόδα, καὶ περάσαντες αὐτὸν ἐλαφρὰ διὰ τοῦ δεξιοῦ σκέλους ἔφερον αὐτὸν εἰς τὸ πρόσωπόν του. Οἱ τῶν Φιλιππινῶν κατοικοι χαιρετῶσι διὰ πολλὰ συμπεπλεγμένας θέσεως τοῦ σώματος· κυρτώνουσι τὸ σῶμα πολυ χαμηλὰ, θέτουσι τὰς χεῖρας εἰς τὰς παρειάς των καὶ ὑψώνουσιν εἰς τὸν ἀέρα συγχρόνως τὸν ἕνα πόδα κεκλιμένον ἔχοντες τὸ γόνυ.

Ὁ Αἰθίοψ λαμβάνει ἐκ τῆς ἄκρας τὸ ἔνδυμα τοῦ ἄλλου καὶ δένει αὐτὸ περὶ τὴν ὀσφὺν ἑαυτοῦ εἰς τρόπον ὥστε ἀφίνει τὸν ὦμον του ἡμίγυμνον· ἡ συνήθεια

αὐτὴ λαμβάνει πολλάκις καὶ διαφορετικὰ σχήματα· τινὲς παρουσιάζονται ὅλως διόλου γυμνοὶ ἐνώπιον τοῦ ἀνθρώπου ὃν θέλουσι νὰ χαιρετήσωσι, διὰ νὰ δείξωσι τὴν ταπεινότητα αὐτῶν καὶ ἀναξιότητα τοῦ νὰ παρουσιασθῶσιν ἄλλως ἐνώπιόν του. Τοιοῦτος χαιρετισμὸς ἔγεινεν εἰς τὸν Σὶρ Ἰωσὴφ Βάγκς (Banks) ὅτε τὸν ἐπεσκέφθησαν δύο Ὀταΐτειαι Κυρίαι· ἡ ἀθῶα ἁπλότης των δὲν ἐφάνη βέβαια ἄκοσμος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀριστοτέχνου.

Ἐνίοτε γυμνώνουν ἓν μόνον μέρος. Οἱ Ἰαπωνοὶ ἐκβάλλουσι ἓν σανδάλιον, οἱ Ἀρρεκάνοι ἀποβάλλουσι ὅταν θέλωσι νὰ χαιρετήσωσί τινα καθ' ὅδον τὰ σανδαλιά των ἀμφότερα, κατ' οἶκον δὲ τὰ περιπόδια αὐτῶν. Προϊόντος τοῦ χρόνου ἐλογίσθη δουλοπρεπὲς τὸ ἀποκαλύπτειν τὴν κεφαλήν. Οἱ Μεγιστάνες τῆς Ἱσπανίας ἀντεποιοῦντο τὸ δικαίωμα νὰ παρουσιάζωνται ἐνώπιον τοῦ βασιλέως κεκαλυμένην ἔχοντες τὴν κεφαλήν, διὰ νὰ δεικνύωσιν ὅτι δὲν ἦσαν ὑποκείμενοι εἰς αὐτὸν τόσον, ὅσον τὸ λοιπὸν ἔθνος· οἱ Ἄγγλοι ἀποκαλύπτουσι τὴν κεφαλὴν σπανιώτερα τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς τὸ ἀποκαλύπτειν τὴν κεφαλὴν θεωρεῖται ὡς σημεῖον οἰκειότητος. Οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὰς συναγωγὰς των φοροῦσι τοὺς τίλους των. Ὅλα τὰ ἔθνη, ὡς καὶ αὐτὰ παρὰ τοῖς ὁποίοις οἱ χαιρετώμενοι γυρίζωσι τὰ νῶτα πρὸς τοὺς φίλους των, λέγει ὁ Μονταίγνης, δικαιολογοῦσι τὸν παρ' αὐτοῖς ἐν χρήσει τρόπον τοῦ χαιρετᾶν.

Τὰ φιλοπαίγμονα γένη τῶν μαύρων μεταχειρίζονται φιλοφρονήσεις γελοιώδεις. Οἱ πλεῖστοι ἐκτείνουσι τὰ δάκτυλα μέχρις οὗ συσπάσωσι τὰ ὀστὰ μετὰ κρότου· ὅταν δύο Μονάρχαι μαύρων συναπαντηθῶσιν, ἐνηγκαλίζονται τρίζοντες τρὶς τὸν μεσαῖον δάκτυλον. Τὰ βάρβαρα ἔθνη δεικνύουσι διὰ τοῦ χαιρετισμοῦ τῶν τὰς διαθέσεις τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν· ὅταν οἱ κάτοικοι τῆς Κορμήνης ἤθελον νὰ δείξωσιν ἰδιαίτερον σημεῖον τιμῆς ἀνοίγουσι φλέβα καὶ προσφέρουσιν εἰς τὸν φίλον των νὰ πίῃ τὸ αἷμά των ἐνῷ ῥέει. Οἱ Φράγκοι ἀπέσπων τρίχας ἐκ τῆς κεφαλῆς των καὶ προσέφερον αὐτὰς εἰς τὸν χαιρετώμενον· ὁ σκλάβος ἔκοπτε τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του καὶ προσέφερεν αὐτὰς πρὸς τὸν Κύριον αὐτοῦ.

Αἱ προσωπικαὶ τῶν Κινέζων φιλοφρονήσεις εἶναι πολλὰ ἐπιτετηδευμέναι καὶ κανονισμέναι· λογαριάζουσι τὸν ἀριθμὸν τῶν προσκυνησάντων. Κινοῦσι λίαν ἐπιτετηδευμένως καὶ περιπαθῶς τὰς χεῖράς των ἐνῷ πλησιάζουσι μέχρις ἐπαφῆς τὸ στῆθός των ὁ εἷς εἰς τὸ τοῦ ἄλλου καὶ κλίνουσιν ὀλίγον τὰς κεφαλάς των. Ἐὰν θέλωσι νὰ δείξωσι σέβας πρός τινα, ὑψώνουσιν ἑνωμένας τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας καὶ ἔπειτα καταβιβάζουσιν αὐτὰς μεχρὶς ἐδάφους κυρτοῦντες τὸ σῶμα. Ὅταν ἐνταμωθῶσι δύο μετὰ μακρὸν χωρισμόν, γονατίζουσιν ἀμφότεροι καὶ κύπτουσι τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν γῆν, ἐπαναλαμβάνοντες τοῦτο δὶς ἢ τρίς. Δὲν συμφωνοῦμεν μὲ τὸν Μονταίγνην ὅστις θεωρεῖ ταῦτα γελοῖα· αὐτὰ γεννῶνται ἐκ τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν μαλακότητος· ἀντὶ φυσικῶν πράξεων μεταχειρίζονται τετεχνευμένας φιλοφρονήσεις.

Ἐρωτώμενος ὁ Κινέζος πῶς εἶναι ἡ ὑγεία του, ἀποκρίνεται πολὺ καλά, χάρις εἰς τὴν ἄφθονον εὐδαιμονίαν σας. Ὅταν θέλωσι νὰ εἴπωσιν εἴς τινα ὅτι φαίνεται καλά, λέγουν, ἡ εὐτυχία εἶναι ζωγραφισμένη εἰς τὸ πρόσωπόν σας, ἢ, τὸ ὕψος σας ἀναγγέλλει τὴν εὐδαιμονίαν σας.

Ἂν τις τοῖς προσφέρει κάμμίαν ἐκδούλευσιν, λέγουν, αἱ εὐχαριστήσεις μου θέλουν εἶναι ἀθάνατοι· ἂν τοὺς ἐπαινῇ τις ἀποκρίνονται, πῶς θέλω τολμήσει νὰ πείσω ἐμαυτὸν περὶ τῶν λεγομένων σας· ἂν τις γευθῇ μετ' αὐτοῦ, τοῦ λέγουσιν ἐνῷ ἀπέρχεται, δὲν σᾶς ἐπεριποιήθημεν ἀρκετὰ διακεκριμμένως. Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκθέσῃ τις τοὺς μεταξὺ των ἀποδιδομένους διαφόρους τίτλους.

Παρατηρητέον ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀποκρίσεις ὁρίζονται εἰς τὸ Κινεζικὸν τυπικὸν βιβλίον ἢ τὴν ἀκαδημίαν τῶν φιλοφρονήσεων. Ἐν αὐτῷ ὁρίζονται οἱ ἀριθμοὶ τῶν κλίσεων τῆς κεφαλῆς, τῶν προσκυνήσεων, αἱ ἐκφράσεις τὰς ὁποίας πρέπει νὰ μεταχειρίζωνται, αἱ γονυκλισίαι, καὶ πρὸς δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ ἐκτελεσταὶ κλίσεις· οἱ χαιρετισμοὶ τοῦ οἰκοδεσπότου ἐνώπιον τοῦ ἐδωλίου ἔνθα θέλει καθίσει ὁ ξένος· διότι χαιρετᾷ αὐτὸ ταπεινότατα καὶ ἐκκονίζει αὐτὸ διὰ τῶν κρασπέδων τοῦ ἱματίου του. Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ παρόμοια εἶναι σημειωμένα, ὡς καὶ αὐταὶ αἱ σιωπηλαὶ χειρονομίαι, διὰ τῶν ὁποίων παρακαλεῖται νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν οἰκίαν· καὶ οἱ μικροτέρας τάξεως ἄνθρωποι εἶναι γεγυμνασμένοι εἰς αὐτὰς τὰς ἀκριβολογίας. Ἀπεσταλμένοι γυμνάζονται αὐτὰ ἐπὶ 40 ἡμέρας πρὶν παρουσιασθῶσιν εἰς τὴν αὐλήν.

Ὑπάρχει δικαστήριον χαιρεμηνύσεων ἢ τελετῶν, παρὰ τοῦ ὁποίου ἐκδίδονται ὁσημέραι ἀήθη θεσπίσματα, εἰς τὰ ὁποῖα οἱ Κινέζοι ὑποβάλλουσιν ἑαυτοὺς θρησκευτικῶς.

Παρ' ἡμῖν τὸ νὰ κάθηταί τις θεωρεῖται ὡς οἰκειότης καὶ ἀνάπαυσις· τὸ νὰ ἵσταται ὄρθιος, σημεῖον σεβασμοῦ. Ὑπάρχουσι δὲ χῶραι ἐν ταῖς ὁποίαις θεωρεῖται ὡς σημεῖον εὐνοίας ὅταν ἡγεμών τις ἐπιτρέψῃ, εἰς τὸν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν νὰ τοῦ ὁμιλήσῃ, νὰ μείνῃ ὄρθιος· ἄλλως ὀφείλουσιν οἱ παρουσιαζόμενοι ἐνώπιον αὐτῶν νὰ τοὺς ὁμιλῶσι καθήμενοι· ἡ συνήθεια αὕτη ὑπάρχει εἰς δεσποτικὰ κράτη. Ὁ δυνάστης δὲν ὑποφέρει νὰ βλέπῃ τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, θέλει νὰ ταπεινόνῃ τὸ σῶμα ὡς καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν.